

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΠΜΣ: ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ, ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟ ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙ ΑΠΟ
ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ (1873)
ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1950

THE EDUCATION IN ASVESTOCHORI FROM THE
ESTABLISHMENT OF SCHOOLS (1873) UNTIL 1950

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ: ΔΟΣΠΡΑ ΔΗΜΗΤΡΑ
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΜΑΥΡΟΣΚΟΥΦΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: ΗΛΙΑΔΟΥ – ΤΑΧΟΥ ΣΟΦΙΑ
ΜΠΕΤΣΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	3
2. SUMMARY.....	4
3. ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
4. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	7
5. ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙ.....	8
• ΠΕΡΙΟΧΗ – ΣΑΝΑΤΟΡΙΟ.....	8
• ΙΔΡΥΣΗ – ΟΝΟΜΑΣΙΑ.....	9
• ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	10
• ΓΛΩΣΣΑ – ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ.....	12
• ΙΔΡΥΣΗ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ – ΔΡΑΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ.....	13
6. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	17
• ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	17
• ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ.....	21
• ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΟΥ ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1929.....	22
○ ΑΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙΟΥ (1873-1895).....	22
○ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙΟΥ (1895-1928/29)....	26
○ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟ ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙΟΥ.....	35
○ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙΟΥ.....	49
○ ΗΜΙΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙΟΥ (1918-1928).....	52
• ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ.....	54
• ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΟΥ ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟ 1929 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1950.....	61

○ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ 1929, Η ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ ΤΟΥ Ι. ΜΕΤΑΞΑ, Η ΚΑΤΟΧΗ ΚΑΙ Ο ΕΜΦΥΛΙΟΣ.....	61
○ ΤΟ ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΧΗ.....	66
○ 1 ^ο ΜΙΚΤΟ ΕΞΑΤΑΞΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ	67
○ 2 ^ο ΜΙΚΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ.....	92
○ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙΟΥ.....	117
7. ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	120
8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	123
9. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	126

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία πραγματεύεται την ιστορία εκπαίδευσης του Ασβεστοχωρίου από την επίσημη ίδρυση των σχολείων το 1875 μέχρι το έτος 1950. Σκοπός της έρευνας είναι να αναδειχθεί η πορεία εξέλιξης της εκπαίδευσης του τόπου και να εξαχθούν συμπεράσματα εκπαιδευτικού και κοινωνικού ενδιαφέροντος.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στο 1^ο Δημοτικό Σχολείο Ασβεστοχωρίου. Διερευνήθηκαν τα μαθητολόγια, οι γενικοί έλεγχοι και άλλες πληροφορίες που βρέθηκαν στο αρχείο του σχολείου. Επίσης, χρησιμοποιήθηκε σχετική βιβλιογραφία. Εξετάστηκαν αναλυτικά και για κάθε έτος ο αριθμός εγγραφέντων, φοιτήσαντων, αποσυρθέντων, απορριφθέντων, προαχθέντων μαθητών, όπως επίσης τα διδασκόμενα μαθήματα, το εκπαιδευτικό προσωπικό και οποιαδήποτε άλλη πληροφορία βρέθηκε στο αρχείο και μπορούσε να αξιοποιηθεί.

Συμπεράσματα εξήχθησαν σχετικά με τον τρόπο οργάνωσης των σχολείων και εξέλιξης της εκπαίδευσης στο Ασβεστοχώρι παράλληλα με την ελληνική κοινωνική και εκπαιδευτική πραγματικότητα.

Λέξεις κλειδιά: Ασβεστοχώρι, τοπική ιστορία, ιστορία εκπαίδευσης, αρχείο δημοτικού σχολείου

SUMMARY

This thesis examines the history of education in Asvestochori from the establishment of their schools in 1875 until 1950. The aim of the research is to highlight the course of development of the local education and to draw conclusions connected to educational and social interest.

The research for this thesis took place at the First Elementary School of Asvestostochori. The resources that we used were the students profile books, the grade books, as well as other files that were found at the location. Relative bibliography to the topic was also used for the completion of this paper. We carefully examined the school's enrolled students, students that completed the school year, students that dropped out, students that passed the grade level, as well as students that failed to pass their grade level. Finally we examined the curriculum, the school employees, and other relative findings that were offered.

The conclusions are connected to the organization of the schools of Asvestochori as well as the development of the department over time alongside the Greek social and educational reality.

Key words: Asvestochori, local history, history of education, school archive

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στην εργασία αυτή επιχειρείται μια προσπάθεια προσέγγισης και ερμηνείας της ιστορίας της εκπαίδευσης του Ασβεστοχωρίου. Η μελέτη της τοπικής εκπαιδευτικής ιστορίας μας βοηθάει να προσεγγίσουμε τον τρόπο ζωής, τις συνθήκες της εποχής, τα βιώματα των μαθητών και των κατοίκων. Μέσα από τη διερεύνηση της εκπαιδευτικής ιστορίας του τόπου μπορούμε να κατανοήσουμε το σημείο εκκίνησης της εκπαιδευτικής δραστηριότητας των Ασβεστοχωριτών, τις προσπάθειες οργάνωσής της, την πορεία που ακολούθησε η εκπαίδευση για να φτάσει στο σήμερα. Έτσι, δίνεται η δυνατότητα να παρακολουθήσουμε τις ενέργειες του κάθε τόπου ξεχωριστά ώστε να ανταποκριθεί στις κοινωνικές και εκπαιδευτικές απαιτήσεις της ελληνικής πραγματικότητας, να ενταχθεί στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύνολο και να προσαρμόζεται στις εκάστοτε μεταβολές που πραγματοποιούνται με την πάροδο των χρόνων και από εποχή σε εποχή. Δίνεται λοιπόν η ευκαιρία να εξετάσουμε την εκπαιδευτική πορεία του τόπου παράλληλα με την πορεία της ελληνικής εκπαίδευσης, καθώς, παρότι η συνολική εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από ομοιομορφία, ωστόσο η επιμέρους και τοπική εκπαίδευση παρουσιάζει τις δικές της ιδιομορφίες ανάλογα με τα ιδιαίτερα κοινωνικά, οικονομικά, πολιτισμικά χαρακτηριστικά του κάθε τόπου.

Έτσι, προχωρήσαμε στη συγγραφή της εργασίας αυτής για δύο κυρίως λόγους. Κατ' αρχάς, επιδιώκεται να πραγματοποιηθεί μια πρώτη προσπάθεια προσέγγισης της ιστορίας της εκπαίδευσης του Ασβεστοχωρίου παράλληλα με την κατανόηση των κοινωνικών συνθηκών της εποχής και της περιοχής. Έπειτα, σκοπός μας είναι αυτήν ακριβώς η μελέτη και η ιστορική προσέγγιση του τόπου να σταθεί ως αφορμή για την περαιτέρω μελέτη της ιστορίας του χωριού και από άλλους ερευνητές που θα ενδιαφερθούν να εξαγάγουν στην επιφάνεια κρυμμένα κομμάτια της ιστορίας των κατοίκων του χωριού. Αξίζει λοιπόν να διερευνηθούν και να αναδειχθούν τα γεγονότα και οι συνθήκες που διαμόρφωσαν την πλούσια ιστορία του τόπου.

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε στη διεξαγωγή της παρούσας εργασίας είναι η ιστορική ερμηνευτική μέθοδος, αφού παρακολουθήσαμε τις ιστορικές πηγές μέσα στις συνθήκες που αυτές λειτουργούν. Επιπλέον, αντλήσαμε και χρησιμοποιήσαμε πληροφορίες από τη γενική ιστορία, την εκπαιδευτική ιστορία, την τοπική ιστορία αλλά και από αρχαιακό υλικό.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω από τη θέση αυτή όλους αυτούς που με βοήθησαν ώστε να ολοκληρωθεί η συγγραφή αυτής της εργασίας: Την οικογένεια μου που με στηρίζει σε κάθε βήμα μου. Έπειτα, τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Μαυροσκούφη ο οποίος με συμβούλευσε, μου έδωσε κατευθύνσεις και ήταν εκεί για κάθε απορία που παρουσιαζόταν. Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω το εκπαιδευτικό προσωπικό του 1^{ου} Δημοτικού σχολείου Ασβεστοχωρίου που μου έδωσε την άδεια εισόδου μου στο σχολείο και μερίμνησε για την απρόσκοπτη διεξαγωγή της έρευνάς μου, και τον κύριο Αναστάσιο Κώστογλου προσωπικά, δάσκαλό μου επί τετραετίας στο δημοτικό σχολείο, που βοήθησε και με υποστήριξε σε ό,τι χρειάστηκα μέσα στο σχολείο.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η αρχή της μελέτης της τοπικής ιστορίας ανάγεται στην προβιομηχανική εποχή, που οι τοπικές κοινωνίες λόγω του κλειστού τους χαρακτήρα και της μερικής αυτάρκειάς τους ανέπτυσαν έντονο τοπικισμό. Οι ερευνητές κατευθύνονταν στη μελέτη του τόπου κυρίως από ενδιαφέροντα εντοπιότητας και ανάδειξης του σημαντικού και αξιομνημόνευτου του τόπου τους.

Μετά τη δεκαετία του 1960, και με τη μετατόπιση των ενδιαφερόντων των ιστορικών σε νέα αντικείμενα έρευνας χάρη στις εξελίξεις στο χώρο της διεθνούς και της εγχώριας ιστοριογραφίας, η μορφή αυτή της τοπικής ιστορίας παρήκμασε. Η στροφή προς τη μελέτη της καθημερινής ζωής των αφανών κοινωνικών κατηγοριών, «του μικρού, του καθημερινού, του ασήμαντου, του ατομικού, του ανθρώπινου»¹, προσδίδει ένα νέο χαρακτήρα στις ιστορικές σπουδές. Η μικρο-ιστορία διεκδικεί χώρο από τις μακρο-ιστορικές αναλύσεις και η «γενική» ιστορία δεν υφίσταται παρά μόνο με την εκδοχή των πολλών και διαφορετικών ιστοριών². Η ιστορία του τόπου ορίζεται ως η ιστορική επιστήμη του ατομικού και του ειδικού έναντι του γενικού και συνολικού, και αποκτά πια ακαδημαϊκό χαρακτήρα. Έτσι, σύμφωνα με τις τελευταίες εξελίξεις στο χώρο της ιστοριογραφίας, η σύνδεση της γενικής ιστορίας με την τοπική θα μπορούσε να θεωρηθεί και αναγκαία και αυτονόητη, υπό την έννοια της σχέσης του ειδικού ενταγμένου στο γενικό. Η τοπική ιστορία συνδέεται με τη γενική και διαμορφώνεται μια σχέση συνάλληλη (αμοιβαίων ανταλλαγών) μεταξύ του επιμέρους και του καθολικού³. Η νέα τοπική ιστορία ως μικρο-ιστορία αποκτά αναγνωσιμότητα στο πλαίσιο μιας γενικότητας που την αφορά και την οποία διαμορφώνει⁴, καθώς η τοπική ιστορία συντελεί με ορατό και απτό τρόπο στην πρόσληψη και κατανόηση της γενικής ιστορίας, αλλά επίσης η γενική ιστορία, ερευνώντας όψεις της τοπικής, οδηγεί σε εργασίες συνολικής τοπικής ιστορίας.

---

¹ Ρεπούση, Μ. (2000), *Τοπικές ιστορίες στο σχολείο. Από το γενικό παρελθόν στο παρελθόν του τόπου*, προσβάσιμο στο <https://dolihi.news.files.wordpress.com/2011/03/topikes-stories-sto-sxoleio.pdf>, σ. 4

² Ρεπούση, Μ. *ό.π.*, σ. 4

³ Βλαχού, Μ. (2006) *Η αξιοποίηση του τοπικού περιβάλλοντος και η οργανική του ένταξη στο μάθημα της ιστορίας*, στο Γ. Κόκκινος και Ει. Νάκου (επιμ.) *Προσεγγίζοντας την ιστορική εκπαίδευση στις αρχές του 21^{ου} αιώνα*, Μεταίχμιο, Αθήνα, σ. 414

⁴ Ρεπούση, Μ. *ό.π.*, σ. 5

ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙ

Περιοχή - Σανατόριο

Το Ασβεστοχώρι είναι προάστιο της Θεσσαλονίκης και βρίσκεται βορειανατολικά της πόλης, σε απόσταση δέκα περίπου χιλιομέτρων από αυτή. Είναι χτισμένο αμφιθεατρικά στους πρόποδες δύο λόφων, οι οποίοι αποτελούν συνέχεια του όρους Χορτιάτη, απέχοντας 6 περίπου χιλιόμετρα από το χωριό Χορτιάτης, το οποίο βρίσκεται ανατολικά του Ασβεστοχωρίου. Στην ίδια κατεύθυνση στα 2 περίπου χιλιόμετρα βρίσκεται ο οικισμός της Εξοχής, όπου είναι χτισμένο και το νοσοκομείο Παπανικολάου. Νοτιοανατολικά του Ασβεστοχωρίου είναι το Πανόραμα, ενώ βορειοδυτικά το Φίλυρο. Το Ασβεστοχώρι μαζί με την Πυλαία, το Πανόραμα, το Χορτιάτη, την Εξοχή και το Φίλυρο ανήκουν στο δήμο Πυλαίας – Χορτιάτη, με έδρα το Πανόραμα. Παλαιότερα, το χωριό ανήκε στο δήμο Χορτιάτη μαζί με την Εξοχή και το Φίλυρο, με έδρα το Ασβεστοχώρι. Στα δυτικά και σε πολύ μικρή απόσταση βρίσκεται το Ρετζίκι, το οποίο ανήκει στο δήμο Συκεών.

Το κλίμα του Ασβεστοχωρίου είναι πολύ καλό, ξηρό και με ελάχιστη υγρασία το χειμώνα. Γι' αυτό και μέχρι και το 1970 περίπου ήταν πολλοί αυτοί που επισκέπτονταν το χωριό με σκοπό να παραθερίσουν με τις οικογένειες τους⁵ και να απολαύσουν την ομορφιά της φύσης. Το στοιχείο άλλωστε που βοηθούσε την άφιξη των παραθεριστών ήταν η πολύ καλή συγκοινωνία με τη Θεσσαλονίκη. Αυτός ήταν και ο λόγος που υπήρχαν πολλά καταλύματα προς ενοικίαση όπως και ξενοδοχείο από το 19^ο αιώνα, τα έσοδα του οποίου ήταν αφιερωμένα στη συντήρηση του σχολείου⁶. Ένα από τα στοιχεία που καθιστά το χωριό ξεχωριστό είναι η πλούσια φύση που διαθέτει, καθώς το πλαισιώνουν από την μια πλευρά το δάσος Κουρί, και από την άλλη το δάσος Σέιχ-Σου. Στο τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου ο Βρετανικός στρατός κατασκεύασε παραπήγματα για την επιτόπια νοσηλεία των τραυματιών, στην περιοχή που βρίσκεται σήμερα το νοσοκομείο Παπανικολάου. Τα παραπήγματα αυτά αποτέλεσαν τη βάση για την ίδρυση από το ελληνικό κράτος το 1920 του Νοσοκομείου Φυματιώντων. Μετά κι από την πρόσθεση νέων εγκαταστάσεων μετονομάστηκε το 1938 σε Σανατόριο

---

⁵ Αρβανίτη Α. Ι., (1909) *Η Μακεδονία εικονογραφημένη*, σ. 116

⁶ *Ασβεστοχώριον ή Πατριδογραφία μετά ποικίλης άλλης περιγραφής φυσικών αντικειμένων*, ΕΡΜΟΥ: Θεσσαλονίκη (1879), σ. 15

Ασβεστοχωρίου.⁷ Ασθενείς που νοσηλεύτηκαν στο Σανατόριο επέλεξαν να διαμείνουν στην ευρύτερη περιοχή του Σανατορίου μέχρι να αναρρώσουν πλήρως⁸, καθώς η υγεία τους βελτιωνόταν χάριν του καλού κλίματος του τόπου. Για τη λειτουργία του Σανατορίου μπορούμε να ανατρέξουμε στη μελέτη του Ιωάννη Καλλιαρέκου, η οποία αναλύει εκτός των άλλων την αντιμετώπιση που είχαν οι ασθενείς του Σανατορίου από τους Ασβεστοχωρίτες και τη μεταξύ τους σχέση⁹. Η κοινότητα του Ασβεστοχωρίου αντέδρασε έντονα όταν πληροφορήθηκε την ίδρυση του Νοσοκομείου Φυματιώντων σε τόσο κοντινή απόσταση από τον τόπο κατοικίας τους. Καθ' όλη μάλιστα τη λειτουργία του και μέχρι να ανακαλυφθεί η θεραπεία της φυματίωσης έδωσε σκληρό αγώνα για να διακόψει τη λειτουργία του νοσοκομείου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η προσπάθεια των Ασβεστοχωριτών να πυρπολήσουν το κτίριο την ημέρα των εγκαίνιων του. Οι ντόπιοι δεν ήθελαν να θεωρείται η περιοχή που βρίσκεται το νοσοκομείο ως μέρος του Ασβεστοχωρίου και οριοθετήθηκαν μακριά από το νοσηλευτικό ίδρυμα. Δεν είχαν καμία απολύτως σχέση με τους τροφίμους ή με τους υπαλλήλους του, δεν επέτρεπαν στα παιδιά αλλά και σε κανέναν άλλον να πλησιάσει προς την περιοχή του Σανατορίου. Η κατάσταση αυτή είχε ως αποτέλεσμα τον πλήρη εγκλεισμό των τροφίμων του νοσοκομείου, τον αποκλεισμό τους από την κοινωνία, τη διαβίωσή τους σε μια ιδιότυπη απομόνωση και τη συνεχή προσπάθεια από μέρους των τροφίμων για βελτίωση των συνθηκών ζωής τους, συμμετοχή τους στα κοινά και στην πολιτική. Οι φυματικοί ασθενείς και οι υπάλληλοι πήραν την κατάσταση στα χέρια τους και αυτοοργανώθηκαν χτίζοντας γύρω στο 1927 οικισμό στην ευρεία περιοχή, που σήμερα ονομάζεται Εξοχή, αλλά τότε ονομάστηκε Φυματιούπολη. Επιχείρησαν να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους και να εκπροσωπούνται στο κοινοβούλιο. Αργότερα, όταν θα ξεσπάσει ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, η πολιτική κατεύθυνση και ο αγώνας κατά των κατακτητών θα οδηγήσει πολλούς σε εκτέλεση. Τα γεγονότα που έλαβαν χώρα τον Ιούλιο του 1944 στο Ασβεστοχώρι θα περιγραφούν αναλυτικότερα σε επόμενο κεφάλαιο.

Ίδρυση - ονομασία

---

⁷ Καλλιαρέκος, Ι. (2005) *Σανατόριο Ασβεστοχωρίου (1920-1945): Σχέσεις ασθενών και κοινωνίας*, [μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία], Θεσσαλονίκη, Ιατρική Σχολή Αριστοτελείου Πανεπιστημίου

⁸ Τσέκου Χ. Γ., (1957) *Ιστορία του Ασβεστοχωρίου*, Θεσσαλονίκη, σ. 80

⁹ Καλλιαρέκος, Ι., *ό. π.*, σ. 30

Οι πρώτοι κάτοικοι που μετοίκησαν στην τοποθεσία που βρίσκεται σήμερα το Ασβεστοχώρι και δημιούργησαν τον αρχικό συνοικισμό υπολογίζεται ότι εγκαταστάθηκαν εδώ γύρω στα 1600 μ.Χ.¹⁰, όμως δεν έχει ακόμη βρεθεί πηγή στην οποία να αναγράφεται ακριβές έτος ίδρυσης. Η πρώτη ονομασία του οικισμού ήταν *Νεοχώριον* ή, Τουρκικά *Γενί- κιοι*, και επικρατούσε μέχρι και τις αρχές ίσως του 20^{ου} αιώνα. Επί Τουρκοκρατίας ακόμη, ο οικισμός μετονομάστηκε Κιρέτς - Κιόι, που σήμαινε Ασβεστοχώρι¹¹. Η ονομασία αυτή προήλθε από την ύπαρξη ασβεστολιθικών πετρωμάτων στους λόφους που περικλείουν τον οικισμό. Πολλές πληροφορίες για τους ιδρύσαντες του συνοικισμού δεν έχουμε, παρόλα αυτά θεωρείται ότι οι πρώτοι κάτοικοι ήταν οι φύλακες των υδραγωγείων του Χορτιάτη τα οποία λειτουργούσαν μέχρι και τα μέσα του 20^{ου} αιώνα¹². Καθώς ο πληθυσμός αυξανόταν με την πάροδο των χρόνων χάρη στο μικροκλίμα της περιοχής, και οι κάτοικοι αναζητούσαν νέους πόρους, άρχισαν να επιδίδονται στην παραγωγή του ασβέστη¹³. Αργότερα και στις αρχές του 19^{ου} αιώνα το μεγαλύτερο ποσοστό των κατοίκων του Νεοχωρίου, ή Ασβεστοχωρίου, επαγγέλονταν ασβεστοποιία.

Οικονομία

Όπως αναφέραμε, οι κάτοικοι που εγκαταστάθηκαν πρώτοι στον τόπο που βρίσκεται σήμερα το Ασβεστοχώρι και σχημάτισαν τον αρχικό συνοικισμό ήταν κρατικοί υπάλληλοι, φύλακες των υδραγωγείων του Χορτιάτη. Επειδή όμως κρίθηκαν άπληστοι και ασύδοτοι στην ελευθερία και τα προνόμια που τους παραχωρήθηκαν από το κράτος, εκδιώχθηκαν και φυλακίστηκαν στις φυλακές της Προύσας¹⁴. Με την πάροδο των χρόνων ο συνοικισμός άρχισε να πληθαίνει με την άφιξη νέων κατοίκων, οι οποίοι έπρεπε να ανακαλύψουν νέους πόρους για το βιοποριστικό τους ζήτημα. Το Ασβεστοχώρι δε διέθετε σε μεγάλο βαθμό γη προς αγροτική εκμετάλλευση καθώς το υπόμετρο αλλά και οι βραχώδεις ή δασώδεις εκτάσεις δεν ευνοούσαν την καλλιέργεια της γης¹⁵. Οι βραχώδεις αυτές εκτάσεις αποτελούνταν κυρίως από ασβεστολιθικά

---

¹⁰ *Ασβεστοχώριον ή Πατριδογραφία μετά ποικίλης άλλης περιγραφής φυσικών αντικειμένων*, ό. π. σ.31

¹¹ Τσέκου Χ. Γ., ό. π., σ. 25-26

¹² *Ο. π.*, σ. 20-21

¹³ *Ο. π.*, σ. 25

¹⁴ *Ο. π.*, σ. 34

¹⁵ *Ο. π.*, σ. 44

πετρώματα¹⁶. Οι Ασβεστοχωρίτες, εκμεταλλεζόμενοι την ασβεστόπετρα επιδόθηκαν στην παραγωγή ασβέστη. Έτσι η οικονομική ανάπτυξη του Ασβεστοχωρίου βασίστηκε στην παραγωγή και πώληση του ασβέστη, τον οποίο εμπορεύονταν στη Θεσσαλονίκη και στις γύρω περιοχές.¹⁷ Η μεταφορά του τα πρώτα χρόνια ήταν δύσκολη και γινόταν με τους όνους¹⁸ ενώ αργότερα χρησιμοποιήθηκαν οι άμαξες. Από αβέβαιους υπολογισμούς θεωρείται ότι οι κάτοικοι ξεκίνησαν να επιδίδονται στην παραγωγή του ασβέστη σε λιγότερο από 100 χρόνια από την ίδρυση του αρχικού συνδικαλισμού, δηλαδή γύρω στα 1650-1700 μ. Χ.¹⁹.

Για παραπάνω από 200 έτη οι ασβεστοποιοί εργάζονταν κατά μόνας, γι' αυτό το λόγο ο ανταγωνισμός ήταν πολύ μεγάλος και οι τιμές πολύ χαμηλές²⁰. Έτσι τα κέρδη ήταν πενιχρά και οι κάτοικοι πέραν των προς το ζην δεν είχαν σημαντικές απολαβές ώστε να ζουν άνετα. Αργότερα όμως, και συγκεκριμένα το 1924 – 1925, καλλιεργήθηκε συνεταιριστικό πνεύμα και ιδρύθηκε το πρώτο εργοστάσιο, με το όνομα «Ένωσις». Στα επόμενα έτη σχηματίστηκαν κι άλλοι συνεταιρισμοί και ιδρύθηκαν εργοστάσια: «Ομόνοια», «Πρόοδος», «Ερμής»²¹. Η ίδρυση των εργοστασίων επέφερε σημαντικά κέρδη και οικονομική εφορία στο Ασβεστοχώρι, καθώς ήταν η μοναδική περιοχή από την οποία εφοδιάζονταν τον ασβέστη οι γύρω περιοχές και κυρίως η μεγαλούπολη της Θεσσαλονίκης. Μάλιστα, μετά την μεγάλη πυρκαγιά του 1917 στη Θεσσαλονίκη, οι ανάγκες για ανοικοδόμηση ήταν τόσο μεγάλες, που οι πωλήσεις του ασβέστη εκτοξεύτηκαν στα ύψη, επιφέροντας σημαντικά οικονομικά οφέλη²².

Κοντά στο επάγγελμα του ασβεστοποιού και του λατόμου εμφανίζονται και άλλα επαγγέλματα όπως του γεωργού, του αμπελουργού, του εργάτη, του κτηνοτρόφου, του αγωγιάτη, του σαγματοποιού, του ξυλουργού, του καφεπώλη, του παντοπώλη, του κρεοπώλη, του βαφέα, του υποδηματοποιού, του ράφτη, του

---

¹⁶ *Ασβεστοχώριον ή Πατριδογραφία μετά ποικίλης άλλης περιγραφής φυσικών αντικειμένων*, ό. π., σ. 9

¹⁷ Τσιώμου, Α. (1915) "Μακεδονικοί καδδόναι" (Η κωμόπολις Ασβεστοχώρι-Τοπεία- Μαγευτικά καλλομαι-Σχολεία-Εκκλησία-Κάτοικοι-Μια έκδρομή). *Κόσμος*, τεύχ. (1 Ιανουάριου), σ. 10: "Τόσον μάλιστα είναι πλούσια κωμόπολις αυτή εις τήν έξαγωγήν τού τόσο χρησίμου υλικού των οικοδομών, ως έχουσα ολόκληρα βουνά ασβεστοπαραγωγά, ώστε ού μόνον Θεσσαλονίκη, αλλά έν γενεί αι πλησιόχωροι πόλεις, κώμαι καίτα χωρία παρ' αυτής προμηθεύονται"

¹⁸ *Ασβεστοχώριον ή Πατριδογραφία μετά ποικίλης άλλης περιγραφής φυσικών αντικειμένων*, ό. π., σ.29

¹⁹ Χ. Γ. Τσέκου, ό. π., σ. 25

²⁰ *Ο. π.*, σ. 44, 46

²¹ *Ο. π.*, σ. 49, 50

²² *Ο. π.*, σ. 48, 49

διδασκάλου, του ιατρού, του ιερέα κ.α. , καθώς με την πάροδο του χρόνου ο οικισμός μεγάλωνε και οι ανάγκες της κοινότητας αυξάνονταν²³.

Γλώσσα - σχέσεις κατοίκων

Πολλές πληροφορίες για τους πρώτους κάτοικους του Ασβεστοχωρίου δεν έχουμε. Ωστόσο γνωρίζουμε ότι προέρχονταν από τις γύρω περιοχές της Μακεδονίας και οι περισσότεροι ήταν σλαβόφωνοι εξ αιτίας της επαφής με τους Βούλγαρους²⁴. Ο αναλαβητισμός αλλά και τα σλαβικά – βουλγαρικά ακούσματα οδήγησαν στην υιοθέτηση ενός γλωσσικού ιδιώματος, το οποίο είχε ελληνική βάση αλλά και πολλά βουλγαρικά στοιχεία. Πολλές ελληνικές λέξεις είχαν παραλλαχθεί, έχοντας ελληνικό ξεκίνημα και βουλγαρική κατάληξη²⁵. Σύμφωνα με το Γάλλο περιηγητή Cousinery, το μόνο χωριό στην περιφέρεια που κατοικείται μόνο από Βουλγάρους και όπου χρησιμοποιείται η Βουλγαρική είναι το Γενίκιοϊ (Νεοχώρι), δηλαδή το σημερινό Ασβεστοχώρι²⁶. Ωστόσο, διαπιστώνεται ότι ο πληθυσμός του Ασβεστοχωρίου δεν αποτελείται μόνο από Βουλγαρόφωνους αλλά και από Ελληνοβλάχους καταγόμενους από τα Άγραφα, οι οποίοι μετοίκησαν στο χωριό πολύ πριν από το 1821²⁷. Άλλωστε, ο ίδιος ο Cousinery αναφέρει στο ίδιο έργο ότι οι κάτοικοι του Ασβεστοχωρίου μιλούσαν επίσης Ελληνικά και Τουρκικά²⁸. Την άφιξη των Αγραφιωτών της Θεσσαλίας στο Ασβεστοχώρι επιβεβαιώνει και ο Τσέκος. Οι Βλάχοι Αγραφιώτες εκδιωγμένοι από τον τόπο τους και φοβούμενοι τον Αλή Πασά, αναζήτησαν καταφύγιο στο Ασβεστοχώρι.²⁹ Οι Αγραφιώτες με την έντονη κοινωνική τους δραστηριότητα και τα διαφορετικά ήθη και έθιμα επηρέασαν σε μεγάλο βαθμό τους ντόπιους και τον τρόπο ζωής τους. Βαθιά επιρροή άσκησαν και στη γλώσσα τους, αφού ήταν ακραιφνείς Έλληνες και μιλούσαν την Ελληνική. Έτσι οι ντόπιοι τελικά δεν παρέκλιναν της Ελληνικής, και το γλωσσικό τους ιδίωμα παραλλάχτηκε χρησιμοποιώντας πια περισσότερες ελληνικές λέξεις. Με την πάροδο του χρόνου και χάριν της δημιουργίας σχολείων στο Ασβεστοχώρι από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα και της προσπάθειας μείωσης του μεγάλου ποσοστού

---

²³ Ασβεστοχώριον ή Πατριδογραφία μετά ποικίλης άλλης περιγραφής φυσικών αντικειμένων, ό. π., σ. 32

²⁴ Ο. π., σ. 31

²⁵ Τσέκου Χ. Γ., ό. π., σ. 28, 29

²⁶ Cousinery E. M. (1831), *Voyage dans la Macédoine, contenant des recherches sur l'histoire, la géographie et les antiquités de ce pays*, τόμος 1, Paris, Imprimerie Royale, σ.111

²⁷ Τσέκου Χ. Γ., ό. π., σ. 38 και Βακαλοπούλου Α. Ε. (1989), *Ιστορία της Μακεδονίας 1354-1833*, Θεσσαλονίκη, ΒΑΝΙΑΣ, σ. 143

²⁸ Cousinery E. M., ό. π., σ. 111

²⁹ Τσέκου Χ. Γ., ό. π., σ. 38

αναλφάβητων, το ιδίωμα αυτό εξαλείφθηκε και μόνο ελάχιστες «ελληνοβουλγαρικές» λέξεις διατηρήθηκαν.

Όσον αφορά τώρα τις διαπροσωπικές τους σχέσεις, αυτό που μπορεί εύκολα να γίνει αντιληπτό είναι η αντιπαράθεση μεταξύ των Βλάχων που ήρθαν από τα Άγραφα αλλά και από αλλού αργότερα (Μεγάλα Λειβάδια Πάικου), και των ντόπιων, τους οποίους οι Βλάχοι αποκαλούσαν μειονεκτικά Παϊζάνους³⁰. Η λέξη αυτή, που προέρχεται από το γαλλικό “paysan” το οποίο σημαίνει χωρικός, δηλώνει ότι οι Βλάχοι θεωρούσαν τους εαυτούς τους ανώτερους από τους ντόπιους από άποψη πολιτισμού. Η μεταξύ τους διαμάχη ξεκίνησε από την άφιξη ακόμη των Βλάχων στον συνοικισμό, όμως δε διατηρήθηκε για πάρα πολύ καθώς οι κάτοικοι σιγά -σιγά ενσωματώθηκαν στην ίδια κοινωνία και επηρεαζόμενοι ο ένας από τον άλλον αφομοιώθηκαν³¹.

Ίδρυση οργανώσεων – δράση κοινωνική

Το δυσμενές κλίμα που επικρατούσε για τους Έλληνες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας μετά την επανάσταση του 1821 άρχισε να υποχωρεί χάρη στα αυτοκρατορικά Διατάγματα του “Χάτι - Σερίφ” (1839) και κυρίως του “Χάτι – Χουμαγιούν” (1856). Με το Διάταγμα του “Χάτι – Χουμαγιούν” ο Σουλτάνος εκτός των άλλων κήρυξε την αρχή της ισότητας όλων των υπηκόων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, όπως επίσης και τη θρησκευτική ελευθερία. Βάσει των νέων διατάξεων οι Χριστιανοί θα μπορούσαν να γίνονται δεκτοί στο στρατό και να αποκτήσουν όλους τους στρατιωτικούς βαθμούς και τίτλους. Επίσης, θα μπορούσαν να υπηρετούν σε όλες τις δημόσιες υπηρεσίες και να καταλαμβάνουν δημόσια αξιώματα. Επιπλέον, παραχωρήθηκε το δικαίωμα στους Χριστιανούς να αντιπροσωπεύονται στα επαρχιακά συμβούλια, ενώ καταργήθηκε και ο κεφαλικός φόρος³².

Μέσα στο κλίμα αυτό δημιουργήθηκαν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την οικονομική, την κοινωνική και την εκπαιδευτική ανάπτυξη των Ελλήνων. Η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρείχαν στους Έλληνες οι νέες διατάξεις σηματοδότησαν την αρχή μιας νέας περιόδου για τον υπόδουλο ελληνισμό, η οποία χαρακτηρίζεται από μια κοινωνικοπολιτική, πολιτισμική, θρησκευτική και μορφωτική

³⁰ Βακαλοπούλου Α. Ε., *ό.π.*, σ. 143 και Τσέκου Χ.Γ., σ. 40

³¹ Τσέκου Χ. Γ., *ό. π.*, σ. 40, 41

³² Σταματόπουλος, Δ. (2003) *Μεταρρύθμιση και Εκκοσμίκευση. Προς μια Ανασύνθεση της Ιστορίας του Οικουμενικού Πατριαρχείου τον 19ο αιώνα*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα, σ. 19-20

πρόοδο. Σε μικρό χρονικό διάστημα παρατηρείται έντονη κοινωνική δραστηριότητα με την ίδρυση οργανώσεων και συλλόγων, με σκοπό την ίδρυση σχολείων για την μόρφωση των νέων και κυρίως την καλλιέργεια εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης. Παράλληλα, με την εκδήλωση του εθνικού ζητήματος, εξ αιτίας της διεκδίκησης από τους Βούλγαρους σύστασης αυτόνομης εκκλησίας (Βουλγαρική Εξαρχία) από το 1870 η ανάγκη για τόνωση του εθνικού φρονήματος αυξάνεται. Στις περισσότερες περιοχές του υπόδουλου ελληνισμού παρατηρείται έντονη κοινωνική και εκπαιδευτική δραστηριότητα, με την ίδρυση φιλεκπαιδευτικών και φιλοπρόοδων συλλόγων και σωματείων, που αποσκοπούσαν μέσω της διάδοσης παιδείας στην τόνωση της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης³³.

Σημαντική συλλογική δραστηριότητα παρατηρήθηκε και στο Ασβεστοχώρι. Έτσι, ιδρύθηκαν πολλές οργανώσεις, από τις οποίες άλλες διατηρούνται και δραστηριοποιούνται μέχρι και σήμερα, ενώ ορισμένες διαλύθηκαν. Οι πρώτες δημιουργήθηκαν στον 19^ο αιώνα και αποτελούσαν οργανώσεις φιλανθρωπικές. Πρώτοι οι «Παϊζάνοι», οι ντόπιοι δηλαδή, ίδρυσαν το φιλανθρωπικό σωματείο «*Το μνημόσυνο*» και οι Βλάχοι Αγραφιώτες μετά ίδρυσαν την «*Αδελφότητα Κυριών*». Οι φιλανθρωπικές αυτές οργανώσεις βοηθούσαν άπορες οικογένειες και οποιονδήποτε άλλον χρειαζόταν κάποια οικονομική στήριξη, έδιναν φαγητό και άλλα αγαθά σε αυτούς που το είχαν ανάγκη³⁴. Αργότερα, και με την αφομοίωση των δυο ομάδων (ντόπιων και Βλάχων), οι οργανώσεις συγχωνεύθηκαν και έτσι το 1906 ιδρύθηκε η Φιλόπτωχος Αδελφότητα Κυριών Ασβεστοχωρίου, η οποία εξακολουθεί με τη δράση της να προσφέρει και να επηρεάζει τα κοινά του Ασβεστοχωρίου. Σήμερα, πέρα από την οικονομική, και όχι μόνο, υποστήριξη στις φτωχές οικογένειες του χωριού, διοργανώνει εκδηλώσεις προς τιμήν των άριστων μαθητών και φοιτητών, βραβεύει δίνοντας επαίνους αριστείας και ένα συμβολικό χρηματικό ποσό. Μάλιστα, διαθέτουμε στα χέρια μας ένα αξιόλογο βιβλίο, γραμμένο από τις Κυρίες της αδελφότητας, από το οποίο μπορούμε να αντλήσουμε πολλές πληροφορίες για την ιστορία και εξέλιξη της Φιλοπτώχου και την κοινωνική και φιλανθρωπική της δράση από το 1906 έως το 2006³⁵.

---

³³ Παπαδόπουλος, Σ. Ι. (1970) *Εκπαιδευτική και κοινωνική δραστηριότητα του Ελληνισμού της Μακεδονίας κατά τον τελευταίο αιώνα της Τουρκοκρατίας*, Θεσσαλονίκη, σ. 8-13

³⁴ Τσέκου Χ. Γ., *ό. π.*, σ. 40

³⁵ *Φιλόπτωχος Αδελφότης Κυριών Ασβεστοχωρίου 1906 - 2006*

Μια άλλη οργάνωση ήταν η «Λέσχη των Νέων». Αυτή δημιουργήθηκε με σκοπό να ψυχαγωγεί τους νέους και τις νέες του χωριού, να πραγματοποιεί συζητήσεις, ομιλίες κλπ. Η δράση της δεν κράτησε όμως για πολύ, αφού διαλύθηκε λόγω εκπατρισμού των ιδρυσάντων αλλά και λόγω διχογνωμιών που δημιουργήθηκαν μεταξύ τους σχετικά με την πορεία της³⁶.

Ο «Όμιλος Ευελπίδων» ιδρύθηκε το 1903 και διαλύθηκε το 1911, λόγω της συμμετοχής των μελών του στον εθνικό αγώνα κατά των Βουλγάρων. Σκοπός του ομίλου ήταν η πνευματική ανάπτυξη των μελών του, η γυμναστική τους επίδοση, η τόνωση του εθνικού φρονήματος μέσω ομιλιών και διαλέξεων, τελετών, θεατρικών παραστάσεων και εκδρομών. Μάλιστα, μετά τη διάλυση του ομίλου τα έπιπλα και τα βιβλία του δωρίστηκαν στο Αρρεναγωγείο³⁷.

Άλλη κοινωνική οργάνωση που ιδρύθηκε ήταν ο «Σύλλογος» ή αλλιώς «Πρόοδος». Δημιουργήθηκε με σκοπό την αλληλεγγύη και την πνευματική ανάπτυξη και μόρφωση των μελών της αλλά πολύ γρήγορα διαλύθηκε λόγω της επιστράτευσης των νέων και του πρώτου παγκοσμίου πολέμου³⁸.

Ο «Σύνδεσμος εργατών και λατόμων» ιδρύθηκε για τους εργάτες, τους λατόμους και τους ασβεστοποιούς του χωριού με σκοπό την προάσπιση των συμφερόντων τους και τη διευκόλυνσή τους όσον αφορά την επίλυση ζητημάτων κυρίως οικονομικών. Διαλύθηκε στα τέλη του 20^{ου} αιώνα³⁹.

Η «Νέα Γενεά Ασβεστοχωριού» είναι ο αθλητικός σύλλογος του χωριού, ιδρύθηκε το 1926 και διατηρεί τη δράση του μέχρι σήμερα. Στα πλαίσια του συλλόγου λειτουργεί ομάδα ποδοσφαίρου αντρών, βόλλευ γυναικών και μπάσκετ αντρών, πετυχαίνονται πολλές νίκες και καταλαμβάνονται πρωταθλήματα και κύπελλα. Στις ομάδες πλέον, που λειτουργούν και επαγγελματικά, γίνονται πολλές μεταγραφές. Επίσης λειτουργούν ακαδημίες για τα παιδιά όπως επίσης τμήματα εφηβικά για την ενασχόληση όλων των νέων με αυτά τα ομαδικά αθλήματα⁴⁰.

---

³⁶ Τσέκου Χ. Γ., ό. π., σ. 129, 130

³⁷ Ο. π., σελ. 130

³⁸ Ο. π., σ. 134

³⁹ Ο. π., σ. 135

⁴⁰ Ο. π., σ. 134, 135

Άλλη οργάνωση που ιδρύθηκε ήταν ο «Γεωργικός συνεταιρισμός». Δημιουργήθηκε με σκοπό την ανάπτυξη της γεωργίας στην περιοχή και την προάσπιση των συμφερόντων των γεωργών⁴¹.

Μια τελευταία οργάνωση που θα αναφέρουμε είναι ο «Σύλλογος Ασβεστοχωριτών εν Θεσσαλονίκη». Η ίδρυσή του χρονολογείται το 1936, και δημιουργήθηκε για να συμπληρώσει τα κενά των ενώσεων και των σωματείων που είχαν διαλυθεί. Σκοπός ήταν η αλληλογνωριμία των μελών του συλλόγου και η αλληλεγγύη, η πνευματική και ηθική ανάπτυξη των μελών, με την οργάνωση ομιλιών, συζητήσεων, εκδηλώσεων αλλά και εκδρομών. Στόχευε στην συνεργασία της με την Κοινότητα του Ασβεστοχωρίου, αλλά και στην εκπροσώπησή της ως προς την επίλυση ζητημάτων που τυχόν προέκυπταν. Αυτή ήταν μια προσφορά που ο σύλλογος παρείχε στην Κοινότητα ελπίζοντας να πετύχει θετικά αποτελέσματα υπέρ αυτής, και την οποία προσφορά η Κοινότητα αποδέχτηκε ευχαρίστως. Ο σύλλογος απευθυνόταν κυρίως στους Ασβεστοχωρίτες που είχαν εγκαταλείψει τον τόπο τους και διέμεναν μόνιμα στη Θεσσαλονίκη, όπως γιατροί, επιστήμονες, στρατιωτικοί, και αποσκοπούσε σε μια τακτικότερη επικοινωνία των οικογενειών αυτών με την γενέτειρά τους, το Ασβεστοχώρι, ώστε να γνωρίσουν καλύτερα αλλά και να συντηρήσουν την ιστορία, τα ήθη και έθιμα του τόπου τους⁴².

---

⁴¹ Ο. π., σ. 135

⁴² Ο. π., σ. 135 - 140

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Εισαγωγή

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η ανάδειξη της εκπαιδευτικής δραστηριότητας των Ασβεστοχωριτών από την ίδρυση του πρώτου σχολείου το 1873 μέχρι και το έτος 1950. Η χρονολογική αυτή οριοθέτηση επιλέχθηκε καθώς το τέλος της δεκαετίας του '40 αποτελεί σταθμό και σηματοδοτεί την έναρξη μια νέας περιόδου για την Ελλάδα. Μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και τον εμφύλιο το κράτος θα εξέλθει του πολέμου σε πλήρη κατάπτωση, αιματοβαμμένο, με τρομερές απώλειες, παρουσιάζοντας ουσιαστικά προβλήματα σε όλους τους τομείς. Μετά το 1950 δημιουργείται μια νέα τάξη πραγμάτων. Η ελληνική κοινωνία της πενίας και του αποκλεισμού φέρει τα σημάδια του παρελθόντος καθώς ακολουθούν στρατοδικεία, εκτελέσεις, εξορία. Παρόλα αυτά, μέσα στη δεκαετία του '50 πραγματοποιούνται εντατικές προσπάθειες ανασυγκρότησης και σημειώνεται αλματώδης ανάπτυξη. Έτσι εγκαινιάζεται μια νέα περίοδος για το ελληνικό κράτος με ανακατατάξεις σε όλα τα επίπεδα και με σταδιακή προσπάθεια αναδόμησης και ανασύστασης.

Στην εργασία θα εξετάσουμε την πορεία εκπαίδευσης του Ασβεστοχωρίου που προκύπτει από τα μαθητολόγια, τους γενικούς ελέγχους, κι άλλα έγγραφα που βρέθηκαν στο αρχείο του 1^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ασβεστοχωρίου αλλά και από άλλη βιβλιογραφία, και τους τρόπους οργάνωσης της εκπαίδευσης σε σχέση με την εκάστοτε εκπαιδευτική κατάσταση της ελληνικής πραγματικότητας.

Πρόκειται να καταγραφεί με αριθμητικά δεδομένα το μαθητικό δυναμικό, ο αριθμός διδασκόντων και διδασκουσών ανά σχολείο, τα διδασκόμενα μαθήματα, η διαγωγή. Πρόκειται να γίνει αναλυτική παρουσίαση των μαθητών και μαθητριών που εγγράφονται ανά τάξη, αυτών που αποσύρονται, αυτών που εξετάζονται, που φοιτούν, που προάγονται ή απορρίπτονται. Επιπλέον, θα πραγματοποιηθεί μια προσπάθεια εξαγωγής συμπερασμάτων σχετικά με τη βελτίωση των συνθηκών στην εκπαίδευση και τη μείωση αναλφαβητισμού που παρουσιάζεται με το πέρασ των χρόνων. Εκτός των άλλων θα μελετηθεί και η εκπαίδευση των κοριτσιών και οι διαφορές σε σχέση με αυτήν των αρρένων μαθητών. Θα ήταν καλό να τονιστεί ότι δεν καταφέραμε να αντλήσουμε από κάθε μαθητολόγιο ίδιες πληροφορίες, καθώς ο τρόπος καταγραφής και ο πλούτος των στοιχείων διαφοροποιούνται από εποχή σε εποχή και από σχολείο

σε σχολείο. Έτσι θα αναλυθεί για το κάθε σχολείο ξεχωριστά οποιαδήποτε πληροφορία προσφέρει η αντίστοιχη πηγή.

Μαθητολόγια και Γενικοί έλεγχοι:

- Μαθητολόγιον Αστικής Σχολής Ασβεστοχωρίου (1873-74 έως 1894-95)
- Μαθητολόγιον Δημοτικού Σχολείου Ασβεστοχωρίου (1895-96 έως 1914-15)
- Μαθητολόγιον Θηλέων - Νηπιαγωγείου Παρθεναγωγείου Ασβεστοχωρίου (1899-1900 έως 1920)
- Αρχείον Θηλέων Βαθμολόγιον Παρθεναγωγείου Ασβεστοχωρίου (1902-03 έως 1914-15)
- Μαθητολόγιον Αρρεναγωγείου Ασβεστοχωρίου (1915-16 έως 1918-19)
- Μαθητολόγιον Παρθεναγωγείου Ασβεστοχωρίου (1915-16 έως 1919-20)
- Γενικός έλεγχος του 4/τάξιου Δημοτικού Σχολείου Θηλέων Ασβεστοχωρίου (1915-16 έως 1919)
- Μαθητολόγιον του 5/τάξιου Δημοτικού Σχολείου Αρρένων Ασβεστοχωρίου (1918-19 έως 1922-23)
- Μαθητολόγιον του 4/τάξιου Δημοτικού Σχολείου Θηλέων Ασβεστοχωρίου (1920-21 έως 1924)
- Γενικός έλεγχος του Δημοτικού Σχολείου Θηλέων Ασβεστοχωρίου (1919-20 έως 1922)
- Γενικός έλεγχος του Δημοτικού Σχολείου Αρρένων Ασβεστοχωρίου (1921-22 έως 1923)
- Μαθητολόγιον του Ημιγυμνασίου Ασβεστοχωρίου (1918-19 έως 1928)
- Γενικός έλεγχος του εν Ασβεστοχωρίω Ημιγυμνασίου αρχόμενος από του Σχολικού Έτους 1918-19 έως 1926-27
- Ειδικός έλεγχος του Ημιγυμνασίου του 1^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ασβεστοχωρίου

- Βιβλίον Πιστοποιητικών Σπουδής των Ημιγυμνασίων 1^{ου} και 2^{ου} Δημοτικών Σχολείων Ασβεστοχωρίου (1918-19 έως 1958)
- Μαθητολόγιον Σχολής Θηλέων και 2^{ου} Μικτού Δημοτικού Σχολείου Ασβεστοχωρίου (1924 έως 1929 – 1929 έως 1934)
- Μαθητολόγιον Νηπιαγωγείου Ασβεστοχωρίου Τμήματος Α' και Β' (1925-26 έως 1928)
- Γενικός έλεγχος Δημοτικού Σχολείου Θηλέων Ασβεστοχωρίου 1922-23 έως 1928)
- Γενικός έλεγχος Δημοτικού Σχολείου Αρρένων Ασβεστοχωρίου (1923-24 έως 1927-28)
- Μαθητολόγιον Αρρεναγωγείου Ασβεστοχωρίου (1928-29 έως 1930-31)
- Γενικός έλεγχος των Αρρένων 1^{ου} και 2^{ου} Μικτών Δημοτικών Σχολείων Ασβεστοχωρίου (1928-29 έως 1943-44)
- Μαθητολόγιον του 1^{ου} Μικτού Δημοτικού Σχολείου Ασβεστοχωρίου (1931-32 έως 1941-42)
- Γενικός έλεγχος του 1^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ασβεστοχωρίου (1929-30 έως 1945)
- Γενικός έλεγχος του 1^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ασβεστοχωρίου (1937-38 έως 1944)
- Γενικός έλεγχος του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ασβεστοχωρίου (1937-38 έως 1942)
- Μαθητολόγιον 1^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ασβεστοχωρίου (1941 έως 1947)
- Γενικός έλεγχος των Αρρένων 1^{ου} και 2^{ου} Μικτών Δημοτικών Σχολείων Ασβεστοχωρίου (1928-29 έως 1943-44)
- Γενικός έλεγχος του 1^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ασβεστοχωρίου (1945-46 έως 1952-53)

- Μαθητολόγιον του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ασβεστοχωρίου (1938-39 έως 1952)
- Μαθητολόγιον Νηπιαγωγείου Ασβεστοχωρίου Τμήματα Α΄, Β΄, Γ΄ (1937-38 έως 1952)

Τα πρώτα βήματα

Ξεκινώντας λίγο πιο γενικά, θα αναφερθούμε στις πρώτες προσπάθειες που έγιναν για την εκπαίδευση των νέων του Ασβεστοχωρίου, πριν τη δημιουργία επίσημου σχολικού κτιρίου (1873). Όπως αναφέρει και ο Χ. Γ. Τσέκος στο σύγγραμμά του, η κοινότητα του χωριού από τα πρώτα κιόλας έτη της σύστασής της έστρεψε το ενδιαφέρον της στη μόρφωση των νέων και στη διάπλαση του χαρακτήρα τους, στη δημιουργία πολιτών χρησίων και ενάρετων που θα συμβάλλουν στο κοινό καλό της κοινότητας με σκοπό την κοινωνική και πνευματική της ανάπτυξη⁴³.

Η λειτουργία του πρώτου σχολείου του χωριού, τα μαθήματα του οποίου διεξάγονταν στο νάρθηκα της εκκλησίας αρχικά, και αργότερα στο κηροποιείο, όπου σήμερα το οστεοφυλάκιο του κοιμητηρίου⁴⁴, ανάγεται πολύ πριν από το 1860. Εκεί έμαθαν τα πρώτα τους γράμματα οι Ασβεστοχωρίτες, σύμφωνα με το σύστημα των ημικυκλίων⁴⁵. Διδάσκαλοι του σχολείου ήταν οι ιερείς, για τους οποίους δεν έχουμε πληροφορίες, πλην ενός, του Παπαβασίλειου Ρουσίδη. Καταγόμενος και ο ίδιος από το Ασβεστοχώρι, απόφοιτος του Διδασκαλείου Αθηνών, μεταλαμπάδευσε τις γνώσεις του στις πρώτες γενιές των Ασβεστοχωριτών⁴⁶. Το εκπαιδευτικό σκηνικό άλλαξε όταν κλήθηκε στο Ασβεστοχώρι ο Ασβεστοχωρίτης Αναστάσιος Οικονομίδης, ο οποίος αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους ευεργέτες των σχολείων της κοινότητας⁴⁷. Με την ανέγερση του αρρεναγωγείου (αστική σχολή) το 1873 και με πρωτοβουλία του Αναστάσιου Οικονομίδα, η μέθοδος των ημικυκλίων αντικαταστάθηκε από τη συνδιδασκτική μέθοδο⁴⁸.

---

⁴³ Τσέκου Χ. Γ., *ό. π.*, σ. 154

⁴⁴ Χ. Αραμπατζή, Α. Χατζηαστερίου (2000), *Ασβεστοχώρι: Ιστορία – Παράδοση*, Θεσσαλονίκη, σ. 69

⁴⁵ Πρόκειται για την αλληλοδιδασκτική μέθοδο διδασκαλίας που είχε εισαχθεί στη Ελλάδα την περίοδο του Καποδίστρια και στον υπόδουλο ελληνισμό από τη δεκαετία του 1840.

⁴⁶ Τσέκου Χ. Γ., *ό. π.*, σ. 155

⁴⁷ *Ο. π.*, σ. 155

⁴⁸ *Ο. π.*, σ. 156 – Το 1880 καθιερώνεται επίσημα και στην Ελλάδα η διδασκαλία με μέθοδο συνδιδασκτική. Τη μέθοδο αυτή εισήγαγε ο Herbart, γι' αυτό και λέγεται και ερβαρτιανή μέθοδος. Σύμφωνα με αυτή, ο δάσκαλος είναι αυτός που διαπλάθει το χαρακτήρα του παιδιού, γι' αυτό ο ίδιος πρέπει να είναι απόλυτα ηθικός και να φέρει χαρακτήρα ακέραιο. Μέσα από μια διαδικασία προετοιμασίας του παιδιού για τη νέα γνώση, παρουσίασης και εξήγησής της, κάνοντας σύνδεση με την προϋπάρχουσα γνώση, γενικεύοντας μέσω συμπερασμάτων και εφαρμόζοντας τέλος τη νέα γνώση, σκοπός δεν είναι η απομνημόνευση αλλά το παιδί να φτάσει σε συγκεκριμένο κανόνα συμπεριφοράς: στη διαμόρφωση ηθικής βούλησης (Reble A. (2010), *Ιστορία της Παιδαγωγικής*, Αθήνα, Παπαδήμας, σελ. 401)

ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΟΥ ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1929

ΑΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙΟΥ (1873-1895)

Η Αστική Σχολή του Ασβεστοχωρίου ιδρύθηκε το 1873/74 και διατηρήθηκε μέχρι και το έτος 1894/95. Οι πληροφορίες που καταφέραμε να αντλήσουμε από το μαθητολόγιο της Σχολής δεν είναι αρκετές, ωστόσο έχουμε στοιχεία που μπορούμε να αναφέρουμε σχετικά με τον αριθμό των μαθητών ανά έτος. Στην συγκεκριμένη σχολή αξιοπρόσεκτο είναι το γεγονός ότι φοιτούσαν μόνον αγόρια, έτσι πιθανολογούμε ότι η Σχολή θα λειτουργούσε ως αρρεναγωγείο. Αξίζει μάλιστα να αναφέρουμε ότι το παρόν σχολείο, οπουδήποτε κι αν γίνεται αναφορά σε άλλα βιβλία περί αυτού, χαρακτηρίζεται μόνον ως αρρεναγωγείο, πρόκειται λοιπόν για το αρρεναγωγείο στο οποίο αναφέρεται και η εργασία : *Ασβεστοχώριον ή Πατριδογραφία*. Η ονομασία «Αστική Σχολή» δεν εμφανίζεται πουθενά παρά μόνον στους τίτλους του αντίστοιχου μαθητολογίου. Ωστόσο είναι αναμφισβήτητη η ταύτιση των σχολείων. Λόγω της απουσίας υπογραφής από διδάσκοντες, υποθέτουμε ότι δεν θα δίδασκαν παραπάνω από ένας ή δυο εκπαιδευτικοί. Σημειωνόταν επίσης και το θρήσκευμα. Όλοι ανεξαιρέτως οι μαθητές ήταν Χριστιανοί Ορθόδοξοι.

Αυτό που παρατηρήσαμε σχετικά με την πορεία φοίτησης των μαθητών είναι ότι πολλοί από αυτούς που εγγράφονταν στην αρχή της χρονιάς εγκατέλειπαν το σχολείο στο ενδιάμεσο του έτους. Υπήρχαν και οι μαθητές που ολοκλήρωναν την τάξη, την Α' κυρίως, αλλά δεν συνέχιζαν σε επόμενες τάξεις. Αυτό είναι εμφανές από τον αριθμό των εγγραφέντων στην Α' Δημοτικού σε σύγκριση με τη Β' Δημοτικού, που εγγράφονταν περίπου οι μισοί. Ο ρυθμός φοίτησης δηλαδή δημιουργεί μια πυραμίδα με πολύ μεγάλη βάση, αλλά πολύ στενή κορυφή. Από τις παρατηρήσεις που είχαν καταγραφεί για τους μαθητές από τους εκπαιδευτικούς της σχολής στο μαθητολόγιο βλέπουμε ότι αρκετοί ήταν αυτοί που φοιτούσαν «υπό δοκιμασίαν». Επιπλέον, σημειωνόταν και η διαγωγή των μαθητών. Έτσι, χαρακτηριζόταν ως άριστη, καλλίστη, λίαν καλή, σχετικώς καλή, καλή, άτακτος.

Ας δούμε αναλυτικότερα το συνολικό αριθμό των μαθητών ανά σχολικό έτος:

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ
1873-1874	190

1874-1875	64
1875-1876	53
1876-1877	106
1877-1878	113
1878-1879	80
1879-1880	127
1880-1881	129
1881-1882	119
1882-1883	128
1883-1884	149
1884-1885	139
1885-1886	146
1886-1887	130
1887-1888	194
1888-1889	187
1889-1890	148
1890-1891	157
1891-1892	184
1892-1893	193
1893-1894	152
1894-1895	199

Αν προβαίναμε σε μια μικρή αξιολόγηση και σχολιασμό των στοιχείων του παραπάνω πίνακα, θα παρατηρούσαμε ότι την πρώτη δεκαετία λειτουργίας της σχολής ο αριθμός των μαθητών ήταν μικρότερος σε σχέση με την τελευταία δεκαετία. Τα πρώτα ιδίως χρόνια, βλέπουμε πολύ μεγάλες αποκλίσεις στον αριθμό των μαθητών από τη μια σχολική χρονιά στην άλλη. Για παράδειγμα τον πρώτο χρόνο εγγράφηκαν 190 μαθητές ενώ τον δεύτερο χρόνο οι εγγραφές άγγιζαν μόνο το 1/3 του προηγούμενου. Ο μέσος όρος των εγγραφών την πρώτη δεκαετία είναι 120 μαθητές. Για την δεύτερη δεκαετία λειτουργίας της σχολής ο αριθμός των εγγραφών είναι σταθερά πάνω από 130 το χρόνο, ενώ ο μέσος όρος για τη δεύτερη δεκαετία είναι 165 εγγραφές. Έτσι λοιπόν, τα τελευταία κυρίως χρόνια λειτουργίας της σχολής παρατηρείται σημαντική βελτίωση στην αριθμό των εγγραφών, γεγονός που οφείλεται στη βαρύτητα που έδινε στην εκπαίδευση τόσο το ελληνικό κράτος, όσο και οι φορείς (σύλλογοι, εκκλησία) του υπόλοιπου ελληνισμού στο τέλος του 19^{ου} αιώνα. Αυτό οφείλεται στην οικονομική ανάπτυξη αφ' ενός και στις κρίσεις που περνά το εθνικό ζήτημα αφ' ετέρου με την εμφάνιση του βουλγαρικού εθνικισμού και τη δημιουργία του βουλγαρικού κράτους. Η εκπαίδευση των νέων χρησιμοποιείται σε όλο τον υπόλοιπο ελληνισμό και κυρίως στη Μακεδονία και τη Θράκη ως εργαλείο διαμόρφωσης, συντήρησης και ενίσχυσης της εθνικής συνείδησης⁴⁹.

Κάτι ακόμη που θα μπορούσαμε να σχολιάσουμε σχετικά με την Αστική Σχολή του Ασβεστοχωρίου και το διαπιστώνουμε από το μαθητολόγιο της Σχολής, είναι ότι επειδή ήταν το πρώτο, επίσημα, σχολείο στο Ασβεστοχώρι, με επίσημα έγγραφα, μαθητολόγια, εφορία κ.λ.π., οι διαδικασίες καταγραφής μαθητών και των ιδιοτήτων τους σίγουρα δεν έγιναν προσεκτικά αλλά με μια μικρή προχειρότητα θα λέγαμε, σε σχέση με το πώς είναι καταγεγραμμένα τα μαθητολόγια των υπόλοιπων σχολείων του Ασβεστοχωρίου.

Σε αυτό το σημείο θα ήταν σκόπιμο να αναφέρουμε κάποια στοιχεία για τη λειτουργία των αστικών σχολών σε σύγκριση με το Αστικό Σχολείο του

---

⁴⁹ Την περίοδο αυτή και για το λόγο ανανέωσης των διδακτικών μεθόδων και ενίσχυσης της εθνικής συνείδησης ιδρύθηκαν διδασκαλεία στη Θεσσαλονίκη από το Σύλλογο Προς Διάδοση των ελληνικών γραμμάτων, στο Κεσοράτι της Ηπείρου (Ζωγράφεια) από τον Ελληνικό Φιλολογικό Σύλλογο Υπείρου και στη Φιλιππούπολη (Ζαρίφεια) από τον Ελληνικό Φιλολογικό Σύλλογο Κωνσταντινουπόλεως (Τζήκας Χ. (2011) *Η μόρφωση δασκάλων, διδασκαλιστών και νηπιαγωγών (1834-1933)* στο Μπουζάκης Σ. (επιμ.), *ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ- Όψεις και Απόψεις*, Νεοελληνική Εκπαίδευση 1821-2010, Τόμος Β', Αθήνα: Gutenberg, σελ. 801-802) ενώ σε πολλά Παρθεναγωγεία λειτουργούσαν διδασκαλειακές τάξεις.

Ασβεστοχωρίου. Οι αστικές σχολές ιδρύθηκαν κυρίως για την εξυπηρέτηση των αναγκών των αστικών κοινωνιών, των πόλεων. Ενώ σε μικρότερους συνοικισμούς και χωριά οι κοινωνίες ήταν αυτοκαταναλωτικές και οι ίδιοι οι κάτοικοι παρήγαγαν μόνοι ό, τι χρειάζονταν για τις οικογένειες τους, στα μεγαλύτερα αστικά κέντρα οι ανάγκες για επαγγέλματα που προσφέρουν υπηρεσίες ήταν μεγαλύτερες. Για παράδειγμα, στο χωριό η κάθε οικογένεια είχε το «μπαχτσέ» της από τον οποίο εφοδιαζόταν την μαναβική της, τα ζώα της για το γάλα, το κρέας και το μαλλί, οι γυναίκες με τον αργαλειό ύφαιναν τα ρούχα για όλα τα μέλη της οικογένειας, κλπ. Αν κάποια οικογένεια είχε παραπάνω ζώα και μπορούσε να δεσμεύσει περισσότερο μαλλί, αλλά δεν είχε για παράδειγμα πολύ σιτάρι, θα μπορούσε να ανταλλάξει το μαλλί για αλεύρι σε μια οικογένεια που θα είχε περισσότερο σιτάρι. Αντίθετα, σε μία πόλη χρειάζονταν οπωσδήποτε ο κουρέας, ο φούρναρης, ο μανάβης, ο μπακάλης, ο κρεοπώλης, η μοδίστρα και μια σειρά από τεχνικά επαγγέλματα, όλα αυτά που εξυπηρετούν τις ανάγκες των αστών, τις οποίες δεν έχουν τη δυνατότητα να καλύψουν από μόνοι τους. Έτσι, εξυπηρετούνταν πολύ καλύτερα με ένα σχολείο που πρόσφερε τεχνικό-επαγγελματικό προσανατολισμό⁵⁰.

Η ίδρυση των αστικών σχολών προβλεπόταν στα νομοσχέδια του 1913, κατά τη Βενιζελική περίοδο τα οποία εισήγαγε ο Υπουργός Παιδείας Τσιριμώκος.⁵¹ Αν και

---

⁵⁰ Για την ίδρυση των Αστικών σχολείων βλ. υποσημείωση 51

⁵¹ Τα νομοσχέδια του 1913 προέβλεπαν κυρίως τα εξής:

- Υποχρεωτική φοίτηση στα νηπιαγωγεία (εκεί που θα λειτουργούσαν) για παιδιά λειτουργίας 4 ετών.
- Καθιέρωση υποχρεωτικού, αυτόνομου και εξαετούς δημοτικού σχολείου.
- Στην Μέση Εκπαίδευση υπάρχουν δύο ανεξάρτητοι τύποι σχολείων:
  - α) Το τρίχρονο **Αστικό σχολείο** με τεχνικό και πρακτικό χαρακτήρα όπου μπορούν να φοιτήσουν χωρίς εξετάσεις οι απόφοιτοι του δημοτικού σχολείου. Οι απόφοιτοι του αστικού σχολείου μπορούν να εγγραφούν μετά από εισαγωγικές εξετάσεις στο Διδασκαλείο δημοτικής εκπαίδευσης, στη Ναυτική Σχολή Δοκίμων ή σε Εμπορικές Γεωπονικές και άλλες τεchnοεπαγγελματικές σχολές. Έχουν επίσης τη δυνατότητα να μεταπηδήσουν σε μια από τις τρεις τάξεις του γυμνασίου μετά από κατατακτήριες εξετάσεις (Μπουζάκης Σ., ό. π., σ.64).
  - β) Το εξάχρονο Γυμνάσιο το οποίο χωρίζεται σε φιλολογικό και πραγματικό. Οι απόφοιτοι του φιλολογικού τμήματος, έχουν *δικαίωμα εγγραφής* σε μια από τις θεωρητικές σχολές του Πανεπιστημίου (φιλολογία, νομική, θεολογία), ενώ οι απόφοιτοι του πραγματικού τμήματος μπορούν να εγγραφούν σε μία από τις θετικές σχολές του Πανεπιστημίου (Ιατρική, φυσικομαθηματικά κλπ.) και με εισαγωγικές εξετάσεις, μπορούν να εγγραφούν στο Ανώτατο Τεχνικό Εκπαιδευτήριο και στη στρατιωτική σχολή Ευελπίδων (ό. π., σ.64).
- Φροντίδα για τη μόρφωση της Ελληνίδας.
- Ίδρυση Ανώτατου Τεχνικού Εκπαιδευτηρίου σε μεταγυμνασιακό επίπεδο (Μπουζάκης Σ., *ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ- Όψεις και Απόψεις*, Νεοελληνική Εκπαίδευση 1821-2010, Τόμος Β', Gutenberg, 2011, σελ. 165), με σκοπό την προετοιμασία για την κοινωνική και οικονομική ζωή και τη σύνδεση σχολείου με την παραγωγή.

δε ψηφίστηκε κανένα από τα νομοσχέδια, ωστόσο για πρώτη φορά στην ελληνική εκπαιδευτική ιστορία γίνεται επίσημη πρόταση για ίδρυση Αστικών Σχολείων. Στην περίπτωση μας, η αστική σχολή στο Ασβεστοχώρι λειτουργεί από το 1873, και ενώ ο όρος του Αστικού σχολείου δεν έχει εμφανιστεί σε νομικό κείμενο. Αυτό συνέβαινε διότι η νομική κατοχύρωση και οι κανονισμοί προερχόταν από την κοινότητα και εγκρίνονταν συχνά από την εκκλησία. Γι' αυτό και σε πολλές περιοχές του υπόδουλου Ελληνισμού λειτουργούσαν Αστικά σχολεία πολύ πριν τη νομική εμφάνιση του όρου, δηλαδή πολύ πριν το 1913. Και ενώ με τα νομοσχέδια του 1913 προβλέπονταν 3ετής λειτουργία Αστικών σχολείων ως συνέχεια του εξάχρονου δημοτικού σχολείου, τα αστικά σχολεία αυτού του τύπου που λειτουργούσαν στην προ του 1913 περίοδο είναι 6τάξια ή 7τάξια, καλύπτοντας έτσι και ένα μέρος της Μέσης Εκπαίδευσης. Σχετικά με το Αστικό σχολείο του Ασβεστοχωρίου, που ουσιαστικά αποτελούσε το αρρεναγωγείο της περιοχής όπως προαναφέραμε, παρατηρούμε ότι κάλυπτε και ανάγκες μέσης εκπαίδευσης, ή καλύτερα αποτελούσε πρωτοβάθμιο σχολείο με αυξημένα χρόνια υπηρεσίας, αφού ήταν 6τάξιο, ενίοτε και 7τάξιο.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙΟΥ (1895-1928/29)

Το Δημοτικό σχολείο του Ασβεστοχωρίου παρουσιάζεται με την έννοια του αρρεναγωγείου, μιας και εμφανίζεται στους τίτλους των μαθητολογίων ως αρρεναγωγείο, ως Δημοτικό σχολείο αλλά και ως Δημοτικό σχολείο αρρένων. Λειτουργήσε από το έτος 1895-1896, σαν συνέχεια της Αστικής Σχολής απ' ότι καταλαβαίνουμε κι από τη χρονολογία ίδρυσής του, που συμπίπτει με τη χρονολογία διάλυσης της Αστικής Σχολής. Μέχρι και το 1928/29 μαθήτευσε μεγάλος αριθμός νέων Ασβεστοχωριτών αλλά και κάποιων Ασβεστοχωριτισσών. Τα στοιχεία που αντλούμε από τα μαθητολόγια και τους γενικούς ελέγχους που έχουν διασωθεί είναι αρκετά και μεγάλης σημασίας καθώς, εκτός από πληροφορίες που αφορούν τους μαθητές και τις μαθήτριες και την σχολική τους πορεία, βλέπουμε επίσης να αναδεικνύονται στοιχεία για την καθημερινή και κοινωνική ζωή των Ασβεστοχωριτών και τις επαγγελματικές τους ενασχολήσεις. Μέσα από το αρχείο καταφέραμε να συγκεντρώσουμε πληροφορίες σχετικά με τον αριθμό των μαθητών, αγοριών και κοριτσιών, ανά έτος,

---

· Κατάργηση της διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών στο δημοτικό σχολείο και προτείνεται η επαρκής διδασκαλία της «νεωτέρας» γλώσσας. Νεώτερη, εδώ, ο εισηγητής δεν εννοεί τη δημοτική, αλλά την καθαρεύουσα (Φραγκουδάκη Α., 1977, *Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση και φιλελεύθεροι διανοούμενοι: άγονοι αγώνες και ιδεολογικά αδιέξοδα στον μεσοπόλεμο*, Αθήνα, Κέδρος, σ.31).

την ηλικία τους, τα επαγγέλματα των γονέων τους, την καταγωγή τους και τον αριθμό των ορφανών μαθητών/τριών. Τα μαθητολόγια που βρέθηκαν από το 1915 και μετά μπορούμε να πούμε ότι είναι πιο οργανωμένα.

Στον παρακάτω πίνακα αναγράφεται ο αριθμός μαθητών και μαθητριών ανά σχολικό έτος. Για το έτος 1918/19 η σελίδα του μαθητολογίου είναι κατεστραμμένη με αποτέλεσμα να μην είναι ευανάγνωστες οι καταστάσεις.

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΜΑΘΗΤΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΙΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ
1895-1896	206	199	7
1896-1897	235	224	11
1897-1898	232	229	3
1898-1899	231	222	9
1899-1900	238	233	5
1900-1901	226	223	3
1901-1902	260	245	15
1902-1903	254	254	-
1903-1904	235	235	-
1904-1905	218	218	-
1905-1906	233	222	11
1906-1907	266	266	-
1907-1908	302	289	13
1908-1909	271	259	12
1909-1910	273	258	15
1910-1911	302	277	25

1911-1912	279	250	29
1912-1913	181	172	9
1913-1914	231	228	3
1914-1915	310	194	16

ΤΑΞΕΙΣ	A	B	Γ	Δ	E	ΣΤ	ΣΥΝΟΛΟ
1915-16	53	57	36	34	24	8	213
1916-17	75	78	56	41	30	12	333
1917-18	55	80	72	35	29	12	283

ΤΑΞΕΙΣ	A	B	Γ	Δ	E	ΣΤ	ΣΥΝΟΛΟ
1919-20	52	56	38	39	25	6	216
1920-21	67	51	36	31	30	4	219
1921-22	59	47	48	27	21	7	209

Οι ηλικίες των μαθητών ανά τάξη όπως παρουσιάζονται στα μαθητολόγια μέχρι το 1915:

ΤΑΞΕΙΣ	ΗΛΙΚΙΕΣ
A' Δημοτικού	7-10
B' Δημοτικού	9-13
Γ' Δημοτικού	10-13
Δ' Δημοτικού	11-13

Ε' Δημοτικού	12-13
ΣΤ' Δημοτικού	12-14
Ζ' Δημοτικού	12-15

ΕΤΗ 1923/24 – 1924/25

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ		ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ		ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ	
	1923-24	1924-25	1923-24	1924-25	1923-24	1924-25
A	62	54	14	5	48	49
B	48	43	5	6	43	37
Γ	47	41	12	10	35	31
Δ	27	31	6	8	21	23
Ε	29	27	4	8	25	18
ΣΤ	11	15	1	1	10	14
ΣΥΝΟΛΟ	224	211	42	38	182 ⁵²	172 ⁵³

	ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΕΣ		ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ		ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ	
	1923-24	1924-25	1923-24	1924-25	1923-24	1924-25
A	-	-	32	34	16	15
B	-	-	32	32	11	5
Γ	-	-	28	26	7	5
Δ	-	-	17	17	4	6
Ε	-	-	15	7	5	13
ΣΤ	10	14	-	-	-	-

⁵² Εκ των οποίων 3 απεβίωσαν

⁵³ Για το έτος 1924-25 απεβίωσαν 1 μαθητής στη Α' και 1 μαθητής της Ε'

ΣΥΝΟΛΟ	10	14	124	116	44	44
---------------	----	----	-----	-----	----	----

ΕΤΗ 1925/26 – 1926/27

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ		ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ		ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ	
	1925-26	1926-27	1925-26	1926-27	1925-26	1926-27
A	50	71	3	5	47	66
B	42	40	2	6	40	34
Γ	42	42	11	8	31	34
Δ	38	27	6	6	32	21
E	26	33	7	9	19	24
ΣΤ	5	21	-	3	5	18
ΣΥΝΟΛΟ	203	234	29	37	174	197

	ΕΞΕΤΑΣΘΕΝΤΕΣ		ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ		ΣΤΑΣΙΜΟΙ	
	1925-26	1926-27	1925-26	1926-27	1925-26	1926-27
A	47	66	28	37	19	29
B	40	34	31	32	9	2
Γ	31	34	24	29	7	5
Δ	32	21	30	21	2	-
E	18	24	18	18	1	6
ΣΤ	5	18	5	16	-	2
ΣΥΝΟΛΟ	173	197	136	153	38	44

ΕΤΗ 1927/28

ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ	ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ
--------------------	---------------------	--------------------

	1927-28	1927-28	1927-28
A	79	15	58
B	34	2	32
Γ	44	8	36
Δ	30	4	26
E	25	3	22
ΣΤ	21	6	15
ΣΥΝΟΛΟ	233	38	189

	ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ	ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΕΣ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ
	1927-28	1927-28	1927-28
A	35	-	18
B	31	-	1
Γ	33	-	3
Δ	26	-	-
E	12	-	10
ΣΤ	-	12	3
ΣΥΝΟΛΟ	137	12	36

ΕΤΗ 1928/29

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ	ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ
	1928-29	1928-29	1928-29
A	66	19	47
B	43	6	37
Γ	38	5	33

Δ	35	5	30
Ε	32	2	30
ΣΤ	18	1	17
ΣΥΝΟΛΟ	232	38	194

	ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ	ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΕΣ	ΣΤΑΣΙΜΟΙ
	1928-29	1928-29	1928-29
Α	33	-	14
Β	30	-	7
Γ	27	-	6
Δ	24	-	6
Ε	21	-	9
ΣΤ	-	16	1
ΣΥΝΟΛΟ	135	16	43

Καταγωγή – Επάγγελμα γονέα

Όπως αναφέραμε και στην εισαγωγή, οι Ασβεστοχωρίτες ασχολήθηκαν με την παραγωγή του ασβέστη. Έτσι, κι από το μαθητολόγιο του Δημοτικού σχολείου, διαπιστώσαμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ανδρών Ασβεστοχωριτών άσκησαν το επάγγελμα του ασβεστοποιού (βλ. παράρτημα 1). Περισσότεροι από το 70% σε ποσοστό από τους γονείς των παιδιών ήταν ασβεστοποιοί, και τα υπόλοιπα επαγγέλματα που είδαμε γραμμένα στο μαθητολόγιο ήταν αυτά του αγωγιάτη, του κηπουρού, του βαφέα, του κρεοπώλη, του παντοπώλη, του σαγματοποιού, του γεωργού, του εργάτη, του ξυλουργού, του καφεπώλη, του ξενοδόχου, του διδασκάλου, του ιερέα, του ιατρού. Εδώ βέβαια πρέπει να συμπληρώσουμε ότι ο ιερέας, ο ιατρός και ο διδάσκαλος δεν ήταν σε κάθε περίπτωση ντόπιοι Ασβεστοχωρίτες, αλλά κατάγονταν κι από άλλα μέρη όπως Αϊβαλί, Επανωμή, Σωχό κλπ., και πιθανότατα είχαν προσληφθεί στο χωριό μας για να ασκήσουν τα επαγγελματικά τους καθήκοντα.

Σχετικά με την καταγωγή των μαθητών, αξιοσημείωτο είναι να αναφέρουμε ότι όλοι οι μαθητές ήταν Ασβεστοχωρίτες, υπήρχαν όμως και οικογένειες που μετοίκησαν στο Ασβεστοχώρι και οι οποίες κατάγονταν από Αϊβαλί, Ζαγκλιβέρι, Ζέβρα, Σωχός, Γενιτσά, Θεσσαλονίκη, Βελβενδός, Ρεβινίκια, Λειβάδια, Κύμη, Αρδαμέρι, Μπάλτζια, Δριμύγλαβα, Λαζαρόπολη, Σέρρες, Άγιος Βασίλης, Χορτιάτης, Κολινδρός κλπ. Βέβαια, από κάθε περιοχή είχαμε το πολύ μια με δυο οικογένειες, και μάλιστα τις περισσότερες φορές αυτές ήταν οι οικογένειες των ιερέων, των διδασκάλων και των ιατρών που έπαιρναν μετάθεση στο Ασβεστοχώρι.

Σχετικά με όσους κατάγονταν από τα Λειβάδια, αυτοί ήταν Βλάχοι, οι οποίοι με την πάροδο των χρόνων αυξήθηκαν κατά πολύ απ' όσο είδαμε και στο μαθητολόγιο, και όλο και περισσότερα παιδιά Βλάχων πήγαιναν στο σχολείο του Ασβεστοχωρίου. Όσον αφορά δε το επάγγελμα των γονέων τους κατά κύριο λόγο ήταν αυτό του ποιμένα. Αν κάνουμε και μια σύνδεση με το σήμερα, που στο Ασβεστοχώρι πια είναι μόνιμοι κάτοικοι πολλοί Βλάχοι καταγόμενοι από τα Λειβάδια, καταλαβαίνουμε καλύτερα ότι η μετοίκησή τους ξεκίνησε πολύ παλαιότερα και δημιουργήθηκε μια σταθερή ροή Βλάχων προς το Ασβεστοχώρι μέχρι περίπου το τέλος του πρώτου μισού του 20^{ου} αιώνα.

Ηλικία μαθητών

Παρατηρώντας τον πίνακα 3, βλέπουμε ότι τα δεδομένα σχετικά με την ηλικία των μαθητών ανά τάξη ήταν πολύ διαφορετικά σε σχέση με το σήμερα. Αυτό συνέβαινε διότι δεν υπήρχε γενικό όργανο παιδείας για να επιβάλλει ομοιομορφία και έλεγχο στα σχολεία. Τα πρώτα κυρίως χρόνια ίδρυσης του σχολείου, τα παιδιά ξεκινούσαν μεγαλύτερα και εγγράφονταν στην Α' Δημοτικού στα 7,8, 9 ή 10 χρόνια τους, και έτσι στη Β' ήταν αντίστοιχα κυρίως από 8 έως 12, στη Γ' από 9 έως 13, στη Δ' από 10-14, στην Ε' από 11-15, στη ΣΤ' από 12-15 κλπ. Η πλειονότητα βέβαια των μαθητών σε κάθε τάξη είχε ηλικία στην Α' 8-9 χρονών, στη Β' 9-10 χρονών, στη Γ' 10-11 χρονών, στη Δ' 11-12 χρονών, στην Ε' 12-13 χρονών και στη ΣΤ' 13-14 χρονών. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι από το 1911 και έπειτα υπήρχε και τάξη Ζ' Δημοτικού, στην οποία βέβαια ελάχιστοι μαθητές κατάφερναν να προβιβαστούν, γύρω στους 10-15 κάθε χρονιά. Υπήρχαν μάλιστα χρονιές που η Ζ' δε λειτουργούσε καθόλου. Όσον αφορά τη λειτουργία της Ζ' τάξης, είναι καλό να αναφέρουμε ότι τα Δημοτικά σχολεία ήταν συνήθως τριτάξια ή τετρατάξια. Στην περίπτωση μας το Δημοτικό είναι εξατάξιο, και

συν τοις άλλοις λειτουργεί και έβδομη τάξη, η Ζ'. Έτσι, παρατηρούμε ότι το δημοτικό σχολείο του Ασβεστοχωρίου λειτουργούσε ως αστικό σχολείο (με τον άτυπο όρο), περιλαμβάνοντας μια τουλάχιστον τάξη μέσης εκπαίδευσης.

Διδάσκοντες

Στα μαθητολόγια που έχουν διασωθεί οι πληροφορίες σχετικά με τους διδάσκοντες και τις διδάσκουσες δεν ήταν επαρκείς ώστε να έχουμε μια ακριβή εικόνα της ηλικίας και των σπουδών τους. Στο μαθητολόγιο της Αστικής Σχολής παραδείγματος χάριν δεν αναγράφονται οι διδάσκοντες. Ωστόσο σε άλλα μαθητολόγια βρήκαμε υπογραφές διδασκόντων. Στο μαθητολόγιο του Δημοτικού πρώτες υπογραφές διδασκόντων έχουμε στο έτος 1908-1909. Βέβαια, σύμφωνα με οικονομικά έγγραφα που έχουν βρεθεί και που θα εξετάσουμε σε επόμενες σελίδες, για το έτος 1899 στα σχολεία του Ασβεστοχωρίου υπηρετούν τέσσερις διδάσκοντες. Αυτοί είναι οι Γεώργιος Μοσχόπουλος, Ευστάθιος Στυλλιανάκης, Αναστάσιος Οικονομίδης και Αλέξανδρος Πολυζόπουλος. Ως διευθυντής του σχολείου τώρα για το έτος 1908-1909, από όσο μπορέσαμε να καταλάβουμε από τα καλλιγραφικά γράμματα, και τη φθορά της σελίδας μετά από 100 και παραπάνω χρόνια, υπογράφει ο Σταύρου, και ως διδάσκοντες ο Σταύρου, ο Αμπατζής, ο Τσίτσιας και ο Τσέκος. Πρέπει να τονίσουμε απαραίτητα ότι στα παραπάνω επίθετα ενδέχεται να υπάρχει λάθος. Τέλος, στο μαθητολόγιο του 1920 βρέθηκε η υπογραφή του διευθυντή Μιχαλόπουλου και η σφραγίδα του σχολείου (βλ. παράρτημα 2 και 3). Μέχρι στιγμής δυστυχώς δεν έχουμε άλλες πληροφορίες από τις ίδιες ή άλλες πηγές σχετικά με τους συγκεκριμένους διδασκάλους.

Διδασκόμενα μαθήματα

Αναφορά στα μαθήματα που διδάσκονταν στο Αρρεναγωγείο συναντήσαμε στο μαθητολόγιο του έτους 1928/29. Τα διδασκόμενα μαθήματα περιγράφονται στον πίνακα:

ΤΑΞΕΙΣ	ΜΑΘΗΜΑΤΑ
--------	----------

Α' και Β' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Θρησκευτικά, Ελληνικά, Αριθμητική, Γεωγραφία, Γυμναστική, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Ωδική, Χειροτεχνία
Γ' και Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Θρησκευτικά, Ελληνικά, Αριθμητική, Ιστορία, Γεωγραφία, Φυσική Ιστορία, Ωδική, Γυμναστική, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Χειροτεχνία
Ε' και ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Θρησκευτικά, Ελληνικά, Αριθμητική, Γεωγραφία, Ιστορία, Γεωμετρία, Φυσική Ιστορία, Φυσική Πειραματική, Χημεία, Ωδική, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Γυμναστική

Σύμφωνα με τον πίνακα, στην Ε' και ΣΤ' τάξη προστίθενται κάποια μαθήματα όπως είναι η Φυσική Πειραματική, η Χημεία και η Γεωμετρία, ενώ από το ωρολόγιο πρόγραμμα αφαιρείται η Χειροτεχνία. Η βασική διαφορά που παρατηρείται σε σχέση με το πρόγραμμα μαθημάτων του Παρθεναγωγείου που περιγράφεται παρακάτω είναι η απουσία του μαθήματος του Εργόχειρου από το πρόγραμμα των αγοριών.

Βαθμολογία

Η βαθμολογική κλίμακα διαμορφωνόταν μέχρι και το 1905 έως το 6, και προβιβάζονταν όσοι είχαν από 2,5 και πάνω. Από το 1905 και μετά ο βαθμός είχε διαμορφωθεί έως και το 10, και προβιβάζονταν όσοι είχαν γενικό βαθμό από 5 και πάνω. Σε αυτούς δινόταν και ενδεικτικό δελτίο (βλ. παράρτημα 4). Τα κριτήρια βαθμολογίας ήταν πολύ πιο αυστηρά σε σχέση με τα σημερινά, και πιο συχνά έβλεπε κανείς χαμηλούς βαθμούς, ενώ υψηλό βαθμό είχαν ελάχιστοι, ίσως 2-3 μόνο σε κάθε τμήμα. Σημειωνόταν σε κάθε περίπτωση και η διαγωγή των μαθητών, η οποία χαρακτηριζόταν ως άριστη, λίαν καλή, σχετικώς καλή, καλή, μετρία. Άριστη διαγωγή είχαν κατά κύριο λόγο οι άριστοι μαθητές, αφού η επίδοση σαν έννοια έχει άμεση σχέση, και ιδίως εκείνη την εποχή, με την υπακοή και την ευπείθεια.

ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟ ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙΟΥ (1899-1928/29)

Σύμφωνα με το βιβλίο του 1879, στο Ασβεστοχώρι εκτός από αρρεναγωγείο λειτουργεί και παρθεναγωγείο. Παρότι το πρώτο μαθητολόγιο παρθεναγωγείου που βρήκαμε είναι από το 1899, την ύπαρξη σχολείου θηλέων και πριν το 1899 επιβεβαιώνει αυτή η εργασία του 1879. Είναι χαρακτηριστικό ότι στον πίνακα παραπάνω παρατηρήσαμε ότι ο αριθμός των μαθητριών στο Δημοτικό σχολείο ήταν πολύ μικρός σε σχέση με τα αγόρια, δηλαδή γύρω στο 5%. Ο μειωμένος αριθμός μαθητριών στο δημοτικό οφείλεται στο γεγονός ότι τα κορίτσια του Ασβεστοχωρίου φοιτούσαν στο παρθεναγωγείο, ενώ για το μικρό αυτό ποσοστό κοριτσιών που φοιτούσε στο Δημοτικό, μπορούμε να υποθέσουμε ότι υπήρχαν λόγοι οικογενειακοί, όπως για παράδειγμα ότι κάποιος αδερφός ήταν μαθητής του Δημοτικού και έτσι πήγαινε εκεί και το κορίτσι της οικογένειας. Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι το παρθεναγωγείο μέχρι και το 1915-1916 ήταν τριτάξιο, ενώ από το σχολικό έτος 1916-1917 έως και το 1924-1925 έγινε τετρατάξιο, και γι' αυτό το λόγο βρήκαμε ξεχωριστό μαθητολόγιο. Ένα ακόμη μαθητολόγιο για το παρθεναγωγείο παρουσιάζει τα υπόλοιπα έτη, μέχρι το 1928/29 που τα σχολεία έγιναν μικτά, ενώ υπάρχουν και οι γενικοί έλεγχοι από το 1915/16, οι οποίοι στις περισσότερες περιπτώσεις διαθέτουν πιο οργανωμένες πληροφορίες σχετικά με όσες μαθήτριες ενεγράφησαν, αποσύρθηκαν, απορρίφθηκαν, προβιβάστηκαν ή έμειναν στάσιμες.

Σχολικό κτίριο

Το Παρθεναγωγείο διεξήγαγε τα μαθήματα σε μεγάλο και όμορφο κτίριο στο πάρκο Ντούτη του Ασβεστοχωρίου, στο οποίο μάλιστα συστεγαζόταν με το μικτό Νηπιαγωγείο, το οποίο παρουσιάζουμε σε επόμενες σελίδες. Το κτίριο είχε κτισθεί από έναν πλούσιο διοικητή, φύλακα των υδραγωγείων. Όπως μπορούμε να πληροφορηθούμε από το βιβλίο του Χαριλάου Τσέκου, ο άνθρωπος αυτός, εκμεταλλευόμενος τους παχυλούς μισθούς που του δίνονταν από το κράτος, όπως αναφέραμε και στην εισαγωγή, έκτισε για τις ανέσεις του ίδιου αλλά και άλλων υπαλλήλων αυτό το πολυτελέστατο κτίριο, το οποίο μάλιστα κοσμούσαν 12 μεγάλα μπαλκόνια. Αυτό ήταν το λεγόμενο Κονάκι, δηλαδή το σπίτι του διοικητή. Με την κατάχρηση όμως των προνομίων που τους είχαν παραχωρηθεί και τις ατασθαλίες τους οι περισσότεροι φύλακες εκδιώχθηκαν και οδηγήθηκαν στις φυλακές της Προύσας. Με την επιστροφή του από την εξορία μετά από χρόνια, ο διοικητής πούλησε το Κονάκι στην οικογένεια Μούρτζινου έναντι 900 γροσίων. Οι τελευταίοι, αδυνατώντας να χρησιμοποιήσουν το κτίριο για κατοικία τους λόγω της ιδιόρρυθμης κατασκευής του,

το μεταπούλησαν στην Κοινότητα του Ασβεστοχωρίου, η οποία, καθιστώντας τους χώρους κατάλληλους κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές, μετέτρεψε το πολυτελές κτίριο σε σχολείο, το Παρθεναγωγείο⁵⁴. Έτσι από το 1899 λειτουργεί το Σχολείο Θηλέων Ασβεστοχωρίου εκπαιδύοντας κάθε χρόνο μεγάλο αριθμό μαθητριών. Τα μαθητολόγια που βρέθηκαν περιγράφουν τον ακριβή αριθμό μαθητριών που εγγράφονταν ανά έτος και έτσι έχουμε τη δυνατότητα να παρακολουθήσουμε την πορεία εκπαίδευσης των κοριτσιών στο Παρθεναγωγείο μέχρι το 1929.

Αναλυτικότερα ας δούμε το μαθητικό δυναμικό ανά έτος του τριτάξιου Παρθεναγωγείου έως το 1915:

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΡΙΩΝ
1899-1900	162
1900-1901	165
1901-1902	166
1902-1903	196
1903-1904	212
1904-1905	216
1905-1906	207
1906-1907	230
1907-1908	236
1908-1909	226
1909-1910	222
1910-1911	219
1911-1912	207

⁵⁴ Τσέκου Χ. Γ., ό. π., σ. 34-35

1912-1913	171
1913-1914	183
1914-1915	223
1915-1916	220

Όπως παρατηρούμε, έπειτα από μια αύξηση κατά 25% του αριθμού των μαθητριών μετά τα πρώτα 3-4 έτη, ο αριθμός παραμένει σταθερός μέχρι και το 1912-13 οπότε μειώνεται ξανά. Πιθανολογούμε ότι η μείωση αυτή στο μαθητικό δυναμικό οφείλεται στη συμμετοχή της Ελλάδας στον Α΄ και Β΄ Βαλκανικό πόλεμο και στις συνέπειες που αυτή επέφερε στις ελληνικές οικογένειες.

Διδάσκουσες

Από οικονομικά έγγραφα που βρήκαμε και αναλύουμε παρακάτω, διαπιστώσαμε ότι για το έτος 1899 υπήρχαν τέσσερις διδάσκουσες για το Παρθεναγωγείο και τα Νηπιαγωγεία. Αυτές ήταν οι Μαρία Γκίκα, Αικατερίνη Τζιούρη, Ευαγγελία Γραμματικού και Αρετή Καδρή. Επιλέον, στο συγκεκριμένο μαθητολόγιο υπογράφουν οι διευθύντριες του Παρθεναγωγείου. Έτσι, μέχρι και το σχολικό έτος 1903-1904 υπογράφει ως διευθύντρια η Ελένη Ζουζακίδου. Από το έτος 1904-1905 και για έναν μόλις χρόνο, δηλαδή μέχρι το 1905-1906 υπογράφει η Έλλη Κυβερνίδου. Από το 1906-1907 μέχρι το 1910-1911 διευθύντρια είναι η Κατίνα Χαλικοπούλου ενώ από το 1911-1912 μέχρι το σχολικό έτος 1912-1913 εκτελεί χρέη διευθύντριας η Κλεάνθη Σιμωνίδου. Τέλος, από το έτος 1913-1914 μέχρι το 1914-1915 υπογράφει το μαθητολόγιο ως διευθύντρια η Ευαγγελία Αθ. Βογιατζή. Σε αναλυτικές βαθμολογίες των μαθητριών που βρήκαμε υπήρχαν στο τέλος κάθε σχολικής χρονιάς δύο σφραγίδες: η μία από το «Τριτάξιον Δημοτικών Σχολείων Θηλέων Ασβεστοχωρίου» ή «Τετρατάξιον Δημοτικών Σχολείων Θηλέων Ασβεστοχωρίου» και η άλλη, από το 1907 και μετά, από την «Εφορία Ασβεστοχωρίου» (βλ. παράρτημα 5 και 6). Θα αναφέρουμε και πάλι ότι ενδέχεται να μην ερμηνεύτηκαν απολύτως σωστά τα γράμματα λόγω φθοράς και καλλιγραφίας και να υπάρχει κάποιο λάθος στα επίθετα των διδασκουσών.

Στοιχεία που προκύπτουν από το Μαθητολόγιον Παρθεναγωγείου Ασβεστοχωρίου (1915-16 έως 1919-20) και το Γενικό έλεγχο του 4/τάξιου Δημοτικού Σχολείου Θηλέων Ασβεστοχωρίου (1915-16 έως 1919)

Έτη 1915/6 – 1916/17

	ΕΓΓΡΑΦΕΙΣΑΙ		ΑΠΟΣΥΡΘΕΙΣΑΙ	
	1915/16	1916/17	1915/16	1916/17
ΣΥΝΟΛΟ	220	221	27	27

	ΠΡΟΑΧΘΕΙΣΑΙ		ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΙΣΑΙ	
	1915/16	1916/17	1915/16	1916/17
ΣΥΝΟΛΟ	180	161	13	33

Έτη 1917/18 – 1918/19

	ΕΓΓΡΑΦΕΙΣΑΙ		ΑΠΟΣΥΡΘΕΙΣΑΙ	
	1917/18	1918/19	1917-18	1918-19
ΣΥΝΟΛΟ	211	217	34	29

	ΠΡΟΑΧΘΕΙΣΑΙ		ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΙΣΑΙ	
	1917/18	1918/19	1917/18	1918/19
ΣΥΝΟΛΟ	130	113	47	51

Έτη 1919/20 – 1921/22

	ΕΓΓΡΑΦΕΙΣΑΙ			ΑΠΟΣΥΡΘΕΙΣΑΙ			ΦΟΙΤΗΣΑΣΑΙ		
ΧΡΟΝΟ-ΛΟΓΙΑ	1919	1920	1921	1919	1920	1921	1919	1920	1921
	-20	-21	-22	-20	-21	-22	-20	-21	-22
A	72	67	51	16 ⁵⁵	12	5	56	55	46
B	46	46	51	8	7	3	38	39	48
Γ	35	38	43	5	3	9	30	35	34
Δ	26	26	25	10	3	3	16	23	22
E	21	19	18	3	6	-	18	13	18
ΣΤ	16	9	8	2	1	1	14	8	7
ΣΥΝΟΛΟ	196	205	196	32	32	21	172	173	175
	ΕΞΕΤΑΣΘΕΙΣΑΙ			ΠΡΟΑΧΘΕΙΣΑΙ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΙΣΑΙ		
ΧΡΟΝΟ-ΛΟΓΙΑ	1919	1920	1921	1919	1920	1921	1919	1920	1921
	-20	-21	-22	-20	-21	-22	-20	-21	-22
A	56	55	46	44	40	24	12	15	22
B	38	39	48	32	34	38	6	5	10
Γ	29	35	34	22	24	19	7	11	15
Δ	16	23	22	12	18	17	4	5	5
E	16	13	18	16	9	12	-	4	6
ΣΤ	13	8	7	13	8	7	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	168	173	175	139	133	117	29	40	58

⁵⁵ Εκ των οποίων οι 3 απεβίωσαν

Μαθητολόγιο και Γενικός Έλεγχος Δημοτικού Σχολείου Θηλέων Ασβεστοχωρίου
1922-1928

ΕΤΗ 1922/23 – 1923/24

	ΕΓΓΡΑΦΕΙΣΑΙ		ΑΠΟΣΥΡΘΕΙΣΑΙ		ΦΟΙΤΗΣΑΣΑΙ	
	1922-23	1923-24	1922-23	1923-24	1922-23	1923-24
A	39	50	5	4	34	46
B	47	34	8	3	39	31
Γ	62	47	10	4	52	43
Δ	24	33	4	3	20	30
E	18	14	2	4	16	10
ΣΤ	10	8	-	2	10	6
ΣΥΝΟΛΟ	200	186	29	20	171	166

	ΕΞΕΤΑΣΘΕΙΣΑΙ		ΠΡΟΑΧΘΕΙΣΑΙ		ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΙΣΑΙ	
	1922-23	1923-24	1922-23	1923-24	1922-23	1923-24
A	34	46	20	30	14	16
B	39	31	25	20	14	11
Γ	52	43	31	32	21	11
Δ	20	30	20	28	-	2
E	16	10	14	8	2	1
ΣΤ	10	6	10	6	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	171	166	120	124	51	41

ΕΤΗ 1924/25 – 1925/26

	ΕΓΓΡΑΦΕΙΣΑΙ		ΑΠΟΣΥΡΘΕΙΣΑΙ		ΦΟΙΤΗΣΑΣΑΙ	
	1924-25	1925-26	1924-25	1925-26	1924-25	1925-26

A	47	40	7	3	40	37
B	44	45	4	2	40	43
Γ	30	34	2	1	28	33
Δ	34	24	4	1	30	23
E	28	29	5	2	23	27
ΣΤ	4	15	-	1	4	14
ΣΥΝΟΛΟ	187	187	22	10	165	177

	ΕΞΕΤΑΣΘΕΙΣΑΙ		ΠΡΟΑΧΘΕΙΣΑΙ		ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΙΣΑΙ	
	1924-25	1925-26	1924-25	1925-26	1924-25	1925-26
A	40	37	32	27	8	10
B	40	43	29	31	11	12
Γ	28	33	21	25	7	8
Δ	30	23	28	22	2	1
E	23	27	15	27	8	-
ΣΤ	4	14	4	14	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	165	177	123	146	36	31

ΕΤΗ 1926/27 – 1927/28

	ΕΓΓΡΑΦΕΙΣΑΙ		ΑΠΟΣΥΡΘΕΙΣΑΙ		ΦΟΙΤΗΣΑΣΑΙ	
	1926-27	1927-28	1926-27	1927-28	1926-27	1927-28
A	65	62	8	13	57	49
B	37	47	-	4	37	43
Γ	42	35	1	2	41	33
Δ	22	32	3	4	19	28

Ε	20	16	4	2	16	14
ΣΤ	16	14	1	1	15	13
ΣΥΝΟΛΟ	202	206	17	26	185	180

	ΕΞΕΤΑΣΘΕΙΣΑΙ		ΠΡΟΑΧΘΕΙΣΑΙ		ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΙΣΑΙ	
	1926-27	1927-28	1926-27	1927-28	1926-27	1927-28
Α	57	49	41	35	16	14
Β	37	43	28	34	9	9
Γ	41	33	34	26	7	7
Δ	19	28	19	22	-	6
Ε	16	14	16	9	-	5
ΣΤ	15	13	15	13	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	185	180	153	139	32	41

Από το έτος 1915 παρατηρείται μια πιο οργανωμένη προσπάθεια καταχώρησης των μαθητριών που εγγράφονται, αποσύρονται, εξετάζονται, φοιτούν, προάγονται, απορρίπτονται. Από το 1919 μάλιστα, υπάρχουν ολοκληρωμένοι και τακτικοί πίνακες σε στήλες με τους αριθμούς των μαθητριών ανά κατηγορία, οι οποίοι υπογράφονταν σε κάθε περίπτωση από τη διευθύντρια του σχολείου.

Τα μαθήματα που διδάσκονταν στο Παρθεναγωγείο βρέθηκαν σε έγγραφα μέσα στα μαθητολόγια. Για το λόγο αυτό δεν έχουμε εικόνα των μαθημάτων για όλα τα έτη. Το δείγμα ωστόσο που διατίθεται και περιγράφεται παρακάτω είναι ενδεικτικό των προθέσεων του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος όσον αφορά τη μόρφωση και την μελλοντική πορεία των κοριτσιών.

Διδασκόμενα μαθήματα

ΤΑΞΕΙΣ	ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΩΣ ΤΟ 1905-1906
---------------	----------------------------------

Α' κ Β' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Θρησκευτικά, Ελληνικά, Αριθμητική, Πραγματογνωσία, Γραφή/Καλλιγραφία, Εργόχειρο
Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Θρησκευτικά, Ελληνικά, Αριθμητική, Πατριδογνωσία, Ιστορία, Ωδική, Καλλιγραφία, Εργόχειρο
Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Θρησκευτικά, Ελληνικά, Αριθμητική, Γεωγραφία, Ιστορία, Φυσική, Ωδική, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Εργόχειρο
Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Θρησκευτικά, Ελληνικά, Αριθμητική, Γεωγραφία, Ιστορία, Φυσιογνωσία, Ωδική, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Εργόχειρο

ΤΑΞΕΙΣ	ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΩΣ ΤΟ 1914-1915
Α' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	<p><u>α' τμήμα:</u> Θρησκευτικά, Ελληνικά, Αριθμητική, Πραγματογνωσία, Γυμναστική, Ωδική, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Εργόχειρο</p> <p><u>β' τμήμα:</u> Ιερά, Ελληνικά, Αριθμητική, Πραγματογνωσία, Γυμναστική, Ωδική, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία</p>
Β' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Θρησκευτικά, Ελληνικά, Αριθμητική, Πραγματογνωσία, Γραφή/Καλλιγραφία, Εργόχειρο
Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Θρησκευτικά, Ελληνικά, Αριθμητική, Πατριδογνωσία, Ιστορία, Ωδική, Καλλιγραφία, Εργόχειρο

Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Ιερά, Ελληνικά, Αριθμητική, Ιστορία, Φυσική, Γεωγραφία, Ιχνογραφία, Καλλιγραφία, Γυμναστική, Μουσική, Εργόχειρο
Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Θρησκευτικά, Ελληνικά, Αριθμητική, Γεωγραφία, Ιστορία, Φυσιογνωσία, Ωδική, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Εργόχειρο

ΤΑΞΕΙΣ	ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ 1915-1916
Α' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Θρησκευτικά, Ελληνικά, Αριθμητική, Φυσική, Ιστορία, Γυμναστική, Ιχνογραφία, Ωδική, Εργόχειρο
Β' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Θρησκευτικά, Ελληνικά, Αριθμητική, Πραγματογνωσία, Γραφή/Καλλιγραφία, Εργόχειρο
Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Θρησκευτικά, Ελληνικά, Αριθμητική, Πατριδογνωσία, Ιστορία, Ωδική, Καλλιγραφία, Εργόχειρο
Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Ιερά, Ελληνικά, Αριθμητική, Ιστορία, Φυσική, Γεωγραφία, Ιχνογραφία, Καλλιγραφία, Γυμναστική, Μουσική, Εργόχειρο
Ε' & ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ	Θρησκευτικά, Ελληνικά, Αριθμητική, Γεωμετρία, Ιστορία, Γεωγραφία, Φυσική Ιστορία, Φυσική Πειραματική,

	Γυμναστική, Καλλιγραφία, Ιχνογραφία, Ωδική, Εργόχειρο
--	---

Αυτό που παρατηρούμε όσον αφορά το πρόγραμμα του σχολείου, είναι το γεγονός ότι το εργόχειρο εντάσσεται στο πρόγραμμα μαθημάτων όλων των τάξεων στις χρονιές που εξετάζουμε. Αυτό δηλώνει ότι δινόταν μεγάλη βάση και θεωρούταν άκρως σημαντική η μόρφωση των κοριτσιών για τα του οίκου, για τη φροντίδα του σπιτιού, καθώς αυτό προφανώς ήταν το βασικό μέλημα και στόχος του τότε εκπαιδευτικού συστήματος. Έτσι μπορούμε να κατανοήσουμε το γεγονός ότι οι γυναίκες ασχολούνταν μόνο με τα οικοκυρικά, ενώ ο μοναδικός επαγγελματικός προσανατολισμός που μπορούσαν να ακολουθήσουν, κυρίως μέχρι το τέλος του πρώτου μισού του 20^{ου} αιώνα, ήταν το επάγγελμα της δασκάλας.

Πρόγραμμα μαθημάτων 1918/19

ΤΑΞΕΙΣ	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ/ΕΒΔΟΜΑΔΑ
A	Θρησκευτικά	1 ώρα (2 μισάωρα)
	Ανάγνωση	5 ώρες
	Λεκτικές ασκήσεις	2 ώρες
	Ορθογραφικές ασκήσεις	1 ώρα
	Αριθμητική	3 ώρες
	Πατριδογνωσία	3 ώρες
	Χειροτεχνία	1 και ½ ώρα (3 μισάωρα)
	Ιχνογραφία	1 και ½ ώρα (3 μισάωρα)
	Ωδική	2 ώρες (4 μισάωρα)
	Γυμναστική	2 ώρες (4μισάωρα)

ΤΑΞΕΙΣ	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ/ΕΒΔΟΜΑΔΑ
B	Θρησκευτικά	1 ώρα (2 μισάωρα)
	Ανάγνωση	6 ώρες
	Λεκτικές ασκήσεις	2 ώρες
	Ορθογραφικές ασκήσεις	1 ώρα
	Αριθμητική	3 ώρες
	Πατριδογνωσία	3 ώρες
	Χειροτεχνία	1 και ½ ώρα (3 μισάωρα)
	Ιχνογραφία	1 και ½ ώρα (3 μισάωρα)
	Ωδική	2 ώρες (4 μισάωρα)
	Γυμναστική	2 ώρες (4μισάωρα)
	Καλλιγραφία	2 ώρες

ΤΑΞΕΙΣ	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ/ΕΒΔΟΜΑΔΑ
Γ και Δ (συνδιδασκόμενες)	Θρησκευτικά	2 ώρες
	Ανάγνωση Γ΄ τάξης	6 ώρες
	Λεκτικές ασκήσεις	2 ώρες
	Ορθογραφικές ασκήσεις	2 ώρες
	Αριθμητική Γ΄ τάξης	1 και ½ ώρα (3 μισάωρα)
	Αριθμητική Δ΄ τάξης	1 και ½ ώρα (3 μισάωρα)
	Ιστορία	2 ώρες

	Φυσική Ιστορία	3 ώρες
	Γεωγραφία	2 ώρες
	Καλλιγραφία	2 ώρες
	Ιχνογραφία	2 ώρες
	Χειροτεχνία	2 ώρες
	Ωδική	2 ώρες
	Γυμναστική	2 ώρες
	Ανάγνωση Δ΄ τάξης	6 ώρες
	Συνθέσεις	1 ώρα
	Γραμματική και Ορθογραφία	2 ώρες

ΤΑΞΕΙΣ	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ/ΕΒΔΟΜΑΔΑ
Ε και ΣΤ (συνδιδασκόμενες)	Θρησκευτικά	3 ώρες
	Ανάγνωση Γ΄ τάξης	5 ώρες
	Συνθέσεις	1 ώρα
	Γραμματική και Ορθογραφία	3 ώρες
	Αριθμητική ΣΤ΄ τάξης	1 και ½ ώρα (3 μισάωρα)
	Αριθμητική Ε΄ τάξης	1 και ½ ώρα (3 μισάωρα)
	Γεωμετρία ΣΤ΄ τάξης	1 μισάωρο
	Γεωμετρία Ε΄ τάξης	1 μισάωρο

	Ιστορία	2 ώρες
	Φυσική Ιστορία	2 ώρες
	Γεωγραφία	2 ώρες
	Φυσική Πειραματική	2 ώρες
	Καλλιγραφία	1 ώρα
	Ιχνογραφία	1 ώρα
	Χειροτεχνία	2 ώρες
	Ωδική	2 ώρες (4 μισάωρα)
	Γυμναστική	2 ώρες (4 μισάωρα)

Το πρόγραμμα μαθημάτων για το έτος 1918/19 βρέθηκε σε έγγραφο μέσα στο μαθητολόγιο του αντίστοιχου έτους. Φέρει την υπογραφή της διευθύντριας του σχολείου με ημερομηνία 15 Σεπτεμβρίου 1918 όπως επίσης και την έγκριση από τον επιθεωρητή των δημοτικών σχολείων Θεσσαλονίκης στις 22 Σεπτεμβρίου 1918.

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙΟΥ

Όπως αναφέραμε και στο εισαγωγικό σημείωμα, λαμβάνοντας υπόψη το βιβλίο «Ασβεστοχώριον ή Πατριδογραφία», από τα τέλη κιόλας του 19^{ου} αιώνα παράλληλα με τη λειτουργία του δημοτικού σχολείου αρρένων και του δημοτικού σχολείου θηλέων λειτουργούσαν και δύο νηπιαγωγεία⁵⁶. Δυστυχώς δεν καταφέραμε να βρούμε τα αντίστοιχα μαθητολόγια για τα έτη αυτά, ενώ τα μόνα αρχεία που έχουμε στα χέρια μας αφορούν τα έτη 1902 έως 1907. Μάλιστα, δεν υπήρχε ξεχωριστό μαθητολόγιο για το νηπιαγωγείο. Αντίθετα, όλες οι καταστάσεις και τα στοιχεία των νηπίων βρίσκονταν στο μαθητολόγιο του Παρθεναγωγείου. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τα νηπιαγωγεία τον 19^ο αιώνα αποτελούσαν προσαρτήματα των Παρθεναγωγείων. Από τη βιβλιογραφία που διατίθεται σχετικά με το Ασβεστοχώρι, υπάρχουν κάποιες

⁵⁶ Ασβεστοχώριον ή Πατριδογραφία μετά ποικίλης άλλης περιγραφής φυσικών αντικειμένων, ό. π. σ. 34

πληροφορίες για τα νηπιαγωγεία, τις οποίες θα αναφέρουμε. Σύμφωνα με τον Χ. Γ. Τσέκο και το βιβλίο του «Ιστορία του Ασβεστοχωρίου», τις χρονιές 1906-1908 υπήρχαν τα δύο νηπιαγωγεία που αναφέραμε, στα οποία δίδασκαν 4 νηπιαγωγοί. Πληροφορίες για τις νηπιαγωγούς και τη δράση τους δεν υπάρχουν.

Το ένα νηπιαγωγείο του Ασβεστοχωρίου συστεγαζόταν με το Παρθενιαγωγείο. Αυτό το στοιχείο, εκτός από αναφορές που έχουμε συναντήσει το κατανοούμε και από την ύπαρξη κοινού μαθητολογίου. Ήταν μικτό, καθώς αγόρια και κορίτσια παρακολουθούσαν μαθήματα και διεξήγαγαν δραστηριότητες στον ίδιο χώρο. Στο Νηπιαγωγείο λειτουργούσαν τρία τμήματα ανάλογα με τις ηλικίες των παιδιών, το α', το β' και το γ' τμήμα. Τα νήπια που προσέρχονταν ήταν από 4 έως και 8 χρονών.

Παρακάτω θα δούμε αναλυτικά τον αριθμό των νηπίων που πήγαιναν στο νηπιαγωγείο ανά έτος:

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΗΠΙΩΝ
1901-1902	330
1902-1903	347
1903-1904	383
1904-1905	400
1905-1906	380
1906-1907	378

Ένα άλλο στοιχείο που παρατηρήσαμε στο μαθητολόγιο αφορά στο έτος 1906-1907. Σε αυτή τη χρονιά είδαμε ότι το Νηπιαγωγείο χωρίζεται σε άνω και κάτω. Όπως αναγράφεται στον πίνακα, το σχολικό αυτό έτος προσήλθαν 378 νήπια, από τα οποία τα 159 φοίτησαν στο κάτω Νηπιαγωγείο και τα υπόλοιπα 219 στο άνω Νηπιαγωγείο, σύμφωνα με το αρχείο. Αυτός ο διαχωρισμός υποθέτουμε ότι συνεχίστηκε και τις άλλες χρονιές χωρίς να είμαστε βέβαιοι. Ο χωρισμός του Νηπιαγωγείου σε άνω και κάτω εξυπηρετεί μάλλον χωροταξικές ανάγκες, μιας και ο αριθμός προσέλευσης νηπίων όπως παρατηρούμε ήταν μεγάλος. Άλλωστε, ο διαχωρισμός αυτός διατηρήθηκε μέχρι

μεταγενέστερα, καθώς τουλάχιστον μέχρι το 1995 στο Ασβεστοχώρι υπήρχαν το άνω και κάτω Νηπιαγωγείο τα οποία λειτουργούσαν στο ίδιο κτίριο αλλά σε διαφορετικό όροφο.

Αυτό που προκαλεί εντύπωση είναι ο μεγάλος αριθμός των νηπίων ανά έτος. Το γεγονός αυτό αναδεικνύει την έγνοια και το ενδιαφέρον των Ασβεστοχωριτών για τη μόρφωση των παιδιών τους, από την πιο μικρή ακόμη ηλικία. Το νηπιαγωγείο θα ενισχύσει την οικογενειακή ανατροφή μέσα από τη διδασκαλία τρόπων έκφρασης και συμπεριφοράς, και μέσα από την καλλιέργεια έξεων με τις οποίες τα νήπια θα προσαρμοσθούν στο φυσικό και κοινωνικό τους περιβάλλον. Βασικότερη επιδίωξη τόσο των Ασβεστοχωριτών όσο και του υπόλοιπου υπόδουλου Ελληνισμού κυρίως της Βόρειας Ελλάδας αποτελούσε η γλωσσική καλλιέργεια και η ανάπτυξη εθνικής συνείδησης.

Εκτός του Μαθητολογίου Νηπιαγωγείου που αναλύθηκε παραπάνω, μέχρι το 1929 βρέθηκε μόνο ένα ακόμη που αφορά στις χρονιές 1925 – 1928 με τίτλο «Μαθητολόγιον Νηπιαγωγείου Ασβεστοχωρίου Τμήματος Α΄ και Β΄ (1925-26 έως 1928)». Από τον τίτλο κατανοούμε ότι για εκείνες τις χρονιές υπήρχαν δύο τμήματα, το Α΄ και το Β΄.

Αριθμός νηπίων ανά έτος:

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΝΗΠΙΩΝ ΤΜΗΜΑΤΟΣ Α΄		
	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο
1925-1926	26	30	56
1926-1927	25	30	55
1927-1928	26	20	46

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΝΗΠΙΩΝ ΤΜΗΜΑΤΟΣ Β΄		
	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο
1925-1926	49	44	93

1926-1927	38	47	85
1927-1928	37	39	76

Και για τις τρεις αυτές χρονιές που εξετάσαμε παρατηρούμε ότι στο Β΄ τμήμα φοιτούσαν περισσότερα νήπια. Αυτό θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι οφείλεται στο ότι ο χώρος που διεξάγονταν τα μαθήματα του Β΄ τμήματος ήταν μεγαλύτερος και έτσι ίσως να κάλυπτε μεγαλύτερο αριθμό μαθητών.

ΗΜΙΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙΟΥ (1918 – 1928)

Η λειτουργία του παρόντος σχολείου ξεκινάει το έτος 1918 και αποτελεί πρωτοτυπία αφενός για τα δεδομένα του τόπου, αφού μέχρι τότε δεν είχε λειτουργήσει σχολείο μέσης εκπαίδευσης, αφετέρου για τα εκπαιδευτικά δεδομένα, αφού η μικτή φοίτηση ακόμη δεν είχε νομιμοποιηθεί αλλά στο Ασβεστοχώρι λειτουργούσε μικτό σχολείο⁵⁷, όπως θα δούμε, από το 1918. Το Ημιγυμνάσιο λειτουργεί ως μονοτάξιο σχολείο μέσης εκπαίδευσης καθώς σύμφωνα με το αντίστοιχο μαθητολόγιο φοίτησαν εκεί μαθητές και μαθήτριες απόφοιτοι του δημοτικού. Το βασικό κριτήριο σύμφωνα με τα οποία επιλέγονταν οι μαθητές/τριες που θα φοιτούσαν στο Ημιγυμνάσιο ήταν η επιτυχία τους σε εισαγωγικές εξετάσεις. Ωστόσο, στις σελίδες του μαθητολογίου αναγράφονται για κάθε εξάμηνο και τα δίδακτρα που πλήρωναν οι μαθητές (βλ. παράρτημα 7). Έτσι κατανοούμε ότι μόνον τα παιδιά των ευκατάστατων οικογενειών που είχαν απολυτήριο δημοτικού, είχαν επιτύχει στις εξετάσεις αλλά είχαν και τη δυνατότητα να ανταποκρίνονται στα εξάμηνα εκπαιδευτικά τέλη μπορούσαν να φοιτήσουν εκεί. Παρόλα αυτά, στο μαθητολόγιο υπήρχαν και μαθητές τα ονόματα των οποίων δεν αναγράφονταν στη λίστα με τις πληρωμές των διδασκτρών. Έτσι, πιθανολογούμε ότι οι μαθητές του δημοτικού που κατόρθωναν να αποκτήσουν απολυτήριο με άριστη βαθμολογία και διαγωγή δικαιούνταν κάποιο είδος υποτροφίας, ώστε να φοιτήσουν δωρεάν στο ημιγυμνάσιο. Όταν καταβάλλονταν τα εξαμηνιαία εκπαιδευτικά τέλη δινόταν στους γονείς η απόδειξη από το ποσό που πλήρωσαν, το γραμματίο παραλαβής (βλ. παράρτημα 8). Κάθε χρόνο εγγράφονταν το πολύ 15 μαθητές, πράγμα που μας δείχνει αφενός τα μεγάλα ποσοστά αποτυχίας στις

⁵⁷ Μικτό σχολείο προβλέπεται στη μεταρρύθμιση του 1929, βλ. σελ. 57

εισαγωγικές εξετάσεις αλλά και την αδυναμία καταβολής διδάκτρων, και αφετέρου τον πολύ μικρό αριθμό άριστων αποφοίτων από το Δημοτικό. Μας προκαλεί μάλιστα εντύπωση η πολυετής (δεκαετής), αν και με τόσο μικρό ποσοστό μαθητικού δυναμικού, λειτουργία του σχολείου.

Όπως αναφέραμε, στο Ημιγυμνάσιο λειτουργούσε μόνο μια τάξη. Όσον αφορά την ηλικία των μαθητών και μαθητριών, οι μικρότεροι μαθητές ήταν 11 χρόνων ενώ οι μεγαλύτεροι έως 16. Αρκετά μεγάλη θα λέγαμε η απόκλιση της ηλικίας των παιδιών, που βρίσκονταν σε ίδια τάξη και διδάσκονταν τα ίδια μαθήματα. Το γεγονός αυτό το προσδίδουμε στο ότι οι περιοχές του υπόδουλου ελληνισμού μετά την ανεξαρτησία της Ελλάδας επιχειρούσαν να ενσωματωθούν στο σύνολο, ήταν στη φάση ενσωμάτωσης, και γι' αυτό το λόγο δεν υπήρχαν ακόμη υποχρεωτικοί κανονισμοί που να αναγκάζουν τους μαθητές σε συγκεκριμένο εκπαιδευτικό κανόνα. Το κύριο μέλημα εκείνης της περιόδου ήταν η ενδυνάμωση της εθνικής συνείδησης, με σκοπό την ενσωμάτωση στο ελληνικό σύνολο.

Ας δούμε αναλυτικά των αριθμό αγοριών και κοριτσιών ανά έτος:

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΓΟΡΙΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΟΡΙΤΣΙΩΝ	ΣΥΝΟΛΟ
1918-1919	5	5	10
1919-1920	7	3	10
1920-1921	5	8	13
1921-1922	6	9	16
1922-1923	11	3	14
1923-1924	6	3	9
1924-1925	10	2	12
1925-1926	12	3	15
1926-1927	7	8	15

1927-1928	5	-	5 ⁵⁸
-----------	---	---	-----------------

Τα μαθήματα που διδάσκονταν στο Ημιγυμνάσιο ήταν τα εξής: Ελληνικά, Θρησκευτικά, Μαθηματικά, Γαλλικά, Ιστορία, Γεωγραφία, Φυσικά, Καλλιγραφία και Ιχνογραφία, Ωδική. Από το έτος 1923/24 και έπειτα το μάθημα των Ελληνικών χωρίστηκε σε Αρχαία και Νέα Ελληνικά, επίτευγμα θα λέγαμε της επίμονης προσπάθειας των οπαδών του κινήματος του εκπαιδευτικού δημοτικισμού να διδάσκεται η νέα ελληνική γλώσσα στα σχολεία.

Διδάσκοντες

Από το έτος 1918 έως και το 1920-1921 ως διευθυντής του σχολείου υπογράφει ο Αννιώτης. Από το σχολικό έτος 1921-1922 έως το 1923-1924 διευθυντής είναι ο Πολυζωίδης. Τέλος, από το 1924-1925 μέχρι και τη διακοπή λειτουργίας του Ημιγυμνασίου, το σχολείο διηύθυνε ο Ηλίας Μιχαηλίδης. Επίσης μπορούμε να προσθέσουμε ότι το έτος 1925-1926 στο μαθητολόγιο υπάρχει η υπογραφή του Γενικού Επιθεωρητή Λάγιου, ενώ σε κάθε έτος υπήρχε η σφραγίδα « Ημιγυμνάσιον Ασβεστοχωρίου». Σύμφωνα με τον μικρό αριθμό μαθητών του σχολείου υποθέτουμε ότι οι διευθυντές ήταν και οι διδάσκοντες σε κάθε περίπτωση.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Ένα από τα ζητήματα για τη λειτουργία του εκπαιδευτικού θεσμού είναι τα έξοδα συντήρησης των σχολικών κτιρίων. Στα χέρια μας έχουμε τέσσερα πολύτιμα έγγραφα από το βιβλίο εσόδων και εξόδων της εφορίας του σχολείου, από τα οποία αντλήσαμε σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τους πόρους που παρέχονταν στα σχολεία από διάφορους φορείς όπως είναι η κοινότητα, η εκκλησία, δωρεές συμπολιτών μας κ.α. Επιπλέον θα χρησιμοποιήσουμε και σχετικές πληροφορίες που βρήκαμε στα υπάρχοντα βιβλία για το Ασβεστοχώρι.

Αρχικά σχολιάζοντας τα έγγραφα, θα αναφέρουμε καταρχήν ότι αφορούν το σχολικό έτος 1898-1899 και πως το ταμείο του σχολείου το διαχειριζόταν για εκείνη τουλάχιστον τη σχολική περίοδο ως εφοροταμίας ο Γεώργιος Ράμος. Σχετικά με την

---

⁵⁸ Δεν κατεβλήθησαν από κανέναν μαθητή τα εκπαιδευτικά τέλη του β' εξαμήνου. Το έτος αυτό διακόπτεται η λειτουργία του ημιγυμνασίου.

εκλογή του ταμιά, αυτήν την αναλάμβαναν η δημογεραντία και οι πρόκριτοι, τα μέλη των οποίων υπογράφουν στη δεύτερη σελίδα των εγγράφων ένας προς έναν. Οι πρόκριτοι ήταν 12, ενώ τα μέλη της δημογεροντίας 5. Η δημογεροντία αποτελούσε διοικητικό όργανο και ελεγχόταν από τους προκρίτους. Πρόκριτοι και δημογεροντία ήταν αυτοί που διαχειρίζονταν τα περι σχολείων και αποτελούσαν την εφορία. Η εφορία των σχολείων του χωριού απαρτιζόταν από συμπολίτες μας, οι οποίοι επιλέγονταν χάρη στο δραστήριο, δημιουργικό και προοδευτικό πνεύμα που διέθεταν. Επίσης ήταν αυτοί που επέλεγαν τους εκπαιδευτικούς που θα διδάξουν στα σχολεία και όπως λέγεται διάλεγαν τους καλύτερους και τους παρείχαν αξιόλογους μισθούς⁵⁹.

ΕΣΟΔΑ

Ο ταμίας ξεκινώντας με την αναφορά των εσόδων πρώτα καταγράφει το περίσσευμα του προηγούμενου χρόνου, το οποίο ανέρχεται στα 232 γρόσια. Έπειτα, όπως παρατηρούμε ακολουθεί μια σειρά από πόρους τους οποίους λαμβάνει το σχολείο κάθε τριμηνία από το χάνι, το καφενείο, την Ιερά Μητρόπολη. Προφανώς υπήρχε κάποιο χάνι κοντά στο Ασβεστοχώρι το οποίο κατέβαλλε σταθερά το ποσό των 2050 γροσίων κάθε τρίμηνο στο σχολείο. Όσον αφορά το καφενείο, το οίκημα ήταν στην ιδιοκτησία της κοινότητας και έτσι ο ένοικος του οικήματος που είχε το καφενείο κατέβαλλε το ποσό των 900 γροσίων κάθε τριμηνία τα οποία ήταν πόροι για το σχολείο⁶⁰. Επιπλέον, έχουμε και την επιχορήγηση εκ της Ιεράς Μητροπόλεως. Τα έσοδα αυτά ανέρχονται στο ποσό των 3500-4500 γροσίων την τριμηνία, πρόκειται δηλαδή για μια εξαιρετικά μεγάλη οικονομική αρωγή προς τα σχολεία του Ασβεστοχωρίου. Εκτός από τα ποσά αυτά που ήταν σταθερά και καταβάλλονταν κάθε τρίμηνο, κάποιο είδος ενοικίου (5000 γρόσια) επίσης λάμβανε το σχολείο από έκταση που είχε η κοινότητα στην ιδιοκτησία της και την ενοικίαζε ως προς βοσκή. Μάλιστα, το χόρτο που συγκεντρωνόταν⁶¹ το πουλούσε το σχολείο στο πανηγύρι⁶², κι από εκεί κέρδισε 130 γρόσια. Επίσης υπήρχαν έσοδα από ελέγχους και ενδεικτικά των μαθητών, 57 και 77 γρόσια αντίστοιχα που κατέβαλαν οι ίδιοι οι μαθητές, από τη Δημογεροντία 1189 γρόσια, από το σωματείο Λέσχη όπως αναφέρει 196 γρόσια, και κάποια άλλα επίσης ενοίκια από τα σφαγεία που ανέρχονται στα ποσά των 500 και των 300 γροσίων.

---

⁵⁹ Ο. π., σ. 189

⁶⁰ Ο. π., σ. 190

⁶¹ Προφανώς οι βοσκοί συγκέντρωναν χόρτο το οποίο δινόταν στο σχολείο.

⁶² Τσέκου Χ. Γ., ό. π., σ. 190

Συνολικά τα έσοδα που είχαν τα σχολεία για το έτος 1898-1899 ανέρχονται στο ποσό των 35.381 γροσίων.

ΕΞΟΔΑ

Στην επόμενη σελίδα αναγράφονται τα έξοδα που έκανε το σχολείο. Τα κύρια έξοδα ήταν οι μισθοδοσίες των εκπαιδευτικών. Έτσι, από αυτά ξεκινάει και ο εφοροταμίας την καταγραφή των εξόδων. Είναι σημαντικό να αναφέρουμε εδώ ότι σύμφωνα με το βιβλίο του κ. Χ. Γ. Τσέκου οι μισθοί των εκπαιδευτικών καταβάλλονταν εγκαίρως, χωρίς καμία καθυστέρηση⁶³. Αναλυτικότερα, το πρώτο όνομα, στο οποίο καταβάλλεται ο μεγαλύτερος μισθός (4200 γρόσια), υποθέτουμε ότι ανήκει στον διευθυντή του αρρεναγωγείου και αυτός είναι ο Γεώργιος Μοσχόπουλος. Έπειτα, ο μισθός των Ευστάθιου Στυλιανάκη και Αναστάσιου Οικονομίδη ανέρχεται στο ποσό των 3500 γροσίων εκάτερος, ενώ ο Αλέξανδρος Πολυζόπουλος λαμβάνει το ποσό των 3300 γροσίων. Όσον αφορά τις διδάσκουσες του Παρθεναγωγείου και των νηπιαγωγείων, στην εκπαιδευτικό και κατά πάσα πιθανότητα διευθύντρια Μαρία Γκίκα χορηγείται το ποσό των 2900 γροσίων, οι Αικατερίνη Τζιούρη και Ευαγγελία Γραμματικού λαμβάνουν μισθό που ανέρχεται στα 2000 γρόσια, ενώ η Αρετή Καδρή, εξ αιτίας των ολίγων χρόνων προϋπηρεσίας υποθέτουμε, λαμβάνει το ποσό των 1700 γροσίων. Εδώ αξίζει να σημειώσουμε ότι είναι έκδηλη η διαφορά των μισθών ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες, στοιχείο το οποίο βοηθάει να κατανοήσουμε τη θέση που κατείχε η γυναίκα εκείνη την εποχή, την ανισότητα των δύο φύλων ακόμη και σε θέματα μισθοδοσίας. Ασκώντας το ίδιο λειτούργημα άνδρες και γυναίκες, αυτό του/της εκπαιδευτικού, ωστόσο τα κριτήρια πληρωμής ήταν διαφορετικά επηρεαζόμενα κατά πολύ από το φύλο.

Συνεχίζοντας με τις πληρωμές που κατέβαλε το σχολείο προς το προσωπικό του, στις δύο υπηρέτριες μαζί έδωσε το ποσό των 741 γροσίων, δηλαδή 370,50 γρόσια στην καθεμία. Για έξοδα τακτικά κατέβαλε το ποσό των 2585 γροσίων ενώ για έκτακτα 4599 γρόσια. Τα έξοδα αυτά υποθέτουμε πως έγιναν για λόγους επισκευής των κτιρίων, θέρμανσης κλπ. Τέλος και κάποια ακόμη έξοδα που ανέρχονται στο ποσό των 565 γροσίων, όπως επίσης και χρήση ομολόγου από τη Δημογεροντία αξίας 1900 γροσίων. Συνολικά το ποσό που χρειάστηκε για την κάλυψη των αναγκών των σχολείων για το έτος 1898-99 ανέρχεται στο ποσό των 33.490 γροσίων. Εφόσον τα έσοδα που είχαν τα

---

⁶³ Ο. π., σ. 189

σχολεία ήταν 35.381 γρόσια, ενώ τα έξοδα 33.490 γρόσια, τότε το περίσσειμα σε χρήμα που απομένει στο ταμείο των σχολείων είναι 1891 γρόσια.

Στις αναφορές των εσόδων και των εξόδων, υπάρχει επίσης από μια λίστα με ποσά που προφανώς αποτελούν κάποιο είδος επιταγών, ομολόγων. Τα ποσά αυτά αναγράφονται στα έσοδα, τα παρατηρούμε όμως να υπάρχουν και στα έξοδα. Έτσι καταλαβαίνουμε ότι είναι ποσό το οποίο λαμβάνει το σχολείο, αλλά στην συγκεκριμένη περίπτωση ή δεν έχει δοθεί ακόμη, ή είναι σε μορφή ομολόγου, δηλαδή δεν αποτελεί καθαρό χρήμα και έτσι δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί άμεσα. Έτσι τα ίδια ποσά αναγράφονται και στα έξοδα. Αυτό κατά πάσα πιθανότητα συμβαίνει για να εξυπηρετήσει τον ισολογισμό. Όσον αφορά τα ποσά αυτά, υπάρχουν ομόλογα από τη Δημογεροντία, από το Γ. Καπιτάνο, το Δ. Μπουρνή, το Σ. Γκααραγκούνη, το Δ. Νάιδη, τον Αθ. Παρταφύλλα, τον Π. Καρβουνάρη αλλά και από το δίσκο της εκκλησίας.

Στο σημείο αυτό θα προσθέσουμε κάποιες πληροφορίες που έχουμε από το βιβλίο «Ιστορία του Ασβεστοχωρίου». Λόγω έλλειψης σχολικού κτιρίου, το 1875 γίνεται γενική συνέλευση όλων των κατοίκων του Ασβεστοχωρίου και ομόφωνα αποφασίζεται η εκ βάθρων ανέγερση του αρρεναγωγείου (Αστική Σχολή). Όμως εξαιτίας της έλλειψης χρημάτων το κτίριο έμεινε ανολοκλήρωτο⁶⁴. Έτσι, η διμελής επιτροπή του χωριού Αθανάσιος και Αναστάσιος Οικονομίδης, ενεργά μέλη όσον αφορά τα εκπαιδευτικά και οικονομικά πράγματα του Ασβεστοχωρίου, αποφάσισαν να ταξιδέψουν στην Κωνσταντινούπολη ώστε να ζητήσουν οικονομική αρωγή από τον ξάδερφό τους, αρχιμανδρίτη και διευθυντή της Μεγάλης του Γένους Σχολής Γρηγόριο Παλαμά. Η επιτροπή κατόρθωσε να λαμβάνει 60 οθωμανικές λίρες από τη Φιλόπτωχο Αδελφότητα της Κωνσταντινούπολης για πέντε χρόνια⁶⁵. Παράλληλα, οικονομική βοήθεια του ποσού των 30.000 χρυσών φράγκων παρείχαν στην κοινότητα ετησίως οι Στέφανος Ζαφειρόπουλος και Λεωνίδας Αργέντης μέχρι και το έτος 1914, έμποροι στη Μασσαλία. Αυτοί με μοναδική προϋπόθεση να ονομασθούν ιδρυτές και συντηρητές των σχολείων έκαναν αυτήν τη γενναιόδωρη προσφορά στην κοινότητα του χωριού, και μεγάλο τμήμα του ποσού παρεχόταν για τις ανάγκες των σχολείων⁶⁶.

---

⁶⁴ Τσέκου Χ. Γ., ό. π., σ. 189

⁶⁵ Ο. π., σ. 189

⁶⁶ Ο. π., σ. 189-190

Χάρη στις δύο μεγάλες αυτές αρωγές, αλλά και στους άλλους κοινοτικούς πόρους που αναφέραμε παραπάνω, η Κοινότητα του Ασβεστοχωρίου κατόρθωσε να κτίσει αλλά και να συντηρήσει έπειτα τα σχολεία, να παρέχει επαρκείς μισθούς στους εκπαιδευτικούς, και να συμβάλλει έτσι στην απρόσκοπτη και εύρυθμη λειτουργία των εκπαιδευτικών οργάνων.

puodin i'oi l'ui u. l' Pajon papalainia 1898-99
8-99

1898	Supp. M.oo Xooxyoy	421	4200
	uo h'ol. Logonainens	35	3500
	Shoy. Oinovopily	35	3500
	Shoy. Togyf'onyoy	33	3300
	Mapie Finia	29	2900
	Shoy. P'oyoy	20	2000
	Shoy. Poyyabovai	20	2000
	Shoy. Koojy	12	1200
	2 voojyoy		841
	Shoy. l'ui u. P'oyoy		565
	Shoy. u. l'ui		2585
	Shoy. u. l'ui		4599
	uo j'oy l'oi v'oyoy		31590
	uo j'oyoy Poyyoyoy 19 Shoy		1900
	uo j'oyoy u. P'oyoy		1891
			35382
	uo j'oyoy u. P'oyoy u. l'ui		5600
	uo j'oyoy u. P'oyoy u. l'ui		1900
	uo j'oyoy u. P'oyoy u. l'ui		1350
	uo j'oyoy u. P'oyoy u. l'ui		500
	uo j'oyoy u. P'oyoy u. l'ui		212
	uo j'oyoy u. P'oyoy u. l'ui		48
	uo j'oyoy u. P'oyoy u. l'ui		300
			45341

Taxion r'oi op'ion d'oyu
189

1898	Shoy. M.oo Xooxyoy	232
	uo h'ol. Logonainens	2050
	Shoy. Oinovopily	900
	Shoy. Togyf'onyoy	7600
	Mapie Finia	5000
	Shoy. P'oyoy	2050
	Shoy. Poyyabovai	1800
	Shoy. Koojy	3900
	2 voojyoy	2200
	Shoy. l'ui u. P'oyoy	800
	Shoy. u. l'ui	4400
	uo j'oy l'oi v'oyoy	58
	uo j'oyoy Poyyoyoy 19 Shoy	1189
	uo j'oyoy u. P'oyoy	130
	uo j'oyoy u. P'oyoy	88
	uo j'oyoy u. P'oyoy u. l'ui	196
	uo j'oyoy u. P'oyoy u. l'ui	2050
	uo j'oyoy u. P'oyoy u. l'ui	500
	uo j'oyoy u. P'oyoy u. l'ui	300
		35387
	uo j'oyoy u. P'oyoy u. l'ui	5600
	uo j'oyoy u. P'oyoy u. l'ui	1900
	uo j'oyoy u. P'oyoy u. l'ui	1350
	uo j'oyoy u. P'oyoy u. l'ui	500
	uo j'oyoy u. P'oyoy u. l'ui	175
	uo j'oyoy u. P'oyoy u. l'ui	38
	uo j'oyoy u. P'oyoy u. l'ui	48
	uo j'oyoy u. P'oyoy u. l'ui	350
		45340

Европа Рейна

Музыкальн. инструм. и др. 38 40%	45540
книжки и др. вещи	250
Музыкальн. инструменты и др.	45590
в вост. Европе	300
Музыкальн. инструм. в вост. Европе	45890
Музыкальн. инструм. в вост. Европе	1900
Музыкальн. инструм. в вост. Европе	43990

Музыкальн. инструм. и др. 38 40% — это были музыкальн. инструм. и др. вещи, приобретенные в вост. Европе. — в вост. Европе, приобретенные в вост. Европе.

Музыкальн. инструм. и др. 38 40% — это были музыкальн. инструм. и др. вещи, приобретенные в вост. Европе. — в вост. Европе, приобретенные в вост. Европе.

Музыкальн. инструм. и др. 38 40% — это были музыкальн. инструм. и др. вещи, приобретенные в вост. Европе. — в вост. Европе, приобретенные в вост. Европе.

Европа Рейна 1898-99

Музыкальн. инструм. и др. 38 40%	45341	10
книжки и др. вещи	250	
Музыкальн. инструменты и др.	45591	10
в вост. Европе	300	
Музыкальн. инструм. в вост. Европе	45891	10
Музыкальн. инструм. в вост. Европе	1900	
Музыкальн. инструм. в вост. Европе	43990	

Музыкальн. инструм. и др. 38 40% — это были музыкальн. инструм. и др. вещи, приобретенные в вост. Европе. — в вост. Европе, приобретенные в вост. Европе.

Музыкальн. инструм. и др. 38 40% — это были музыкальн. инструм. и др. вещи, приобретенные в вост. Европе. — в вост. Европе, приобретенные в вост. Европе.

Музыкальн. инструм. и др. 38 40% — это были музыкальн. инструм. и др. вещи, приобретенные в вост. Европе. — в вост. Европе, приобретенные в вост. Европе.

ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΟΥ ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟ 1929 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1950

Για τη μελέτη της εκπαίδευσης του Ασβεστοχωρίου από το 1929 μέχρι το 1950 κρίνεται ωφέλιμο να πραγματοποιηθεί μια σύντομη παρουσίαση του ιστορικού συγκείμενου στην Ελλάδα μέσα στο οποίο διαμορφώνεται το εκπαιδευτικό σύστημα. Για το λόγο αυτό παρακάτω θα παρουσιαστούν συνοπτικά τα σημαντικότερα σημεία των εκπαιδευτικών δρώμενων ανά περίοδο παράλληλα με το πολιτικό και κοινωνικό σκηνικό μέσα στο οποίο αυτά διαμορφώθηκαν. Έπειτα θα πραγματοποιηθεί μια αναφορά στα γεγονότα που συνέβησαν τον Ιούλιο του 1944 στο Ασβεστοχώρι υπό γερμανική κατοχή.

Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1929, η δικτατορία του Ιωάννη Μεταξά, η Κατοχή και ο Εμφύλιος

Το έτος 1929 αποτελεί σταθμό στην εκπαιδευτική πορεία και δραστηριότητα της Ελλάδας. Με τη Βενιζελική μεταρρύθμιση της περιόδου αυτής ολοκληρώνεται η ενιαιοποίηση των εκπαιδευτικών θεσμών της παλαιάς Ελλάδος και των νέων χωρών. Ο εκσυγχρονισμός, σύμφωνα με τις απόψεις των Φιλελευθέρων και του εκπαιδευτικού δημοτικισμού, και η ομοιομορφία ήταν ο βασικός σκοπός των νομοσχεδίων. Στις 2 Απριλίου 1929 θα κατατεθούν στη Βουλή από τον Υπουργό Παιδείας Κ. Γόντικα, μια σειρά από 13 σχέδια νόμου, ανάμεσα στα οποία τα νομοσχέδια για τη Στοιχειώδη (μετέπειτα Ν. 4397/16-8-1929) και τη Μέση Εκπαίδευση (μετέπειτα Ν. 4373/13-8-1929). Η προσπάθεια αυτή έμεινε γνωστή ως η μεταρρύθμιση του 1929. Στην Εισηγητική Έκθεση, ο εισηγητής και μετέπειτα Υπουργός Παιδείας Γ. Παπανδρέου, θα διατυπώσει με σαφήνεια τους λόγους που οδήγησαν στην απόφαση αυτή: *"...Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση θα έπρεπε να θεραπεύσει τα δύο κρίσιμα ελαττώματα του σημερινού εκπαιδευτικού συστήματος, την ολιγαρχικότητα και την μονομέρεια. Θα έπρεπε να παράσχει αυτοτελή αυτάρκη εκπαίδευση και εις τα 95% του ελληνικού λαού, τα οποία σήμερα παραγκωνίζονται, παρά το γεγονός ότι ισχύει δημοκρατικόν πολίτευμα. Θα έπρεπε επίσης να προνοήσει ώστε οι πολίται της ελληνικής δημοκρατίας να προπαρασκευάζονται επαρκώς δια τον οικονομικόν βίον, εις τρόπον ώστε αι πλουτοπαραγωγικαί δυνάμεις της χώρας να γίνονται αφθονώτεροι εις απόδοσιν δια της*

επαρκούς ειδικής παρασκευής όλων των καλλιεργητών της γης και όλων των επαγγελματιών..."⁶⁷

Η μεταρρύθμιση έγινε με βασικούς στόχους :

- Την ίδρυση νηπιαγωγείων κατά τόπους. και την επικράτηση του θεσμού της προσχολικής αγωγής.
- **Το υποχρεωτικό εξάχρονο, μικτό δημοτικό σχολείο, διότι παρέχει το δικαίωμα ενιαίας, ομοιόμορφης και κοινής εκπαίδευσης για όλα τα ελληνόπουλα, χωρίς κοινωνικές διακρίσεις.**
- Την ίδρυση ανώτερου Παρθεναγωγείου και κατώτερων επαγγελματικών σχολείων. Προσπάθεια στροφής της εκπαίδευσης από τον κλασικισμό στην κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα, δηλαδή σύνδεση της εκπαίδευσης με την παραγωγή. Η πρόθεση αυτή διαφαίνεται και με την ίδρυση πρακτικών λυκείων καθώς και με το πρόγραμμα μαθημάτων του γυμνασίου.
- Την ίδρυση των νυκτερινών σχολείων για τα άτομα εκείνα που είχαν υπερβεί τη νόμιμη ηλικία για φοίτηση στο δημοτικό, ώστε να καταπολεμηθεί ο αναλφαβητισμός
- Τις κυρώσεις για την ελλιπή φοίτηση και τη διαρροή των μαθητών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ιδιαίτερα στις υποβαθμισμένες περιοχές της χώρας.
- Τα ενιαία Πεντατάξια Διδασκαλεία.
- Την πρόβλεψη μέτρων για την ίδρυση ειδικών τάξεων ή ξεχωριστών σχολείων για νοητικά καθυστερημένα παιδιά, καθώς και την ίδρυση υπαίθριων σχολείων για ασθενικά παιδιά.
- Επίσης αντικαθίσταται η παλιά από τους Βαυαρούς διάρθρωση των σχολικών βαθμίδων , δημοτικό - ελληνικό - γυμνάσιο, 4+3+4, με τη νέα ,δημοτικό - γυμνάσιο, 6+6.

---

⁶⁷ Μπουζάκης Σ., (1994) *Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα: Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Γενική και Τεχνοεπαγγελματική Εκπαίδευση: κείμενα, εισηγητικές εκθέσεις εκπαιδευτικών νομοσχεδίων, συζητήσεις στη Βουλή, σχόλια*, Αθήνα, Gutenberg, σ. 39, 41

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, δόθηκε νέος ιδεολογικός προσανατολισμός στους εκπαιδευτικούς, όταν ο Γ. Παπανδρέου είπε ότι : *"Η μεγάλη Ιδέα δεν είναι μόνο πολεμική, γεωγραφική, ποσοτική έννοια (...). Η μεγάλη Ιδέα παραμένει αθάνατος. Απλώς μόνο μεταβάλλει περιεχόμενο. Από την αύξησιν του εδάφους μετατοπίζεται εις την ανύψωσιν του πολιτισμού"*. Και θα γίνει αναφορά για μια *«Λαϊκή Παιδεία που αποτελεί το περιεχόμενο της Λαϊκής Δημοκρατίας»*⁶⁸. Από τότε δε, καθιερώνεται και η μονιμότητα των εκπαιδευτικών - των δημοσίων υπαλλήλων, ενώ με τη δωρεάν και υποχρεωτική στοιχειώδη εκπαίδευση, το δημοτικό *«έπαυσε να θεωρείται ο προθάλαμος του Γυμνασίου και απέκτησε δικό του κύρος και οντότητα»*⁶⁹.

Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1929 αποτελεί σταθμό στο εκπαιδευτικό γίνεσθαι της Ελλάδας, ωστόσο δε θα κρατήσει για πολύ. Μετά την πολιτική μεταβολή το Μάιο του 1932 και την ανάληψη της διακυβέρνησης της χώρας από συντηρητικές Κυβερνήσεις με έντονη αντιπολιτευτική στάση προς τις προηγούμενες μεταρρυθμιστικές κινήσεις της Κυβέρνησης Βενιζέλου, η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση ξεκινάει σταδιακά να αποδομείται και οριστικά ενταφιάζεται με τη δικτατορία του Μεταξά το 1936.

Από το 1936 και μετά ακολουθεί μια περίοδος κατά την οποία η οργάνωση, η μορφή και ο ρόλος που είχε το σχολείο στην κοινωνία σύμφωνα με τις εκπαιδευτικές θέσεις της Κυβέρνησης Βενιζέλου αποδοκιμάζονται. Η πολιτική που άσκησε ο Μεταξάς είχε ως βασικό στόχο τον έλεγχο και την επιτήρηση σε κάθε επίπεδο. Με την υιοθέτηση εργαλειακών μοτίβων ολοκληρωτικών καθεστώτων η πολιτική του Μεταξά θα επιδιώξει κρατική παρέμβαση με ολοκληρωτικό χαρακτήρα, χρησιμοποιώντας και προβάλλοντας έννοιες που έχουν τη δύναμη της λαϊκής ταύτισης. Η ανάδειξη των εννοιών της θρησκείας, της οικογένειας και του έθνους θα λειτουργήσει ως καταστατικό πίστης, αποτρεπτικό του αναθεωρητισμού και της ανατρεπτικής σκέψης. Οι τυπικές και άτυπες μορφές επιμόρφωσης, όπως ήταν η δημιουργία της ΕΟΝ (Εθνική Οργάνωση Νεολαίας) υπό την πλήρη καθοδήγηση του Μεταξά, με την προβολή του «ήθους» ως στοιχείου κοινωνικής συμβατικότητας και δέσμευσης, θα συμβάλλουν στον περιορισμό του ερμηνευτικού χαρακτήρα της κοινωνικής πραγματικότητας και

---

⁶⁸ Μπουζάκης Σ., 1999, *Νεοελληνική Εκπαίδευση (1821-1985): εξαρτημένη ανάπτυξη*, Αθήνα, Gutenberg, σ.87

⁶⁹ Ευαγγελόπουλος Σ. Β. (1998) *Ελληνική Εκπαίδευση*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, σ.16

θα λειτουργήσουν ως αμυντικός μηχανισμός απέναντι στα ανατρεπτικά στοιχεία, κατά προέκταση, στον κομμουνισμό⁷⁰. Το καθεστώς του Μεταξά θα προσπαθήσει να επιτύχει τις επιδιώξεις του πραγματοποιώντας ριζικές αλλαγές στην παιδεία. Ο τρόπος οργάνωσης της εκπαίδευσης που πρότεινε και εφάρμοσε ο Μεταξάς παρουσιάζει σημαντικές διαφορές με το πρόγραμμα παιδείας του Ελευθερίου Βενιζέλου, κυρίως όσον αφορά την ίση αντιμετώπιση των μαθητών και μαθητριών όλων των κοινωνικών στρωμάτων. Ενώ ο Βενιζέλος πρότεινε την υποχρεωτική εξαετή και μικτή φοίτηση όλων των μαθητών και μαθητριών, το μοντέλο εκπαίδευσης Μεταξά επαναφέρει το διαχωρισμό των σχολείων ανάλογα με το φύλο και δημιουργεί μια αδιέξοδη εκπαιδευτική βαθμίδα. Θεσπίζει τετραετές δημοτικό σχολείο και μέσω εξετάσεων οι επιτυχόντες θα μπορούν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στο Γυμνάσιο. Οι μη επιτυχόντες θα έχουν τη δυνατότητα να συνεχίσουν στο δημοτικό σχολείο για ακόμα δύο χρόνια και να ξαναδώσουν εξετάσεις. Η επιτυχία σε αυτή τη φάση εξετάσεων θα τους οδηγήσει στο Αστικό σχολείο, ενώ οι αποτυγχόντες θα είναι αναγκασμένοι να εγκαταλείψουν το σχολικό περιβάλλον. Την μετέπειτα κατάρτιση και επαγγελματική αποκατάστασή τους προβλεπόταν να αναλάβει η ΕΟΝ, η οποία θα λειτουργήσει σε κάθε περίπτωση ως φορέας κατάρτισης και πολιτικής προπαγάνδας. Το μοντέλο αυτό εντείνει την κοινωνική ανισότητα καθώς δε δίνει την ευκαιρία στα παιδιά χαμηλότερων κοινωνικών στρωμάτων και διαφορετικής εκπαιδευτικής και πολιτισμικής κουλτούρας να αναπτυχθούν στο σχολικό περιβάλλον και να υιοθετήσουν στάσεις, θέσεις και μαθησιακά πρότυπα που να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της εκπαιδευτικής διαδικασίας⁷¹.

Η περίοδος της Γερμανικής Κατοχής για την Ελλάδα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί επιζήμια σε όλους τους τομείς. Το χειμώνα του 1941-1942 η πείνα και η εξαθλίωση μάστιζε τον πληθυσμό. Αμέτρητοι άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους από τις βιαιότητες των κατακτητών, τις εκτελέσεις, την πείνα. Όλος σχεδόν ο πλουτοπαραγωγικός τομέας της χώρας πέρασε στα χέρια των κατακτητών, οι εξαγωγικές συναλλαγές διακόπηκαν, το νομισματικό σύστημα κατέρρευσε, ενώ

---

⁷⁰ Καλεράντε Ε. *Η εκπαιδευτική πολιτική της περιόδου της Δικτατορίας* (2011) στο Μπουζάκης Σ. (επιμ.) *ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ- όψεις και απόψεις*, Νεοελληνική Εκπαίδευση 1821-2010, Τόμος Β', Αθήνα: Gutenbergσελ. 183 - 200

⁷¹ Καλεράντε Ε. *Η εκπαιδευτική πολιτική της περιόδου της Δικτατορίας* (2011) στο Μπουζάκης Σ. (επιμ.) *ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ- όψεις και απόψεις*, Νεοελληνική Εκπαίδευση 1821-2010, Τόμος Β', Αθήνα: Gutenberg, σελ.198 και Καραφύλλης, Α. (2013). *Νεοελληνική Εκπαίδευση: Δυο αιώνες μεταρρυθμιστικών προσπαθειών*. 2^η αναθεωρημένη έκδοση. Εκδόσεις Κριτική

σύντομα ήρθε στο προσκήνιο η μαύρη αγορά. Η εκπαίδευση στην κατεχόμενη Ελλάδα άρχισε σταδιακά να υπολειπεται λόγω πολλών παραμέτρων. Μεγάλος αριθμός σχολικών κτιρίων δεσμεύτηκε για τις ανάγκες των κατακτητών ή χειρότερα καταστράφηκε από βομβαρδισμούς και βανδαλισμούς. Πολλοί νέοι φοιτητές και μαθητές, ακόμα και μικρά παιδιά, εγκατέλειψαν το σχολείο και έλαβαν ενεργό μέρος στην Εθνική Αντίσταση. Το ίδιο συνέβη και με τους διδασκάλους και τις διδασκάλισσες οι οποίοι από την αρχή του πολέμου αγωνίστηκαν για την απελευθέρωση της χώρας. Ανέλαβαν δράση και συμμετείχαν στην Αντίσταση, οργάνωναν συσσίτια, έπαιρναν μέρος σε απεργιακές κινητοποιήσεις, άλλοι φυλακίστηκαν, άλλοι εκτελέστηκαν, άλλοι σκοτώθηκαν στα βουνά της Αλβανίας. Σημαντικό ποσοστό του ελληνικού πληθυσμού έχασε τη ζωή του από την πείνα και τις κακουχίες. Η λειτουργία των νηπιαγωγείων σχεδόν διακόπηκε ενώ από τα δημοτικά σχολεία κάποια διέκοψαν τη λειτουργία τους, κάποια υπολειπορούσαν με σοβαρή μείωση του μαθητικού και εκπαιδευτικού δυναμικού και σημαντική αύξηση της σχολικής διαρροής, άλλα λειτούργησαν μόνο για μερικούς μήνες. Πολλά παιδιά έμειναν ορφανά. Μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και τη Γερμανική κατοχή, ακολούθησε η πιο σκοτεινή ίσως περίοδος για την ελληνική πραγματικότητα, ο εμφύλιος πόλεμος ο οποίος διήρκησε 5 επίπονα έτη.

Απόρροια της δεινής αυτής κατάστασης ήταν ένα μεγάλο τμήμα του σχολικού συστήματος να έχει παραλύσει. Ιδιαίτερα κατά την περίοδο του εμφυλίου 1944-1949 τα τμήματα που λειτούργησαν ήταν ελάχιστα ή ακόμα και ελλιπή. Για την βελτίωση της κατάστασης στην οποία είχε περιέλθει η εκπαίδευση, σημαντική προσπάθεια έγινε από μέρος του ΕΑΜ (Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο) και της ΕΠΟΝ (Ενιαία Πανελλαδική Οργάνωση Νέων) στις κατεχόμενες περιοχές το 1944 με το «Σχέδιο μιας Λαϊκής Παιδείας», με εμπνευστή τον Δ. Γληνό. Σκοπός αυτού του σχεδίου, που παραδόθηκε στην (ΠΕΕΑ) Πολιτική Επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης, ήταν η εξύψωση της έννοιας της παιδείας και η διερεύνηση των αναγκών και προϋποθέσεων της. *«Η παιδεία.... είναι η σπουδαιότερη κοινωνική λειτουργία ταγμένη στην υπηρεσία του Λαϊκού Συνόλου. Δεν μένει ξένη από τη γύρω της ζωή... δεν περιορίζεται μόνο στην παιδική περίοδο της ζωής των ατόμων και δεν είναι προνόμιο μόνο μερικών... ένας λαός μια παιδεία. Όλοι έχουν ίσα, μα πραγματικά, δικαιώματα στη μόρφωση... χωρίς*

περιορισμό από οικονομικούς ή κοινωνικούς λόγους...»⁷². Βασικές θέσεις του σχεδίου χαρακτήριζαν την παιδεία ως μια κοινωνική ιδιότητα με την πρόφαση ότι έπρεπε να βρίσκεται κάτω από τον έλεγχο της Υπηρεσίας του Λαϊκού Συνόλου. Η παιδεία, βάσει των ανακοινώσεων του σχεδίου, παρέχονταν σε όλα τα μέλη μιας κοινωνίας ανεξαιρέτως, αναιρώντας τις προκαταλήψεις και δίνοντας έμφαση στην διαπαιδαγώγηση του εργαζόμενου ελληνικού λαού.

Το Ασβεστοχώρι στην Κατοχή

Η συνεισφορά του Ασβεστοχωρίου στον αγώνα κατά των κατακτητών δε θα μπορούσε να χαρακτηριστεί μικρή. Πολλοί Ασβεστοχωρίτες έλαβαν μέρος στον αγώνα αντίστασης κατά των γερμανικών αρχών κατοχής λειτουργώντας ως Σύνδεσμοι του ΕΑΜ με τον ΕΛΑΣ. Λόγω της σημαντικής γεωστρατηγικής θέσης του χωριού πολλοί Ασβεστοχωρίτες μετέφεραν πληροφοριακό υλικό ή οδηγούσαν άλλους αντιστασιακούς από τη Θεσσαλονίκη στο χωριό Λιβάδι, πίσω από το Χορτιάτη προς τη Χαλκιδική, που βρισκόταν το αρχηγείο του ΕΛΑΣ, ή προς το Λαγκαδά, κι αντίστροφα. Επιπλέον, κάποιοι πρόσφεραν καταφύγιο σε διερχόμενους αντιστασιακούς, παρότι τα περισσότερα σπίτια του χωριού είχαν επιταχθεί στους Γερμανούς⁷³.

Της θέσης αυτής του χωριού που λειτουργούσε ως σταυροδρόμι επωφελήθηκαν και οι κατακτητές, οι οποίοι εγκατέστησαν ένα τάγμα της Βέρμαχτ για να ελέγχει τη δίοδο προς Θεσσαλονίκη, Λαγκαδά και Χορτιάτη. Μάλιστα, εγκατέστησαν δύο ασυρμάτους στην περιοχή του Ασβεστοχωρίου⁷⁴. Το τάγμα της Βέρμαχτ έμεινε εγκατεστημένο στο Ασβεστοχώρι από την έναρξη μέχρι και τη λήξη του πολέμου.

Στις 12 Ιουλίου του 1944 ομάδα του ΕΛΑΣ επιτέθηκε στον αστυνομικό σταθμό και τη φρουρά του Σανατορίου αφοπλίζοντας και αιχμαλωτίζοντας τους δεκαοχτώ εκ των είκοσι ανδρών, τους οποίους αργότερα εκτέλεσε⁷⁵. Οι αντάρτες δέσμευσαν φαρμακευτικό υλικό από το νοσηλευτικό ίδρυμα πριν αποχωρήσουν και έκοψαν τα σύρματα από τον τηλεγράφο⁷⁶. Αργότερα, όταν αυτοκίνητο των Γερμανών με τέσσερις

⁷² Δημαράς, Α. (1986), *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε: Τεκμήρια Ιστορίας*. 2^{ος} Τ. Αθήνα: Νέα Ελληνική Βιβλιοθήκη, σελ. 197

⁷³ http://www.asvestohori.gr/?page_id=21

⁷⁴ Ο. π.

⁷⁵ Δορδανάς, Σ. (2002) *Αντίποινα των γερμανικών αρχών κατοχής στη Μακεδονία (1941-1944)*, (διδακτορική διατριβή) Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, σ. 715

⁷⁶ Δορδανάς, Σ., *ό. π.*, σ. 715

επιβαίνοντες κατευθυνόταν προς το Ασβεστοχώρι για να ελέγξει την κατάσταση και να αποκαταστήσει τη βλάβη του τηλεγράφου, έπεσε σε ενέδρα ανταρτών οι οποίοι σκότωσαν τους δύο και τραυμάτισαν τους άλλους δύο.

Μερικές ημέρες μετά τα συμβάντα, στις 20 Ιουλίου 1944, οι γερμανικές αρχές ανταπέδωσαν το χτύπημα συλλαμβάνοντας και σκοτώνοντας τρία μέλη του ΕΛΑΣ στο δάσος Κουρί⁷⁷. Σε δεύτερη φάση, αποφασίζεται από την πλευρά των γερμανικών και βουλγαρικών αρχών κατοχής εκκαθαριστική επιχείρηση εναντίον των «συμμοριών στην περιοχή Ασβεστοχωρίου – Χορτιάτη». Στις 26 Ιουλίου 1944 πραγματοποιείται υπό τις οδηγίες του Σούμπερτ και με επικεφαλής τους δύο υπαρχηγούς του Γερμανάκη και Καπετανάκη εκτέλεση δεκαέξι ανδρών έξω από το Ασβεστοχώρι προς το Σανατόριο⁷⁸. Από τους δεκαέξι άνδρες οι περισσότεροι ήταν όντως μέλη της αντίστασης, τέσσερις ήταν Ασβεστοχωρίτες, εννέα ήταν υπάλληλοι του Σανατορίου, δύο ήταν τρόφιμοι του Σανατορίου και ένας ήταν κάτοικος Θεσσαλονίκης που παραθέριζε στο Ασβεστοχώρι⁷⁹.

1^ο ΜΙΚΤΟ ΕΞΑΤΑΞΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙΟΥ(1929-1950)

Από το 1929 και στο αρχείο του σχολείου του Ασβεστοχωρίου εμφανίζεται το επίθετο «μικτό» στους τίτλους των μαθητολογίων. Ξεκινά λοιπόν η λειτουργία δύο μικτών δημοτικών σχολείων, του 1^{ου} και του 2^{ου}. Από το έτος 1929 μέχρι το 1950 παρατηρήθηκε σημαντική βελτίωση στον τρόπο οργάνωσης των μαθητολογίων. Τα δεδομένα παρουσιάζονται καθαρογραμμένα και οι συνεκτικοί πίνακες που έχουν τα σύνολα των μαθητών είναι ευκρινείς. Σύμφωνα με τα δεδομένα που προκύπτουν από τους παρακάτω πίνακες πρόκειται σε κάποιες περιπτώσεις να πραγματοποιηθεί ταύτιση με τις εκάστοτε εκπαιδευτικές αλλαγές της κάθε κυβέρνησης ή του καθεστώτος. Σε ορισμένες περιπτώσεις επιχειρήθηκε εφαρμογή των νομοσχεδίων που θεσπίζονταν ανά περίοδο.

ΕΤΗ 1929/30 – 1930/31

Για το έτος 1929/30 έχουν βρεθεί τα στοιχεία των τεσσάρων πρώτων τάξεων, της Α', Β', Γ' και Δ'. Οι Ε' και ΣΤ' τάξεις παραλείπονται. Όπως θα παρατηρήσουμε

---

⁷⁷ Δορδανάς, Σ., ό. π., σ. 715

⁷⁸ Δορδανάς, Σ., ό. π., σ. 716

⁷⁹ Δορδανάς, Σ., ό. π., σ. 717

παρακάτω η απουσία των Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεων από το βασικό μαθητολόγιο είναι συχνή. Οι δύο τελευταίες τάξεις του δημοτικού σχολείου σε κάποιες περιπτώσεις αναλύονται σε διαφορετικό μαθητολόγιο. Ωστόσο, όσον αφορά το σχολικό έτος 1929/30 η ανάλυσή τους δε βρέθηκε. Για το 1930 στις σελίδες του μαθητολογίου βρέθηκαν ονόματα διδασκόντων. Έτσι προκύπτει ότι στο σχολείο δίδασκαν οι Ζιάννα, Μανδίκου, ενώ το τρίτο όνομα δεν είναι ευανάγνωστο (βλ. παράρτημα 9).

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ		ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ		ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ	
	1929-30	1930-31	1929-30	1930-31	1929-30	1930-31
A	60	47 ⁸⁰	1	5	59	42
B	41	51 ⁸¹	4	3	37	48
Γ	40	40 ⁸²	5	3	35	37
Δ	36	31 ⁸³	4	-	32	31
E		26		1		25
ΣΤ		17		3		14
ΣΥΝΟΛΟ	177	212	14	15	163	197

	ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ		ΣΤΑΣΙΜΟΙ		ΑΠΟΛΥΘΕΝΤΕΣ	
	1929-30	1930-31	1929-30	1930-31	1929-30	1930-31
A	49	32	10	10		-
B	34	40	3	8		-
Γ	30	31	5	6		-
Δ	29	25	3	6		-
E		18		7		-
ΣΤ		14		-		14

⁸⁰ Εκ των οποίων τα 30 είναι αγόρια και τα 17 κορίτσια.

⁸¹ Εκ των οποίων τα 25 είναι αγόρια και τα 26 κορίτσια

⁸² Εκ των οποίων τα 18 είναι αγόρια και τα 22 κορίτσια

⁸³ Εκ των οποίων τα 18 είναι αγόρια και τα 13 κορίτσια

ΣΥΝΟΛΟ	142	160	21	37		14
---------------	-----	-----	----	----	--	----

ΕΤΗ 1931-1932

Στο παρόν μαθητολόγιο υπήρχαν πληροφορίες σχετικά με τα διδασκόμενα μαθήματα. Έτσι, τα μαθήματα που προβλέπονταν προς διδασκαλία για το έτος 1931/32 ήταν τα εξής: Θρησκευτικά, Ελληνικά, Ιστορία, Αριθμητική, Πατριδογνωσία και Γεωγραφία, Πραγματογνωσία, Φυσική Ιστορία, Φυσική Πειραματική, Καλλιγραφία, Γυμναστική, Ιχνογραφία, Ωδική, Χειροτεχνία.

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	28	17	45	28	14	42
B	25	12	37	24	11	35
Γ	22	20	42	21	19	40
Δ	15	21	36	13	19	32
E	21	7	28	20	7	27
ΣΤ	8	5	13	8	5	13
ΣΥΝΟΛΟ	119	82	201	114	75	189

	ΕΞΕΤΑΣΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	28	14	42	6	4	10
B	24	11	35	6	0	6
Γ	21	19	40	4	2	6
Δ	13	19	32	2	2	4
E	20	7	27	1	0	1
ΣΤ	8	5	13	1	0	1

ΣΥΝΟΛΟ	114	75	189	20	8	28
---------------	-----	----	-----	----	---	----

ΕΤΗ 1932-1933

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	26	34	60	22	28	50
B	29	11	40	24	11	35
Γ	21	14	35	21	11	32
Δ	21	20	41	14	17	31
E	12	18	30	11	14	25
ΣΤ	21	7	28	17	5	22
ΣΥΝΟΛΟ	130	104	234	109	86	195

	ΕΞΕΤΑΣΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	22	28	50	6	7	13
B	23	11	34	6	1	7
Γ	21	11	32	5	1	6
Δ	14	17	31	7	5	12
E	10	14	24	-	3	3
ΣΤ	15	4	19	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	105	85	190	24	17	41

ΕΤΟΣ 1933-1934

Στις σελίδες που έγινε η περιγραφή του έτους 1933/34 βρέθηκαν οι υπογραφές 5 εκπαιδευτικών και του διευθυντή. Τα ονόματα δεν ήταν ευκρινή.

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	24	26	50	24	25	49
B	28	20	48	27	17	44
Γ	21	11	32	17	11	28
Δ	23	14	37	21	13	34
E	7	11	18	6	9	15
ΣΤ	10	6	16	9	6	15
ΣΥΝΟΛΟ	113	88	201	104	81	185

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	-	1	1	7	8	15
B	1	3	4	7	3	10
Γ	4	-	4	5	1	6
Δ	2	1	3	4	1	5
E	1	2	3	-	-	-
ΣΤ	1	-	1	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	9	7	16	23	13	36

	ΕΞΕΤΑΣΘΕΝΤΕΣ			ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	23	25	48	16	17	33
B	27	17	44	20	14	34
Γ	17	11	28	12	10	22

Δ	21	13	34	17	12	29
Ε	6	9	15	6	9	15
ΣΤ	9	6	15	9	6	15
ΣΥΝΟΛΟ	103	81	184	80	68	148

ΕΤΟΣ 1934-1935

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	26	31	57	23	30	53
B	23	25	48	22	23	45
Γ	23	15	38	18	14	32
Δ	16	11	27	14	11	25
Ε	18	9	27	13	9	22
ΣΤ	6	7	13	5	6	11
ΣΥΝΟΛΟ	112	98	210	95	93	188

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	3	1	4	16	22	38
B	1	2	3	21	19	40
Γ	5	1	6	14	11	25
Δ	2	-	2	12	11	23
Ε	5	-	5	11	8	19
ΣΤ	1	1	2	5	6	11
ΣΥΝΟΛΟ	17	5	22	79	77	156

ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ			
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	7	8	15
B	1	4	5
Γ	4	3	7
Δ	2	-	2
E	2	1	3
ΣΤ	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	16	16	32

Σε κάθε περίπτωση αναφέρεται και η διαγωγή. Η διάπλαση του ήθους των παιδιών ήταν ένα βασικό μέλημα του σχολείου. Σε κάθε περίπτωση η υπακοή και η πειθαρχία αποτελούσαν το στοιχείο το οποίο θα προσδώσει στους μαθητές και τις μαθήτριες έναν καλό χαρακτηρισμό στο πεδίο της διαγωγής.

ΕΤΟΣ 1935 - 1936

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	19	24	43	18	21	39
B	19	25	44	15	24	39
Γ	22	21	43	22	20	42
Δ	15	12	27	15	12	27
E	11	11	22	7	8	15
ΣΤ	13	9	22	11	7	18
ΣΥΝΟΛΟ	99	102	201	88	92	180

ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ
---------------------	----------------------

	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	1	3	4	2	6	8
B	4	1	5	1	1	2
Γ	-	1	1	2	-	2
Δ	-	-	-	2	2	4
E	4	3	7	-	-	-
ΣΤ	2	2	4	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	11	10	21	7	9	16

ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ			
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	16	15	31
B	14	23	37
Γ	20	20	40
Δ	13	10	23
E	7	8	15
ΣΤ	11	7	18
ΣΥΝΟΛΟ	81	83	164

ΕΤΟΣ 1936 - 1937

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	18	18	36	13	15	28
B	16	19	35	16	18	34
Γ	15	23	38	15	22	37

Δ	24	18	42	22	14	36
Ε	10	11	21	10	11	21
ΣΤ	5	9	14	5	6	11
ΣΥΝΟΛΟ	88	98	186	81	86	167

	ΔΙΕΤΕΙΣ			ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	3	6	9	5	3	8
B	-	1	1	-	1	1
Γ	2	-	2	2	1	3
Δ	3	2	5	2	4	6
Ε	-	-	-	-	-	-
ΣΤ	-	-	-	1	2	3
ΣΥΝΟΛΟ	8	9	17	10	11	21

	ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	9	10	19	5	4	9
B	16	12	28	-	6	6
Γ	11	16	27	2	6	8
Δ	17	17	34	2	-	2
Ε	7	9	16	3	2	5
ΣΤ	5	6	11	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	65	70	135	12	18	30

Ο τίτλος του βαθμολογίου αναφέρει δτάξιο αλλά μόνο οι 4 πρώτες τάξεις αναλύονται. Σε διαφορετικό βαθμολόγιο βρέθηκαν η Ε΄ και ΣΤ΄. Στο σημείο αυτό γίνεται αντιληπτό ότι επιχειρήθηκε να εφαρμοστεί το καινούριο εκπαιδευτικό σύστημα που θέσπισε το Καθεστώς Μεταξάς με το τετρατάξιο δημοτικό σχολείο. Έτσι εμφανίζεται και η κατηγορία «διετείς». Όσοι δεν επέτυχαν στις εξετάσεις για την εισαγωγή τους στο Γυμνάσιο θα έπρεπε να συνεχίσουν για δύο ακόμα χρόνια στο δημοτικό, στις Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεις και θα υποβάλλονταν ξανά στη διαδικασία των εξετάσεων για την εισαγωγή τους στο Αστικό σχολείο. Όσοι αποτύγχαναν για δεύτερη φορά θα εγκατέλειπαν οριστικά το σχολείο. Τέλος, βρέθηκε σφραγίδα του σχολείου και υπογραφές των διδασκόντων. Εκτός από τη διδασκάλισσα Μανδίκου τα υπόλοιπα ονόματα δύσκολα μπορούν να διαβαστούν (βλ. παράρτημα 10).

Τα επόμενα έτη, που θα ακολουθήσουν, βρέθηκαν σε διαφορετικό μαθητολόγιο και βαθμολόγιο.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΟΥ 1^{ΟΥ} ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙΟΥ (1937/38 – 1944) ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΟΥ 1^{ΟΥ} ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙΟΥ (1945/46 – 1952/53)

ΕΤΟΣ 1937-1938

Τα ονόματα των εκπαιδευτικών είναι πιο ευανάγνωστα στο μαθητολόγιο αυτό. Έτσι προκύπτει ότι οι εκπαιδευτικοί ήταν οι εξής οι Νταρατζόγλου, Λαμπρινός, Μανδίκου, Ζιάννα και ως διευθύντρια υπέγραφε η Μίγγου.

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	23	19	42	21	18	39
B	9	15	24	8	13	21
Γ	18	17	35	17	16	33
Δ	13	20	33	11	17	28
E	19	19	38	17	16	33
ΣΤ	7	9	16	7	7	14
ΣΥΝΟΛΟ	89	99	188	81	87	168

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	2	1	3	10	2	12
B	1	2	3	2	5	7
Γ	1	1	2	7	3	10
Δ	2	3	5	2	5	7
E	2	3	5	5	4	9
ΣΤ	-	2	2	3	-	3
ΣΥΝΟΛΟ	8	12	20	29	19	48

	ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	11	16	27
B	6	8	14
Γ	10	13	23
Δ	9	12	21
E	12	12	24
ΣΤ	4	7	11
ΣΥΝΟΛΟ	52	68	120

ΕΤΟΣ 1938 - 1939

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	27	9	36	27	9	36
B	14	21	35	13	21	34

Γ	13	10	23	12	10	22
Δ	13	20	33	12	18	30
Ε	16	12	28	12	12	24
ΣΤ	10	11	21	9	8	17
ΣΥΝΟΛΟ	93	83	176	85	78	163

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	1	-	1	4	1	5
B	1	-	1	1	4	5
Γ	1	-	1	3	1	4
Δ	-	2	2	1	2	3
Ε	5	-	5	-	-	-
ΣΤ	1	3	4	3	-	3
ΣΥΝΟΛΟ	9	5	14	12	8	20

	ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	24	6	30
B	12	17	29
Γ	9	9	18
Δ	10	17	27
Ε	12	12	24
ΣΤ	6	9	15
ΣΥΝΟΛΟ	74	69	143

ΕΤΟΣ 1939 - 1940

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	19	17	36	19	16	35
B	23	12	35	23	12	35
Γ	18	18	36	18	16	34
Δ	13	11	24	13	10	23
E	10	16	26	10	16	26
ΣΤ	14	14	28	14	10	24
ΣΥΝΟΛΟ	97	88	185	97	82	177

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	-	1	1	3	-	3
B	-	-	-	8	-	8
Γ	-	2	2	1	3	4
Δ	-	1	1	-	2	2
E	-	-	-	-	-	-
ΣΤ	-	4	4	1	-	1
ΣΥΝΟΛΟ	-	8	8	13	5	18

	ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	16	16	32
B	15	12	27

Γ	17	13	30
Δ	13	8	21
Ε	10	16	26
ΣΤ	13	10	25
ΣΥΝΟΛΟ	84	75	159

ΕΤΟΣ 1940 - 1941

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	15	12	27	12	8	20
B	23	19	42	15	15	30
Γ	19	17	36	16	11	27
Δ	18	22	40	14	16	30
Ε	13	7	20	4	6	10
ΣΤ	13	16	29	6	9	15
ΣΥΝΟΛΟ	101	93	194	67	65	132

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	2	2	4	3	1	4
B	3	1	4	1	2	3
Γ	5	4	9	-	-	-
Δ	2	6	8	-	-	-
Ε	9	1	10	-	-	-
ΣΤ	7	7	14	1	-	1

ΣΥΝΟΛΟ	28	21	49	5	3	8
---------------	----	----	----	---	---	---

ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ			
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	9	7	16
B	14	13	27
Γ	16	11	27
Δ	14	16	30
E	4	6	10
ΣΤ	5	9	14
ΣΥΝΟΛΟ	62	62	124

ΕΤΟΣ 1941-1942

Στο μαθητολόγιο αυτό, όπως και σε όλα μέχρι το 1945, παρατηρήθηκε σοβαρή μείωση στις εγγραφές των μαθητών/τριών, απόρροια των δεινών που υπέστη το ελληνικό κράτος υπό γερμανική, βουλγαρική, ιταλική κατοχή. Από ένα μέσο όρο 200 εγγραφών από τη λειτουργία του 1^{ου} μικτού σχολείου, εδώ οι εγγραφές είναι 113. Επίσης, μεγάλος αριθμός μαθητών και μαθητριών εγκατέλειψαν το σχολείο στη μέση της σχολικής χρονιάς. Ενεγράφησαν 113 μαθητές και μαθήτριες, εκ των οποίων μόνο οι 67 φοίτησαν μέχρι το τέλος της σχολικής χρονιάς. Θα μπορούσε εύκολα να παρατηρηθεί ότι μειώθηκε, σχεδόν εκμηδενίστηκε, ο αριθμός απορριφθέντων και απορριφθεισών μαθητών και μαθητριών. Λόγω της δυσκολίας λειτουργίας των σχολείων και των αντίξοων συνθηκών οι εκπαιδευτικοί φαίνεται πως θεωρούσαν σημαντική τη φοίτηση όσων μαθητών είχαν προσέλθει και πιθανώς για το λόγο αυτό προσπάθησαν να μειώσουν το ποσοστό της σχολικής αποτυχίας. Στο μαθητολόγιο βρέθηκε έγγραφο που περιείχε το ωρολόγιο πρόγραμμα μαθημάτων της Β΄ τάξης. Έτσι, τα διδασκόμενα μαθήματα ήταν τα εξής: Θρησκευτικά, Ελληνικά, Αριθμητική, Πραγματογνωσία, Ιχνογραφία, Καλλιγραφία, Ωδική, Γυμναστική, Χειροτεχνία (βλ. παράρτημα 11).

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	18	8	26	7	3	10
B	9	7	16	7	5	12
Γ	11	10	21	1	8	9
Δ	16	8	24	6	4	10
E	7	13	20	7	13	20
ΣΤ	5	1	6	5	1	6
ΣΥΝΟΛΟ	66	47	113	33	34	67

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	11	5	16	-	-	-
B	2	2	4	1	-	1
Γ	8	-	8	-	-	-
Δ	10	4	14	1	-	1
E	1	3	4	-	-	-
ΣΤ	-	-	-	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	32	14	46	2	-	2

	ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	7	3	10
B	6	5	11
Γ	1	8	9

Δ	5	4	9
Ε	6	8	14
ΣΤ	5	1	6
ΣΥΝΟΛΟ	30	29	59

ΕΤΟΣ 1942-1943

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	16	15	31	12	10	22
B	12	4	16	9	3	12
Γ	8	7	15	8	7	15
Δ	17	10	27	10	7	17
Ε	7	7	14	7	7	14
ΣΤ	6	6	12	5	6	11
ΣΥΝΟΛΟ	66	49	115	51	40	91

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	4	5	9	6	5	11
B	3	1	4	4	-	4
Γ	1	2	3	1	-	1
Δ	7	3	10	-	-	-
Ε	-	-	-	-	-	-
ΣΤ	1	-	1	1	-	1
ΣΥΝΟΛΟ	16	11	27	12	5	17

ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ			
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	6	5	11
B	5	3	8
Γ	7	5	12
Δ	10	7	17
E	7	7	14
ΣΤ	5	6	11
ΣΥΝΟΛΟ	40	33	73

ΕΤΟΣ 1943-1944

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	23	24	47	16	18	34
B	12	12	24	8	10	18
Γ	8	8	16	4	5	9
Δ	8	6	14	7	4	11
E	7	6	13	6	6	12
ΣΤ	9	6	15	9	6	15
ΣΥΝΟΛΟ	67	62	129	50	49	99

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	4	6	10	2	-	2

B	2	1	3	2	1	3
Γ	2	2	4	1	-	1
Δ	1	1	2	-	-	-
Ε	1	-	1	-	1	1
ΣΤ	-	-	-	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	10	10	20	5	2	7

ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ			
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	14	18	32
B	6	9	15
Γ	3	5	8
Δ	7	4	11
Ε	6	6	12
ΣΤ	9	6	15
ΣΥΝΟΛΟ	45	48	93

Για το έτος 1943/44 στο μαθητολόγιο βρέθηκε η υπογραφή του δημοδιδάσκαλου Σπύρου Τοπαλίδη.

ΕΤΟΣ 1944-1945

Για το σχολικό έτος 1944-1945 στο μαθητολόγιο υπάρχει κενό. Ο γενικός έλεγχος του έτους περιέχει πίνακα με αριθμούς μαθητών τις Ε΄ και ΣΤ΄ μόνο, ο οποίος μάλιστα είναι υπογεγραμμένος από το διευθυντή στις 23 Δεκεμβρίου του 1944 και όχι στο τέλος της σχολικής χρονιάς. Στο μαθητολόγιο και στο Γενικό Έλεγχο δεν πραγματοποιείται αναφορά στις υπόλοιπες τάξεις ή στο υπόλοιπο του έτους και συνεχίζεται στις επόμενες σελίδες η ανάλυση της κατάστασης του 1945-1946. Έτσι στον επόμενο πίνακα θα παρατηρήσουμε κενό για τις Α΄, Β΄, Γ΄, Δ΄.

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A						
B						
Γ						
Δ						
E	7	6	13	6	6	12
ΣΤ	9	6	15	9	6	15
ΣΥΝΟΛΟ	16	12	28	15	12	27

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A						
B						
Γ						
Δ						
E	1	-	1	-	-	-
ΣΤ	-	-	-	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	1	-	1	-	-	-

	ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A			
B			
Γ			

Δ			
Ε	6	6	12
ΣΤ	9	6	15
ΣΥΝΟΛΟ	15	12	27

ΕΤΟΣ 1945-1946

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	21	12	33	21	12	33
B	7	16	23	7	16	23
Γ	20	14	34	20	14	34
Δ	14	8	22	14	8	22
Ε	4	4	8	4	4	8
ΣΤ	12	4	16	10	4	14
ΣΥΝΟΛΟ	78	58	136	76	58	134

	ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	17	8	25	4	4	8
B	6	14	20	1	2	3
Γ	18	14	32	2	-	2
Δ	14	8	22	-	-	-
Ε	4	4	8	-	-	-
ΣΤ	10	3	13	1	-	1
ΣΥΝΟΛΟ	69	51	120	8	6	14

ΕΤΟΣ 1946-1947

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	17	14	31	16	14	30
B	17	11	28	16	11	27
Γ	9	17	26	9	16	25
Δ	17	15	32	16	15	31
E	15	10	25	15	10	25
ΣΤ	7	8	15	7	8	15
ΣΥΝΟΛΟ	82	75	157	79	74	153

	ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	14	12	26	2	2	4
B	13	9	22	3	2	5
Γ	8	14	22	1	2	3
Δ	12	14	26	4	1	5
E	13	9	22	2	1	3
ΣΤ	6	8	14	1	-	1
ΣΥΝΟΛΟ	66	66	132	13	8	21

ΕΤΟΣ 1947-1948

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.

A	10	8	18	6	6	12
B	18	12	30	16	12	28
Γ	17	11	28	16	10	26
Δ	14	15	29	13	13	26
E	13	14	27	11	14	25
ΣΤ	14	9	23	14	7	21
ΣΥΝΟΛΟ	86	69	155	76	62	138

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	4	2	6	2	-	2
B	2	-	2	2	1	3
Γ	1	1	2	-	1	1
Δ	1	2	3	-	-	-
E	2	-	2	1	-	1
ΣΤ	-	2	2	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	10	7	17	5	2	7

	ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	4	6	10
B	14	11	24
Γ	16	9	25
Δ	13	13	26
E	10	14	24

ΣΤ	14	7	21
ΣΥΝΟΛΟ	71	60	131

ΕΤΟΣ 1948-1949

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	10	15	25	8	15	23
B	9	6	15	8	6	13
Γ	16	13	29	15	13	28
Δ	18	11	29	18	11	28
E	16	15	31	15	15	29
ΣΤ	9	12	21	9	11	20
ΣΥΝΟΛΟ	78	72	150	73	71	144

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	2	-	2	1	1	2
B	1	-	1	-	-	-
Γ	1	-	1	1	-	1
Δ	-	-	-	3	-	3
E	1	-	1	5	-	5
ΣΤ	-	1	1	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	5	1	6	10	1	11

ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ

	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	7	14	21
B	7	6	13
Γ	14	3	17
Δ	14	11	25
E	10	14	24
ΣΤ	9	11	20
ΣΥΝΟΛΟ	61	69	130

ΕΤΟΣ 1949-1950

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	8	7	15	7	6	13
B	7	14	21	6	11	17
Γ	8	5	13	7	5	12
Δ	16	13	29	15	13	28
E	15	11	26	15	9	24
ΣΤ	8	13	21	8	13	21
ΣΥΝΟΛΟ	62	63	125	58	57	115

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	1	1	2	-	1	1
B	-	3	3	1	-	1
Γ	-	-	-	1	-	1

Δ	1	-	1	5	-	5
Ε	-	2	2	-	1	1
ΣΤ	-	-	-	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	2	6	8	7	2	9

ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ			
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	7	5	8
B	6	11	17
Γ	7	5	12
Δ	10	13	23
Ε	15	8	23
ΣΤ	8	13	21
ΣΥΝΟΛΟ	53	55	108

2^ο ΜΙΚΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙΟΥ (1929-1950)

Σύμφωνα με τις εγγραφές των μαθητών και μαθητριών, όπως θα παρατηρηθεί παρακάτω, το 2^ο Δημοτικό Σχολείο Ασβεστοχωρίου είχε μεγαλύτερο αριθμό μαθητικού δυναμικού. Ο συνολικός αριθμός αγοριών και κοριτσιών ανά έτος κυμαίνεται κατά μέσο όρο στις 200 εγγραφές, εάν εξαιρέσουμε τα Κατοχικά χρόνια που οι εγγραφές μειώθηκαν και η σχολική διαρροή αυξήθηκε. Στο 1^ο Δημοτικό Σχολείο ο αριθμός είναι αντίστοιχος για τα έτη 1929 έως 1935. Από το 1936 παρατηρείται μια μείωση της τάξης των 20-30 εγγραφών σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Από το 1941 μέχρι το 1945 σημειώνεται αισθητή μείωση των εγγραφών αλλά και των αποσυρθέντων μαθητών και μαθητριών εν τω μέσω της σχολικής χρονιάς και στα δύο σχολεία. Από το 1946 ο αριθμός των εγγραφών σταδιακά αυξάνεται, ωστόσο η διαφορά της τάξης των 20 μαθητών παραμένει στα δυο σχολεία με το 2^ο να υπερέχει σε συνολικό αριθμό εγγραφών ανά έτος. Τα αίτια της μεγαλύτερης προσέλευσης

παιδιών στο 2^ο Δημοτικό Σχολείο είναι άγνωστα. Πιθανές αιτίες θα μπορούσαν εκτός άλλων να αποτελούν η ποιότητα των σχολικών εγκαταστάσεων, οι προτιμήσεις των γονέων σε συγκεκριμένους διδάσκοντες, η τοποθεσία των σχολικών κτιρίων κ.α. Όπως στα μαθητολόγια του 1^{ου} μικτού δημοτικού σχολείου, έτσι και σε αυτά του 2^{ου} δε βρέθηκε η περιγραφή του έτους 1944-1945. Σύμφωνα με βιβλίο των πρακτικών που βρέθηκε για τα έτη 1946/1947 και 1948/1949 προκύπτει πως τα δύο δημοτικά σχολεία συνεργάζονταν ώστε να υπάρχει κοινό ωρολόγιο πρόγραμμα (βλ. παράρτημα 12). Βάσει μιας σειράς πράξεων από την αρχή του έτους μέχρι και το τέλος όλα τα σημαντικά ζητήματα αποφασίζονταν από κοινού. Τα θέματα αυτά είχαν να κάνουν ως επί το πλείστον με το ωρολόγιο πρόγραμμα, με την ανάθεση των τάξεων στους εκπαιδευτικούς η οποία αποφασιζόταν από το διευθυντή στην αρχή του σχολικού έτους, με τα διδακτικά βιβλία, με το πρόγραμμα των μεγάλων εορτών και τον τρόπο που τα σχολεία επρόκειτο να συμμετέχουν στους εορτασμούς, με τις οδηγίες του επιθεωρητή, κ.α. Οι διδάσκαλοι και διδασκάλισσες όπως και ο διευθυντής ή η διευθύντρια στο τέλος κάθε πράξης υπέγραφαν για να δηλώσουν τη σύμφωνη γνώμη τους (βλ. παράρτημα 13).

Αυτό που πρόκειται να γίνει εύκολα αντιληπτό είναι το ότι από το 1945 και έπειτα ο αριθμός των παιδιών που αποσύρονταν μειώνεται σημαντικά. Έτσι μάλλον διαφαίνεται η πρόοδος που συντελέστηκε στην προσπάθεια εξάλειψης του φαινομένου της σχολικής διαρροής πριν από την ολοκλήρωση της φοίτησης.

ΕΤΟΣ 1929-1930

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ
A	49	3
B	45	2
Γ	40	2
Δ	33	1
E	30	-
ΣΤ	14	3
ΣΥΝΟΛΟ	211	11

	ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ	ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ
A	10	36
B	9	34
Γ	13	25
Δ	3	29
E	8	22
ΣΤ	-	11
ΣΥΝΟΛΟ	43	157

ΕΤΟΣ 1930-1931

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	25	25	50	22	23	45
B	27	12	39	26	12	38
Γ	22	25	47	22	24	46
Δ	10	19	29	10	18	28
E	14	16	30	14	16	30
ΣΤ	9	5	14	7	4	11
ΣΥΝΟΛΟ	107	102	209	101	97	198

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	3	2	5	14	8	22
B	1	-	1	12	2	14
Γ	-	1	1	10	6	16

Δ	-	1	1	2	4	6
Ε	-	-	-	6	2	8
ΣΤ	2	1	3	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	6	5	11	44	22	66

ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ			
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	8	15	23
B	14	10	24
Γ	12	18	30
Δ	8	14	22
Ε	8	14	22
ΣΤ	7	4	11
ΣΥΝΟΛΟ	57	75	131

ΕΤΟΣ 1931-1932

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	31	31	62	29	31	60
B	18	11	29	18	11	29
Γ	26	15	41	26	14	40
Δ	13	21	34	13	15	28
Ε	16	16	32	12	14	26
ΣΤ	7	12	19	7	12	19
ΣΥΝΟΛΟ	111	106	217	105	97	202

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	2	-	2	10	7	17
B	-	-	-	4	1	5
Γ	-	1	1	8	4	12
Δ	-	6	6	2	1	3
E	4	2	6	-	-	-
ΣΤ	-	-	-	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	6	9	15	24	13	37

	ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	19	24	43
B	14	10	24
Γ	18	10	28
Δ	11	14	25
E	12	14	26
ΣΤ	7	12	19
ΣΥΝΟΛΟ	81	84	165

ΕΤΟΣ 1932-1933

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	40	37	77	38	32	70

B	17	23	40	17	23	40
Γ	22	13	35	17	12	29
Δ	21	13	34	15	12	27
E	12	15	27	10	11	21
ΣΤ	11	8	19	11	8	19
ΣΥΝΟΛΟ	123	109	232	108	98	206

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	3	5	8	8	7	15
B	-	2	2	4	-	4
Γ	5	1	6	3	3	6
Δ	6	1	7	3	-	3
E	2	4	6	-	-	-
ΣΤ	-	-	-	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	16	13	29	18	10	28

	ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	29	24	53
B	13	21	34
Γ	14	9	23
Δ	12	12	24
E	10	11	21
ΣΤ	11	8	19

ΣΥΝΟΛΟ	89	85	174
---------------	----	----	-----

ΕΤΟΣ 1933-1934

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	25	26	51	25	25	50
B	23	22	45	17	21	38
Γ	19	22	41	16	21	37
Δ	13	7	20	11	6	17
E	11	10	21	10	10	20
ΣΤ	7	10	17	7	10	17
ΣΥΝΟΛΟ	98	97	195	86	93	179

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	-	1	1	10	4	14
B	6	1	7	6	1	7
Γ	3	1	4	3	3	6
Δ	2	1	3	3	-	3
E	1	1	2	-	-	-
ΣΤ	-	-	-	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	12	5	17	22	8	30

ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ		
APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.

A	15	21	36
B	11	20	31
Γ	13	18	31
Δ	10	5	15
E	10	10	20
ΣΤ	7	10	17
ΣΥΝΟΛΟ	66	84	150

ΕΤΟΣ 1934-1935

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	25	20	45	23	20	43
B	21	15	36	21	15	36
Γ	18	21	39	17	20	37
Δ	16	19	35	13	15	28
E	12	4	16	10	3	13
ΣΤ	12	7	19	10	6	16
ΣΥΝΟΛΟ	104	86	190	94	79	173

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	2	-	2	9	5	14
B	-	-	-	6	-	6
Γ	1	1	2	5	2	7
Δ	3	4	7	2	1	3

Ε	2	1	3	2	1	3
ΣΤ	2	1	3	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	10	7	17	24	9	33

ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ			
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	14	15	29
B	15	15	30
Γ	12	18	30
Δ	11	14	25
Ε	8	2	10
ΣΤ	10	6	16
ΣΥΝΟΛΟ	70	70	140

ΕΤΟΣ 1935-1936

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	22	25	47	20	23	43
B	20	17	37	19	17	36
Γ	20	18	38	17	17	34
Δ	14	20	34	12	19	31
Ε	16	14	30	10	11	21
ΣΤ	10	4	14	7	3	10
ΣΥΝΟΛΟ	102	98	200	85	90	175

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	2	2	4	2	6	8
B	1	-	1	3	-	3
Γ	3	1	4	4	-	4
Δ	2	1	3	-	1	1
E	6	3	9	-	-	-
ΣΤ	3	1	4	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	17	8	25	9	7	16

	ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	18	17	35
B	16	17	33
Γ	13	17	30
Δ	12	18	30
E	10	11	21
ΣΤ	7	3	10
ΣΥΝΟΛΟ	76	83	159

ΕΤΟΣ 1936-1937

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	15	25	40	14	25	39
B	24	19	43	23	18	41

Γ	22	15	37	18	15	33
Δ	15	19	34	13	17	30
Ε	11	18	29	10	16	26
ΣΤ	10	10	20	9	10	19
ΣΥΝΟΛΟ	97	106	203	87	101	188

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	1	-	1	4	11	15
B	1	1	2	6	3	9
Γ	4	-	4	4	3	7
Δ	2	2	4	4	3	7
Ε	1	2	3	1	2	3
ΣΤ	1	-	1	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	10	5	15	19	22	41

	ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	10	14	24
B	17	15	32
Γ	14	12	26
Δ	9	14	23
Ε	9	14	23
ΣΤ	9	10	19
ΣΥΝΟΛΟ	68	79	147

ΕΤΟΣ 1937-1938

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	26	26	52	22	24	46
B	22	19	41	21	16	37
Γ	22	17	39	18	17	35
Δ	19	14	33	15	14	29
E	11	16	27	10	14	24
ΣΤ	9	14	23	9	14	23
ΣΥΝΟΛΟ	109	106	215	95	99	194

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	4	2	6	10	2	12
B	1	3	4	3	3	6
Γ	4	-	4	5	2	7
Δ	4	-	4	3	2	5
E	1	2	3	3	2	5
ΣΤ	-	-	-	1	-	1
ΣΥΝΟΛΟ	14	7	21	25	11	36

	ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	12	22	34
B	18	13	31

Γ	13	15	28
Δ	12	12	24
Ε	7	12	19
ΣΤ	8	14	22
ΣΥΝΟΛΟ	70	88	158

ΕΤΟΣ 1938-1939

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	25	25	50	23	22	45
B	18	27	45	17	26	43
Γ	23	19	42	21	17	38
Δ	23	17	40	19	17	36
Ε	14	13	27	13	12	25
ΣΤ	10	10	20	10	8	18
ΣΥΝΟΛΟ	113	111	224	103	102	205

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	2	3	5	2	4	6
B	1	1	2	2	2	4
Γ	2	2	4	3	4	7
Δ	4	-	4	3	4	7
Ε	2	-	2	-	-	-
ΣΤ	-	2	2	5	-	5

ΣΥΝΟΛΟ	11	8	19	15	14	29
---------------	----	---	----	----	----	----

ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ			
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	21	18	39
B	15	24	39
Γ	18	13	31
Δ	16	13	29
E	13	12	25
ΣΤ	5	8	13
ΣΥΝΟΛΟ	88	88	176

ΕΤΟΣ 1939-1940

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	19	15	34	19	15	34
B	23	19	42	21	18	39
Γ	16	29	45	16	27	43
Δ	20	17	37	19	16	35
E	15	13	28	12	13	25
ΣΤ	14	13	27	14	12	26
ΣΥΝΟΛΟ	107	106	213	101	101	202

ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.

A	-	-	-	1	1	2
B	2	1	3	7	-	7
Γ	-	2	2	2	1	3
Δ	1	1	2	3	1	4
E	3	-	3	-	-	-
ΣΤ	-	1	1	4	5	9
ΣΥΝΟΛΟ	6	5	11	17	8	25

ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ			
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	18	14	32
B	14	18	32
Γ	14	26	40
Δ	16	15	31
E	12	13	25
ΣΤ	10	7	17
ΣΥΝΟΛΟ	84	93	177

ΕΤΟΣ 1940-1941

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	30	18	48	15	16	31
B	24	15	39	14	12	26
Γ	22	18	40	14	16	30
Δ	13	24	37	5	19	24

Ε	17	13	30	5	3	8
ΣΤ	16	12	28	5	2	7
ΣΥΝΟΛΟ	122	100	222	56	68	126

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
Α	15	2	17	2	2	4
Β	10	3	13	-	2	2
Γ	8	2	10	-	-	-
Δ	8	5	13	-	-	-
Ε	12	10	22	-	-	-
ΣΤ	11	10	21	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	64	32	96	2	4	6

	ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
Α	13	14	27
Β	14	10	24
Γ	14	16	30
Δ	5	19	24
Ε	5	3	8
ΣΤ	5	2	7
ΣΥΝΟΛΟ	56	64	120

ΕΤΟΣ 1941-1942

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	19	13	32	5	4	9
B	9	14	23	7	6	13
Γ	8	7	15	7	3	10
Δ	12	14	26	4	10	14
E	1	12	13	1	9	10
ΣΤ	3	3	6	2	-	2
ΣΥΝΟΛΟ	52	63	115	26	32	58

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	14	9	23	1	-	1
B	2	8	10	3	2	5
Γ	1	4	5	-	-	-
Δ	8	4	12	-	1	1
E	-	3	3	-	-	-
ΣΤ	1	3	4	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	26	31	57	4	3	7

	ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	4	4	8
B	4	4	8
Γ	7	3	10

Δ	4	9	13
Ε	1	9	10
ΣΤ	2	-	2
ΣΥΝΟΛΟ	22	29	51

ΕΤΟΣ 1942-1943

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	27	13	40	15	10	25
B	11	15	26	11	14	25
Γ	7	13	20	6	5	11
Δ	16	4	20	11	2	13
Ε	3	9	12	3	9	12
ΣΤ	1	9	10	1	9	10
ΣΥΝΟΛΟ	65	63	128	47	49	96

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	12	3	15	5	5	10
B	-	1	1	-	3	3
Γ	1	8	9	1	-	1
Δ	5	2	7	-	-	-
Ε	-	-	-	-	-	-
ΣΤ	-	-	-	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	18	14	32	6	8	14

ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ			
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	10	5	15
B	11	11	22
Γ	5	5	10
Δ	11	2	13
E	3	9	12
ΣΤ	1	9	10
ΣΥΝΟΛΟ	41	41	82

ΕΤΟΣ 1943-1944

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	32	17	49	25	15	40
B	10	8	18	8	8	16
Γ	12	15	27	11	13	24
Δ	5	7	12	5	6	11
E	10	2	12	8	2	10
ΣΤ	3	9	12	2	8	10
ΣΥΝΟΛΟ	72	58	130	59	52	111

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	7	2	9	6	1	7

B	2	-	2	2	3	5
Γ	1	2	3	1	2	3
Δ	-	1	1	-	-	-
Ε	2	-	2	-	-	-
ΣΤ	1	1	2	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	13	6	19	9	6	15

ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ			
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	19	14	33
B	6	5	11
Γ	10	11	21
Δ	5	6	11
Ε	8	2	10
ΣΤ	2	8	10
ΣΥΝΟΛΟ	50	46	96

Υπάρχει παράλειψη του έτους 1944-1945.

ΕΤΟΣ 1945-1946

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	27	15	42	27	15	42
B	21	15	36	21	15	36
Γ	20	13	33	20	13	33
Δ	8	10	18	8	10	18

Ε	7	13	20	7	13	20
ΣΤ	6	4	10	6	4	10
ΣΥΝΟΛΟ	89	70	159	89	70	159

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
Α	-	-	-	10	4	14
Β	-	-	-	4	2	6
Γ	-	-	-	1	-	1
Δ	-	-	-	1	-	1
Ε	-	-	-	-	3	3
ΣΤ	-	-	-	1	-	1
ΣΥΝΟΛΟ	-	-	-	17	9	26

	ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
Α	17	11	28
Β	17	13	30
Γ	19	13	32
Δ	7	10	17
Ε	7	10	17
ΣΤ	5	4	9
ΣΥΝΟΛΟ	72	61	133

ΕΤΟΣ 1946-1947

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	25	21	46	25	21	46
B	18	14	32	18	14	32
Γ	25	13	38	25	13	38
Δ	23	15	38	21	14	35
E	5	11	16	5	11	16
ΣΤ	11	12	23	11	9	20
ΣΥΝΟΛΟ	107	86	193	105	82	187

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	-	-	-	4	4	8
B	-	-	-	5	1	6
Γ	-	-	-	6	3	9
Δ	2	1	3	3	-	3
E	-	-	-	-	2	2
ΣΤ	-	3	3	1	1	2
ΣΥΝΟΛΟ	2	4	6	19	11	30

	ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	21	17	38
B	13	13	26
Γ	19	10	29

Δ	18	14	32
Ε	5	9	14
ΣΤ	10	8	18
ΣΥΝΟΛΟ	86	71	157

ΕΤΟΣ 1947-1948

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	ΑΡΡ.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	ΑΡΡ.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
Α	12	13	25	11	13	24
Β	25	18	43	25	18	43
Γ	17	14	31	17	14	31
Δ	16	10	26	15	10	25
Ε	18	15	33	16	13	29
ΣΤ	9	10	19	9	10	19
ΣΥΝΟΛΟ	97	80	177	93	78	171

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	ΑΡΡ.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	ΑΡΡ.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
Α	1	-	1	3	2	5
Β	-	-	-	5	1	6
Γ	-	-	-	3	-	3
Δ	1	-	1	-	-	-
Ε	2	2	4	6	-	6
ΣΤ	-	-	-	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	4	2	6	17	3	20

ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ			
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	8	11	19
B	20	17	37
Γ	14	14	28
Δ	15	10	25
E	10	13	23
ΣΤ	9	10	19
ΣΥΝΟΛΟ	76	75	151

ΕΤΟΣ 1948-1949

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	15	15	30	13	13	26
B	11	11	22	10	11	21
Γ	21	16	37	21	16	37
Δ	12	15	27	11	14	25
E	19	9	28	19	9	28
ΣΤ	10	13	23	10	12	22
ΣΥΝΟΛΟ	88	79	167	84	75	159

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	2	2	4	3	1	4

B	1	-	1	2	2	4
Γ	-	-	-	6	1	7
Δ	1	1	2	3	-	3
E	-	-	-	3	-	3
ΣΤ	-	1	1	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	4	4	8	17	4	21

ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ			
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	10	12	22
B	8	9	17
Γ	15	15	30
Δ	8	14	22
E	16	9	25
ΣΤ	10	12	22
ΣΥΝΟΛΟ	67	71	138

ΕΤΟΣ 1949-1950

	ΕΓΓΡΑΦΕΝΤΕΣ			ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	7	12	19	6	8	14
B	12	16	28	12	15	27
Γ	13	11	24	11	8	19
Δ	17	18	35	16	16	32
E	10	16	26	8	11	19

ΣΤ	17	9	26	16	9	25
ΣΥΝΟΛΟ	76	82	158	69	67	136

	ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΕΣ			ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	1	4	5	1	5	6
B	-	1	1	1	2	3
Γ	2	3	5	-	-	-
Δ	1	2	3	2	-	2
E	2	5	7	1	-	1
ΣΤ	1	-	1	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	7	15	22	5	7	12

	ΠΡΟΑΧΘΕΝΤΕΣ		
	APP.	ΘΗΛ.	ΣΥΝ.
A	5	3	8
B	11	13	24
Γ	11	8	19
Δ	14	16	30
E	7	11	18
ΣΤ	16	9	25
ΣΥΝΟΛΟ	64	60	124

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΣΒΕΣΤΟΧΩΡΙΟΥ (1937/38 ΕΩΣ 1950)

Το αρχείο του νηπιαγωγείου Ασβεστοχωρίου δεν παρουσιάζει ολοκληρωμένη εικόνα λειτουργίας για όλα τα σχολικά έτη. Το πρώτο χρονικά μαθητολόγιο αφορά στις

χρονιές από το 1901/1902 μέχρι το 1907. Έπειτα βρέθηκε ένα ακόμη που αναφέρεται στα έτη 1925/1926 μέχρι 1928. Το επόμενο μοναδικό μαθητολόγιο που βρέθηκε μέχρι το 1950 που εξετάζουμε είναι αυτό που πρόκειται τώρα να περιγραφεί. Το γεγονός απουσίας μαθητολογίων για ορισμένα έτη αποδίδεται πιθανώς στην απώλεια ή καταστροφή αυτών και όχι τόσο στη διακοπή λειτουργίας του νηπιαγωγείου για τόσο μεγάλα χρονικά διαστήματα. Αυτό που κρίνεται σημαντικό να αναφερθεί είναι ότι για το έτος 1940/1941 απουσιάζει η όποια πληροφορία. Σύμφωνα με τη γενική ιστορία εκπαίδευσης τα πρώτα χρόνια της γερμανικής κατοχής μεγάλο ποσοστό νηπιαγωγείων δε λειτούργησε καθόλου. Όπως φαίνεται κι από τα δικά μας δεδομένα το 1940/1941 παραλείπεται από το μαθητολόγιο, έτσι αμφισβητείται η λειτουργία του σχολείου τη χρονιά εκείνη.

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΝΗΠΙΩΝ ΤΜΗΜΑΤΟΣ Α΄		
	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο
1937-1938	21	14	35
1938-1939	16	21	37
1939-1940	14	8	22
1940-1941	-	-	-
1941-1942	31	27	58
1942-1943	7	13	20
1943-1944	14	11	25
1944-1945	16	17	33
1945-1946	10	7	17
1946-1947	19	21	40
1947-1948	15	15	30

1948-1949	19	21	40
1949-1950	25	20	45

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΓΓΡΑΦΩΝ ΝΗΠΙΩΝ ΤΜΗΜΑΤΟΣ Β΄		
	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο
1937-1938	26	26	52
1938-1939	31	22	53
1939-1940	23	25	48
1940-1941	-	-	-
1941-1942	20	18	38
1942-1943	26	30	56
1943-1944	18	18	36
1944-1945	30	18	48
1945-1946	24	24	48
1946-1947	10	15	25
1947-1948	17	20	37
1948-1949	13	15	28
1949-1950	18	22	40

ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα μελέτη ερευνήθηκε η ιστορία εκπαίδευσης του Ασβεστοχωρίου συγκριτικά με την εξέλιξη της εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Η εναλλαγή πολλών κυβερνήσεων, οι προοδευτικές ή συντηρητικές εκπαιδευτικές απόψεις, οι μεταρρυθμίσεις που δεν έγιναν, ο κλασικιστικός προσανατολισμός της εκπαίδευσης που επιχειρούνταν να ανακατευθυνθεί, οι μεγάλοι πόλεμοι που μεσολάβησαν, όλα αυτά συντελούν στην εικόνα που παρουσιάζει η ιστορία εκπαίδευσης της Ελλάδας μέχρι την περίοδο που εξετάζουμε. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια και με προσπάθεια προσαρμογής στα νομοθετήματα της εκάστοτε κυβέρνησης κινούνταν οι τοπικές εκπαιδευτικές μονάδες, όπως και το Ασβεστοχώρι. Η πλούσια εκπαιδευτική πορεία του Ασβεστοχωρίου είναι έκδηλη στο αρχείο που τόσα χρόνια φυλάσσεται προσεγμένα στο 1^ο Δημοτικό Σχολείο του χωριού.

Με επίσημη χρονολογία εκκίνησης της εκπαιδευτικής πορείας το έτος 1873 το Αβεστοχώρι ιδρύει την Αστική Σχολή και εκπαιδεύει άρρενες μαθητές. Το 1895 η σχολή μετονομάζεται σε Δημοτικό σχολείο αρρένων, ενώ από το 1899 ξεκινάει τη λειτουργία του το Παρθεναγωγείο και το Νηπιαγωγείο. Από το 1929 ιδρύονται τα δύο μικτά δημοτικά σχολεία Ασβεστοχωρίου και η φοίτηση αγοριών και κοριτσιών γίνεται κοινή. Η λειτουργία των σχολείων δεν πρόκειται να διακοπεί στα έτη που εξετάζουμε, ωστόσο με το πέρασ των χρόνων θα παρατηρηθούν σημαντικές διαφορές στον τρόπο οργάνωσης, διοίκησης και λειτουργίας των σχολείων. Τα πρώτα χρόνια λειτουργίας των σχολείων και μέχρι το 1900 περίπου το φαινόμενο που χαρακτήριζε την εκπαιδευτική κατάσταση του Ασβεστοχωρίου ήταν η σχολική διαρροή. Μεγάλος αριθμός μαθητών και μαθητριών εγγράφονταν στο σχολείο αλλά πολύ μικρότερος αριθμός ολοκλήρωνε τη φοίτησή του. Αξιοσημείωτο είναι και το θέμα της ηλικίας των μαθητών. Έτσι, σημειώνεται παιδιά σε ηλικίες από 7 έως 12 να ξεκινούν στην Α' τάξη δημοτικού και τοιουτοτρόπως υπήρχαν μαθητές από 12 έως 18 χρονών στην τελευταία τάξη του δημοτικού.

Από το 1915 και μετά στα μαθητολόγια παρουσιάζεται μια πιο οργανωμένη εικόνα, με καθαρογραμμένους και ευδιάκριτους χαρακτήρες, με το σχηματισμό πινάκων, με περισσότερες πληροφορίες για κάθε μαθητή που εγγράφεται, φοιτά, αποσύρεται, απορρίπτεται ή προβιβάζεται και με την προσαρμογή των σχολείων σταδιακά σε έναν γενικό εκπαιδευτικό κανόνα. Οι χρονιές που τα σχολεία στο Ασβεστοχώρι υπολειτούργησαν, σύμφωνα με τα δεδομένα και τις ελλειπείς αναφορές

των μαθητολογίων, είναι το έτος 1941/42 που η προσέλευση των μαθητών και μαθητριών μειώθηκε σχεδόν στο μισό, η ολοκληρωμένη δε φοίτησή τους μειώθηκε στο μισό του μισού. Επίσης, για το έτος 1944/45 δε βρέθηκαν οι αναλυτικές καταστάσεις των 4 πρώτων τάξεων κανενός εκ των δύο μικτών δημοτικών σχολείων. Μέχρι και το 1950 βρέθηκαν τα μαθητολόγια και οι γενικοί έλεγχοι σχεδόν όλων των ετών εκτός από κάποια που έχουν αναφερθεί στην εργασία αλλά και από κάποια μεγάλα κενά που υπάρχουν στο Νηπιαγωγείο. Τα σχολεία που λειτούργησαν ήταν πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ωστόσο έγινε για δέκα τουλάχιστον χρόνια και απόπειρα λειτουργίας μονοτάξιου σχολείου μέσης εκπαίδευσης, του Ημιγυμνασίου (1918-1928).

Ορισμένα συμπεράσματα που είναι άξιο να αναφερθούν σχετίζονται με τα πρώτα χρόνια λειτουργίας των σχολείων και μέχρι το 1915 περίπου. Μέχρι τότε η εκπαίδευση στο Ασβεστοχώρι φαίνεται πως δεν αποτελούσε έναν οργανωμένο και με συστηματική λειτουργία θεσμό. Οι τάξεις Α', Β' και Γ' παρουσίαζαν πολύ μεγαλύτερο ποσοστό φοίτησης σε σχέση με τις υπόλοιπες τάξεις. Πολύ μεγάλο ήταν και το ποσοστό των μαθητών και μαθητριών που εγκατέλειπαν το σχολικό περιβάλλον προτού ολοκληρώσουν τη φοίτησή τους. Επίσης, η ηλικία φοίτησης των μαθητών δεν παρουσίαζε ομοιομορφία καθώς η εκπαίδευση δεν ακολουθούσε ένα γενικό εκπαιδευτικό κανόνα. Τέλος, δινόταν ιδιαίτερη σημασία στο χαρακτηρισμό της συμπεριφοράς των παιδιών. Το ποσοστό των παιδιών με άριστη βαθμολογία και άριστη διαγωγή ήταν πολύ μικρό.

Από τα μαθητολόγια εξήχθησαν σημαντικές πληροφορίες και κατά συνέπεια συμπεράσματα για μια γενικότερη αποτίμηση και σε κοινωνικό, οικονομικό, πολιτισμικό επίπεδο. Στοιχεία που αφορούν στο επάγγελμα του γονέα αποκαλύπτουν την εικόνα και καθημερινότητα των ανθρώπων του χωριού. Στην περίπτωση μας το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού ασχολούνταν με τον ασβέστη και τις παράγωγες με τον ασβέστη εργασίες. Από τα πρακτικά που βρέθηκαν αλλά και από τη βιβλιογραφία που υπάρχει λαμβάνουμε πληροφορίες για τις εορτές που λάμβαναν χώρα στο Ασβεστοχώρι και για την κοινωνική δράση των κατοίκων, η οποία μόνο ασήμαντη δε μπορεί να χαρακτηριστεί. Από τα οικονομικά έγγραφα που διατίθενται οδηγούμαστε σε συμπεράσματα που αφορούν στη διοίκηση του χωριού και των σχολείων και στην οικονομική διαχείριση των εσόδων και εξόδων.

Τα χρόνια που εξετάστηκαν, από το 1873 μέχρι και το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα, αποτελούν μάλλον την περίοδο αυξημένου ενδιαφέροντος για την ιστορία του τόπου, καθώς συγκροτήθηκε και σταδιακά διαμορφώθηκε η ταυτότητά του. Στην πορεία της έρευνας παρατηρήθηκε η εξέλιξη, η μετάβαση, οι ζυμώσεις και οι ανακατατάξεις που πρόκυπταν ανά περίοδο και που τελικά οδήγησαν στη σύγχρονη εικόνα του Ασβεστοχωριού.

Δεν έχει σημειωθεί άλλοτε προσπάθεια αποτύπωσης μιας ολοκληρωμένης εργασίας πάνω στην ιστορία εκπαίδευσης του χωριού η οποία να βασίζεται κατά το μεγαλύτερο μέρος της στις αρχειακές πηγές που βρέθηκαν στο σχολείο. Έτσι τα περισσότερα στοιχεία της εργασίας και ειδικότερα αυτά που περιγράφονται αναλυτικά στους πίνακες δεν έχουν μελετηθεί συστηματικά. Αυτός ήταν κι ένας από τους λόγους που με οδήγησε στην εκπόνηση αυτού του εγχειρήματος. Φυσικά, αφορά στις χρονιές μέχρι το 1950, έτσι θα ήταν ωφέλιμη η διερεύνηση των επόμενων ετών από άλλον ερευνητή, όπως επίσης και η συμπλήρωση κενών ή η διόρθωση ατοπημάτων που ίσως παρουσιάζει η εν λόγω μελέτη.

Βιβλιογραφία

- Αραμπατζή, Χ. Χατζηαστερίου, Α. (2000), *Ασβεστοχώρι: Ιστορία – Παράδοση*, Θεσσαλονίκη
- Αρβανίτης Α. Ι., (1909) *Η Μακεδονία εικονογραφημένη*, Αθήνα: Αυγή
- *Ασβεστοχώριον ή Πατριδογραφία μετά ποικίλης άλλης περιγραφής φυσικών αντικειμένων*, (1879) Θεσσαλονίκη: ΕΡΜΟΥ
- Βακαλόπουλος, Α. Ε. (1989). *Ιστορία της Μακεδονίας 1354-1883*, Θεσσαλονίκη, ΒΑΝΙΑΣ
- Βαχάρογλου, Ε. (2015) *Όψεις οργάνωσης της εκπαίδευσης στην ευρύτερη περιοχή του Λαγκαδά από το 1850 έως το 1912*, Θεσσαλονίκη, Δέσποινα Κυριακίδη
- Βλαχού, Μ. (2006) *Η αξιοποίηση του τοπικού περιβάλλοντος και η οργανική του ένταξη στο μάθημα της Ιστορίας στο Κόκκινος, Γ. & Νάκου, Ε. (επιμέλεια). Προσεγγίζοντας την ιστορική εκπαίδευση στις αρχές του 21ου αιώνα*. Αθήνα, Μεταίχμιο
- Δημαράς, Α. (1986). *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε: Τεκμήρια ιστορίας*. 2^{ος} τ. Αθήνα: Νέα Ελληνική Βιβλιοθήκη
- Δορδανάς, Σ. (2002) *Αντίποινα των γερμανικών αρχών κατοχής στη Μακεδονία (1941-1944)*, (διδακτορική διατριβή) Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- Ευαγγελόπουλος Σ. Β., (1998) *Ελληνική Εκπαίδευση*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα
- Ιωαννίδου – Μπιτσιάδου, Γ. (1992) *Νέα ιστορικά στοιχεία για τη θρησκευτική και κοινοτική δομή του Ασβεστοχωρίου την τρίτη δεκαετία του 19^{ου} αι. στο: Βαλκανικά Σύμμεικτα*
- Καλλιάρεκος, Γιάννης, *Σανατόριο Ασβεστοχωρίου (1920-1945): σχέσεις ασθενών και κοινωνίας*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ιατρική Σχολή

- Καραφύλλης, Α. (2013). *Νεοελληνική Εκπαίδευση: Δυο αιώνες μεταρρυθμιστικών προσπαθειών*. 2^η αναθεωρημένη έκδοση. Εκδόσεις Κριτική
- Μπουζάκης Σ., (1994) *Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα: Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Γενική και Τεχνοεπαγγελματική Εκπαίδευση: κείμενα, εισηγητικές εκθέσεις εκπαιδευτικών νομοσχεδίων, συζητήσεις στη Βουλή, σχόλια*, Αθήνα: Gutenberg
- Μπουζάκης Σ., (1999) *Νεοελληνική Εκπαίδευση (1821-1985): εξαρτημένη ανάπτυξη*, Αθήνα: Gutenberg
- Μπουζάκης Σ. , (2011) *ΠΑΝΟΡΑΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ- Όψεις και Απόψεις*, Νεοελληνική Εκπαίδευση 1821-2010, Τόμος Β΄, Gutenberg
- Παπαδόπουλος, Σ. Ι. (1970) *Εκπαιδευτική και κοινωνική δραστηριότητα του Ελληνισμού της Μακεδονίας κατά τον τελευταίο αιώνα της Τουρκοκρατίας*, Θεσσαλονίκη, Εταιρία Μακεδονικών Σπουδών
- Σταματόπουλος, Δ. (2003) *Μεταρρύθμιση και Εκκοσμίκευση. Προς μια Ανασύνθεση της Ιστορίας του Οικουμενικού Πατριαρχείου τον 19ο αιώνα*, Αλεξάνδρεια, Αθήνα
- Τσιώμου, Α. (1915) "Μακεδονικοί καδδόναι" (Η κωμόπολις Άσβεστοχώρι-Τοπεία- Μαγευτικάί καλλωναΙ-ΣχολεΙα-Έκκλησία-Κάτοικοι-ΜΙα έκδρομή). *Κόσμος*, τεύχ. (1 Ίανουάριου)
- Τσέκου Χ. Γ., (1957) *Ιστορία του Ασβεστοχωρίου*, Θεσσαλονίκη
- *Φιλόπτωχος Αδελφότης Κυριών Ασβεστοχωρίου 1906 - 2006*
- Φραγκουδάκη Α., (1977) *Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση και φιλελεύθεροι διανοούμενοι: άγονοι αγώνες και ιδεολογικά αδιέξοδα στον μεσοπόλεμο*, Αθήνα, Κέδρος

Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία

- Γιώτης, Ν. *Το Ασβεστοχώρι στην Κατοχή – Η συμβολή του στο Έπος του 40 και στην Εθνική Αντίσταση*, στο: http://www.asvestohori.gr/?page_id=21

- Ρεπούση, Μ. (2000), Τοπικές ιστορίες στο σχολείο. Από το γενικό παρελθόν στο παρελθόν του τόπου, προσβάσιμο στο:
http://marrep.webpages.auth.gr/images/PUBLICATIONS_EL_REPOUSI/papers/topikes_istories_sto_sxoleio.pdf

Ξένη Βιβλιογραφία

- Cousinery, E. M. (1831) *Voyage dans la Macedoine, contenant des recherches sur l'histoire, le geographie et les antiquites de ce pays*, Paris: Imprimerie Royale
- Reble A., (2010) *Ιστορία της Παιδαγωγικής*, Αθήνα, Παπαδήμας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΓΕΝΙΚΟΝ		Πατρὶς	Πλ. κ. α.	Διαγωγή δ. λογράφως	Ἐπάγγελμα γονέων	Ὅλον ἄποσιπῶν	Ἀπουσίαι ἐξ ἄπο βοῆης ἢ νόσου	Θρησκευτικὰ	Ἐπίσημα	Ἄλλα
	Σαμψιθέρων		15		ἔμπορος			8	2	
	»		14		ἔμπορος			5	5	
	Ἀσβιολεχέρων									
	»		14		μυλωνορῶν			6	5	
	»		14		μαρτυρῶν			10	9	
	»		13		ἀσβιολεχέρων			9	6	
	»		15		μαρτυρῶν			6	6	
	»		13		ἀσβιολεχέρων			6	6	
	»		14		μαρτυρῶν			10	9	
	»		14		ἀσβιολεχέρων			10	8	
	»		13		αἰτηματίας			10	9	
	»		13		ἀσβιολεχέρων			9	5	
	»		14		ἀσβιολεχέρων			10	9	
	»		13		ἀσβιολεχέρων			10	9	
					ἐν Ἀσβε					ολοχέρων

Παράρτημα 1

Η βεβαίωση της 24^{ης} Ιουνίου 1920
Ο Διευθυντής
Αρχαγγέλιος

Παράρτημα 2

~~Σελ. 2~~
24/6/20
25/6/20

Παράρτημα 3

Παράρτημα 4

Παράρτημα 5

Παράρτημα 6

ΑΡΙΘ. ΕΥΡΩΦΩΣ	Όνομα ασφαλισμένου	Εκπαιδευτική τάξη		ΠΑΡΟΥΣΙΑ
		Α	Β	
	Καταστάση	5	5	
	Εργασία	5	5	
	Κατάσταση	5	5	
	Εργασία	5	5	
	Κατάσταση	5	5	
	Εργασία	5	5	
	Κατάσταση	5	5	
	Εργασία	5	5	

Παράρτημα 7

Επίσημο κείμενο

Κατάσταση

Το παρόν έγγραφο αποτελεί έκδοση των στοιχείων του ασφαλισμένου σύμφωνα με το άρθρο 12 του Ν. 2633/1998.

ΤΑΜΕΙΟΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΟΝ ΠΑΡΑΛΑΒΗΣ

ΑΡΧΗ ΤΑΜΕΙΟΥ: 1004

ΗΜΕΡΑ: 10/10

ΠΡΟΣΩΠΟΛΟΓΟΣ: Κε. 10/10

Ο ασφαλισμένος που αναφέρεται παραπάνω, σύμφωνα με το άρθρο 12 του Ν. 2633/1998, είναι:

ΑΤΙΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΗ

Κατάσταση: 10

Εργασία: 10

ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ: 10

Ημερ. Ορισμ. (Μεταφορά): 10/10

Ο ΤΑΜΙΑΣ

Το παρόν έγγραφο αποτελεί έκδοση των στοιχείων του ασφαλισμένου σύμφωνα με το άρθρο 12 του Ν. 2633/1998.

Παράρτημα 8

Εν Αθηναιοχωρίω εν 15^η Ιουνίου 1930
 Δι' αμοιβήν
 Μ. Μαυρίωνος
 Η. Μαυρίωνος

Παράρτημα 9

1	2	3	2	2	4	13	17	30	9	74	...
---	---	---	---	---	---	----	----	----	---	----	-----

Εν Αθηναιοχωρίω εν 28^η Ιουνίου 1939
 Δι' αμοιβήν
 Μ. Μαυρίωνος
 Η. Μαυρίωνος
 Ν. Μαυρίωνος
 Σ. Μαυρίωνος

Παράρτημα 10

Παράρτημα 11

Έργοι Τμήματος
 Βασ. Λαϊκός Δικη. Συγγράμματα
 Συγγράμματα έως 1942.

Μαθήματα	Δωδ. 1930	Τμήμ.	Τετάρτη	Πέμπτη	Παραρ.	Σχολ. β.	Διδασκ.
Γραμμική							
Ευκλείδει	2-240	2-330	2-240	2-330	2-240	2-330	
Επιπέδων	250-330		2,50-330		250-330		
Τετραεδρική		340-420		340-420		340-420	
Όξυεδρική	340-420		340-420				
Κωνική		430-5		430-5			
Κύβου	430-5		430-5				
Πυραμίδα						430-5	
Κυβόσφαιρα				430-5			

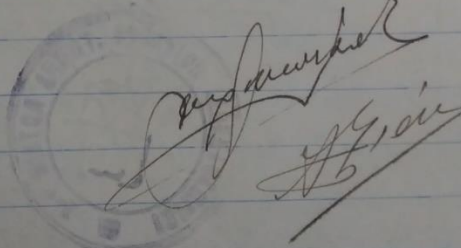
Πράξεις. 1^η

Ἐν Λεβεσχωρίῳ σήμερον τὴν 30^{ην} Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1946 καὶ ἕως 11^{ην} ὠ.μ. ἐνῆλθεν οἱ Συμβολοὶ τοῦ 1^{ου} καὶ 2^{ου} Δημοτικοῦ Σχολίου Λεβεσχωρίου καὶ ἕκτον μέτρον τοῦ κ. Χαρονοιάδου Δρῶ τοῦ 1^{ου} Δημοτικοῦ Σχολίου ἀποδέχθησαν εἰς τὴν παρανομήν τῶν εἰσῶν ὡς ἑξῆς.

τὴν Δ^η ἀπέδωκεν εἰς τὸν κ. Γεώργιον Βαχόωσιον, τὴν Ε^η εἰς τὸν κ. Χαρονοιάδην Αναστάσιον, τὴν Δ^η ἢ Δ^η Λαμπρινὴν τὴν Γ^η ἢ Αἰροδίου Νηλοαΐδου, τὴν Β^η ἢ κ. Μανδύμιον καὶ τὴν Α^η ἢ κ. Σιδάνα καὶ Καρατζόζον ἔτι κ. Δ^η Σωφρον Βιρανία μακόωσι ἐτοχῆς τοῦ κ. Βενεθεωρητοῦ δὲ ἀπέλαβον ἰσορροπίαν καὶ ὅτι ἔχεται ἀποσπασμένη.

Ἐφ' ᾧ ἐπετάχθη ἡ παραῶσα πράξις καὶ ἰσορροπία ὡς ἑξῆς.

Οἱ Συμμοδιόδοι
 Ἰσορροπία
 Σωφρον
 Καρατζόζον

Οἱ Διευθυνταὶ

 Σωφρον
 Καρατζόζον

Πράξις 2^α

Ἐν Αὐλακοχωρίῳ εὐήμερον κίην 10^ῃ Ἀπριλίου
τοῦ ἔτους 1946 ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Πέμπτην καὶ ἔβαν 11^α
καὶ ἔβαν 3^ῃ μ.μ. οἱ δημοδιδάσκαλοι τοῦ 1^{ου} καὶ 2^{ου} Δημο-
σχείου Αὐλακοχωρίου ἐνηύδον εἰς ἐνεδρίαν ἵνα καταρτι-
σῶνται τὸ ἀπορῶνον πρόγραμμα καὶ ἀποσφαιρίσῃν διὰ τῆς
ἰσαριθμῆς διδακτικῆν βιβλίων τοῦ ὄργανισμοῦ ἐκδόσεως Δρυ-
μῶν βιβλίω ἐκδόσεως 1946. καὶ ἀποσφαιρίσῃν ἀπορῶνον
ὄσως εἰσαχθῶν καὶ βιβλία τυπωταῖα ἐκδόσεως καὶ Ο.Ε.Σ.
καὶ ἀποσφαιρίσῃν καὶ παλαιὰ ἐκδόσεως.

Ἐπειὸς ἐνετάχθη τὸ ἀπορῶνον πρόγραμμα ἐπὶ τῆς δι-
δακτικῆς καὶ ἐτάχθη ὑποὺς ἔργων.

Ἐγ' ἡ ἐνετάχθη ἡ παραρῶσα ὑπόμνησις καὶ ἀποσφαι-
ρίσῃν διότι.

Οἱ Δημοδιδάσκαλοι

Ἰ. Αὐλακοχωρίου
Ἰ. Αὐλακοχωρίου
Ἰ. Αὐλακοχωρίου
Ἰ. Αὐλακοχωρίου

Οἱ Διευθυνταί.

Ἰ. Αὐλακοχωρίου
Ἰ. Αὐλακοχωρίου

Πραξίς 2:

Ἐν Λοβιότοχωρίῳ σήμερον τὴν 24^{ην} Οὐλαβρίων τοῦ ἔτους 1946 καὶ ἡμέραν τῆς ἐβδομίδος Πέμπτην καὶ ἔρα 2 μ.μ. συνέχθη, οἱ διημεροδιδάμαχοι τοῦ 1^{ου} καὶ 2^{ου} ἡμ. Σχολίου Λοβιότοχωρίου ἐν τῷ γραφίῳ τοῦ 1^{ου} ἡμ. Σχολίου παρόντων ἑσθ. μαθητῶν τῶν ἑνωτικῶν τῶν Σχολίων, ἐπ' ἀνδρίαν, διὰ τὸν διαμαρτυριῶν τοῦ ἰορτασμοῦ τοῦ αἰ. ἰωαννῆ τοῦ ἐπιμετρητοῦ ὡς τὸ θεοαποκάλυψι καὶ τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἑλληνοκρατισμοῦ ἰσχυρισμοί, ἐν ἀντιθέσει μὲν τῶν κοινῶν ἀρχῶν (Κοινὸν καὶ Ἄκρομα).

Ἐπισημειώσεις τῶν ἑρπῶν Ἀναστασίας Ζιδνας
Ἐπισημειώσεις.

1) τὴν 25^{ην} Οὐλαβρίων καὶ ἡμέραν Πέμπτην ἔτος 2^{ου} ἡμ. ἔρα 2 μ.μ. ἐπὶ μερῶν τῶν διδασκάλων ἐπὶ τῆς μαθητῶν μαρτυρίας.

2) τὴν 26^{ην} Οὐλαβρίων καὶ ἡμέραν Σάββατον οἱ μαθηταὶ ἠδεδόξαν μὲν κοινῶν ἑθιμῶν ἐπιμαχίας μετὰ τῶν ἑσθ. μαθητῶν τῶν διδασκάλων ἐπὶ τῶν μαθητῶν, ὅσον μὲν ἐπὶ τῶν ἀποστολῶν τῶν ἑσθ. ἑνωτικῶν καὶ μαρτῶν τῶν ἑσθ. ἑνωτικῶν, ἐπιμαχίας διὰ τῶν ἀποστολῶν τῶν ἑσθ. ἑνωτικῶν, ὁ δὲ διημεροδιδάμαχος, καὶ μαρτῶν διὰ τῶν μαθητῶν ὁδοῦ.

3) τὴν 27^{ην} ἔτος μακαρθίου σέφατος ἐπὶ τῶν ἐσθ. μαθητῶν ἐπὶ τὸ ἔρα τῶν ἑσθ. μαθητῶν.

4) τὴν 28^{ην} ἔτος ἐπισημειώσεων ἐπὶ τῶν μαθητῶν ἐπιμαχίας, ἐπὶ τῶν μακαρθίου σέφατος ἐπὶ τὸ μαρτυριῶν τῶν ἐσθ. μαθητῶν.

5) ἔτος μακαρθίου ἐπὶ τῶν ἐσθ. μαθητῶν τῶν ἑσθ. μαθητῶν καὶ ἔρα 2 μ.μ. ἐπὶ τῶν ἐσθ. μαθητῶν ἐπὶ τῶν ἐσθ. μαθητῶν.

Τὸν ἑσθ. μαθητῶν τῶν ἡμερῶν τῶν ἐσθ. μαθητῶν ἐπὶ τῶν ἐσθ. μαθητῶν καὶ τῶν ἐσθ. μαθητῶν ἐπὶ τῶν ἐσθ. μαθητῶν ἐπὶ τῶν ἐσθ. μαθητῶν.

Ἐπὶ τῶν ἐσθ. μαθητῶν ἐπὶ τῶν ἐσθ. μαθητῶν ἐπὶ τῶν ἐσθ. μαθητῶν ἐπὶ τῶν ἐσθ. μαθητῶν ἐπὶ τῶν ἐσθ. μαθητῶν.

ως είναι.

Οι Συνοδιστάδες

Οι Διοδιστάδες

Υπογραφή
Πρωτ.
Πρωτ.
Πρωτ.

Υπογραφή
Υπογραφή

Πράξις 4^η

Ἐν Αθηνῶν, σήμερον τὴν 6^{ην} Νοεμβρίου
τοῦ ἔτους 1946 καὶ ἡμέραν τῶν ἐπομείδος ἐκάρηται μὲν
ἔργα 11^η ὡ.μ. οἱ δημοῖσι τοῦ 1^{ου} καὶ 2^{ου} δημοσίου ἔργου
ἐν Αθηνῶν, κατόπιν τῆς ἀποφάσεως τῆς ΑΔΕΔΥ
(ὡς πρὸς μέρη 24^η ἀποφάσεως, διὰ τὴν ἀΐσιν τῆς ἀποδοτικῆς
ἀποφάσεως ὡς ἀποκαταστήσει ἐν τῆς ἀποφάσεως.

Ἐγ' ἡ ἀποφάσις ἡ ἀποφάσις καὶ ἀναγνωσθῆναι,
ἡ ἀποφάσις ὡς ἔσται

ἡ ἀποφάσις
ἡ ἀποφάσις
ἡ ἀποφάσις
ἡ ἀποφάσις
ἡ ἀποφάσις

ὁ ἀποφάσις
ἡ ἀποφάσις
ἡ ἀποφάσις

Πράξις 5^η

Εν φεβρουαρίου είνερον τὸ 21^{ον} Ἰαβουίου τῶν ἔσων 1947 κήρυκα δυνάμει καὶ ἔργῳ Π.δ.μ. οἱ δημοδιδάσκαλοι τοῦ 1^{ου} καὶ τοῦ 2^{ου} Δημοτικοῦ Σχολίου φεβρουαρίου εὐνοῦντες καὶ εὐνοῦνται καὶ ἀσπασίαν ἰσὺν ἔργῳ κοινῶν οἱ ὀριζυνοὶ χαρῖσιν ἐν δύο σχολίῳν μὴ γαμῖνται ἐν δύο κληρίκων ἐν 2^ῳ ἰσὺν, καὶ ἡ γαμῖνται καὶ ἡ εὐνοῦνται αὐτῶν καὶ ἐν δύο διδασκάλῳν.

Ἡ παρῶν ἐν ἰσὺν γίνετο ἐν ἀνοῦντων.

1 ^{ον} Σχολίον	2 ^{ον} Σχολίον
Α ^ν ἰσὺν Καραυρίου	Α ^ν ἰσὺν Λιάνα
Β ^α " Μαρτίου	Β ^α ἰσὺν Ζωῖου
Γ ^α " Δαμασκίου	Γ ^α ἰσὺν Διδίον
Δ ^α " Ζέβα	Δ ^α ἰσὺν Καραγιάνου
Ε ^α " Μαντζα	Ε ^α ἰσὺν Κάρμα
	Ε ^α ἰσὺν Βραχίονου.

Ἐγὼ ἐννοῶν ἡ ἰσὺν καὶ ἰσὺν καὶ ἰσὺν ἐν ἰσὺν
 οἱ ἰσὺν
 Αἰβλά
 Μαντζα
 Ζωῖου

Παράρτημα 13

